

Alaşara

Aylık Siyasi Dergi

Yıl:1/Sayı:5-6/Ağustos-Eylül 1995

**K. Kafkasya Konfederasyonu Halk
Dansları Grubu "Kafkas" Türkiye'de**

Cumhuriyet bunu hep yapıyor

Abhazya'da gergin bekleyiş

Kaberdey-Balkar Cumhuriyeti

Çeçenlere ilgi yok

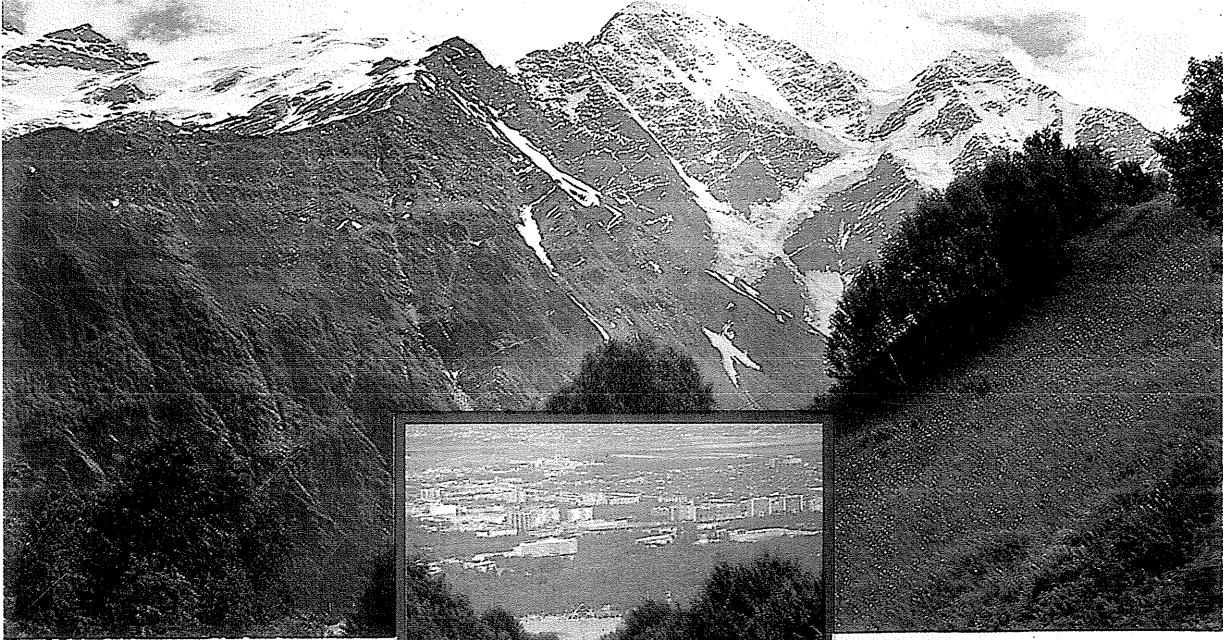
Lezgi düğünü

Son Ubıh

күрөт

НАЛЬЧИК

INCOMING

OUTGOING

TICKETING

DAILY TOURS

Bağdat Cad: No:370/20

81070 Şaşkınbakkal,

İSTANBUL

Tel.: 90.216. 411 12 89

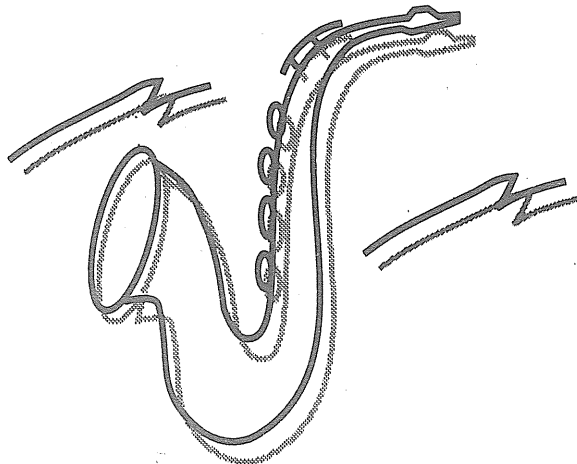
90.216. 411 12 90

Fax: 90.216. 411 40 97

Jazz Tour

TRAVEL AGENCY

(CENTER LTD. KURULUŞUDUR.)

**Sahibi ve
Sorumlu Yazışları Müdürü**
nart yayıncılık adına
Hayri ERSOY
Genel Yayın Yönetmeni
Ünal CUĞ
Yayın Kurulu

Murat PAPŞU, Zeynep ŞEN,
Semih S.DAĞISTANLI, Ekrem BAT,
Özalp GÖNERALP, Zehra AÇICBE,
Rengin YURDAKUL, Yeşim ATİK,
Muammer TEKİN, Kamuran TUC,
Ahmet ÖZEL, Safet ÖZTÜRK

Abhazya Temsilcisi
Yeşim ATRİŞBA

Kabardey Balkar Temsilcisi
Tijin ÇUREY

Almanya Temsilcisi
Nurten KUM, Zeki KAP

Hollanda Temsilcisi
Sadi AKOAZBA

Kahire Temsilcisi
Prof.Dr. Muhammed Harp
(Ezher Üniversitesi)

Eskişehir Temsilcisi
Nuri TANDOĞDU

Samsun Temsilcisi
Ajans Abrek

Adapazarı Temsilcisi
Cibas Tanıtım Yayıncılık

Yönetim Yeri
Güneşlibahçe Sk.41/8
Yazıcı Han, Kadıköy-İSTANBUL
Tel:(0216) 418 67 32

Reklam Müdürü
Kamuran Özcü
Fiyatı:100.000.-TL
Yıllık Abone Ücreti
Yurtiçi:500.000.-TL
Yurtdışı 50 DM veya 30 \$
DİKKAT!

Abone için Postaçeki Hesap No:
673612(Hayri Ersoy)
Abonelik için, bir postaneden
yukarıdaki hesap numarasına
500.000.-TL yatırmak yeterlidir.

Editor' den

Merhaba!

Sevgili *Alaşara* okuyucuları! Uzun sayılabilecek bir aradan sonra yine sizinle birlikteyiz. Bu sayıda yine zengin bir içerikle karşınıza çıkmaya çalıştık. Şunu itiraf etmeliyiz ki tüm çabamıza karşın ulaşmaya çalıştığımız hedefin % 50'sini bile tutturamadık. Ama herşeye rağmen siz değerli okuyucularımızdan aldığımız övgü dolu telefon ve mektuplar, doğru yolda olduğumuzun kanıtı olarak belleğimizde yerini aldı. Teşekkür ediyoruz.

Siyasi bir dergi olmamıza karşın bu güne dek çıkan dört sayımızda da kültür ve edebiyatın ağırlıklı olmasına özen gösterdik. Bu bizim siyasetten kaçındığımız gibi bir izlenim oluşturmuş olabilir. Ancak gerçek hiç de öyle değil. Biz siyasetten kaçmayı düşünmediğimiz gibi geraktığımız yerde siyasette ön sıralarda yerimizi almak amacındayız. Nitekim, geçtiğimiz günlerde Cumhuriyet Gazetesinde yer alan "MHP'nin gözü çiftlik evlerinde başlıklı yazıda yer alan ve ne amaca hizmet ettiği pek de belli olmayan saptırma bir haber bi-

ze, toplum adına politik bir yanıt hakkı verdi ve aynı gazetenin daha önceki sayılarından birinde verilen "Bosna" özel ekindeki "Bosna'nın Çerkes Ethem'i" başlıklı yazıyla birleştirerek ortak bir yanıt hazırladık.

Uzun bir süredir dünyanın gündeminden düşmeyen Kazan ve Hazar petroleri konusu ve bu konunun Kafkasya'daki yansımalarından biri olan Gürcü-Rus yakınlaşması gündemimizin ikinci önemli yazısını oluşturdu.

Yine gündemden (Kuzey Kafkasyalıların gündeminden) düşmeyen bir konu da Kuzey Kafkasya Konfederasyonu ve bu konfederasyonun sembolü sayılan "Kafkas" halk dansları topluluğunun Türkiye'de yapacağı seri gösteriler. Bu dans grubunun yaptığı gösteriler ve yankılarını bir sonraki sayımızda genişce vereceğiz. Diğer konularımızı ve kültür sanat sayfalarımızı beğenimize sunuyoruz.

Yazılı eleştirilerinizi bekliyoruz. Unutmayın *Alaşara* sizin derginiz ve sizinle var olacak.

Sevgi ve saygılarımızla.

İçindekiler

KAFKAS TÜRKİYE'DE

Kuzey Kafkasya Konfederasyonu halk danslar grubu Kafkas, gösteriler yapmak ve konfederasyon fikrini pekiştirmek amacıyla Türkiye'ye geliyor. Grubun Türkiye'deki organizasyonunu, İstanbul Fatih'te bulunan Kuzey Kafkasyalılar Kültür ve Yardımlaşma Derneği üstlenmiş durumda.

Sayfa: **10-12** de

ABHAZYA İKİ DEĞERLİ İNSANINI KAYBETTİ:

Savaşın yaralarını sarmaya çalışan Abhazya bu hassas dönemde iki önder insanını kaybetti: Voronov kiralık katiller tarafından katledilirken ünlü tarihçi Şalva ise 81 yaşında eceleyle öldü. Voronov Rus kökenli olmasına rağmen bir Abhazya aşığı idi. Yaşamı boyunca Abhazya'nın arkeolojik tarihi ile ilgilendi. Bu konudaki Gürcü resmi tezlerine karşı çıktı. 1991 yılından beri Abhazya parlamentosunda milletvekili olarak yerini aldı...

Sayfa: **15** de

"DENİZİN KARŞISINDA ÇOCUĞUNUZ OLSUN" KAMPANYAMIZ SÜRÜYOR.

Dergimiz tarafından başlatılan ve bazı gazete ve televizyon kuruluşlarınca da desteklenen Abhazya'daki savaş yetimlerine koruyucu aile kampanyası sürüyor.

Sayfa: **21** de

MİKHA LAKIRBA'DAN "BABA"

Papba Beybulat'ın kaleminden Abhaz edebiyatının en büyük kalemlerinden Mikha Lakırba'nın bir öyküsü. Öykü, Lakırba'nın Tüm Eserleri'nden alınmıştır.

Sayfa: **44-45** de

Cumhuriyet NEREYE?

Demokratlığı kimselere kaptırmayan Cumhuriyet gazetesi çam devirmeyi sürdürüyor. Yazımızı okuduğunuzda adı geçen gazetenin oldukça güzel bir haberi, bilgi eksikliğinden ya da anlayamadığımız başka nedenlerden dolayı nasıl rezil ettiğini, kaş yapmaya çalışırken nasıl kafa kopardığını göreceksiniz. Ayrıca Türk aydınlarının günümüzde yoğun olarak tartıştıkları Çerkez Ethem olayının işbiririci Cumhuriyet yazarı tarafından Boşnakların ağzından nasıl neticelendirildiğini (!) göreceksiniz.

Baskların Kültürel Örgütlenmesi

: 23

Adigece Öykü (Adigece-Türkçe)

: 25

Kafkasya'dan Göçler

: 27

Lezgi Düğünü (Çeviri-Araştırma)

: 34

Küçücük Dünya (Öykü)

: 37

Uzman Gözüyle Geç Evlilik

: 39

Son Ubih (Roman)

: 40

1953'ten Günümüze Dergiciliğimiz

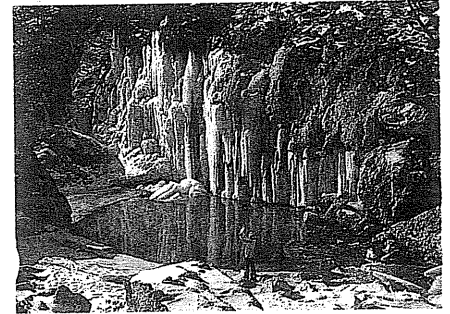
: 46

ABHAZYA'DA GERGIN BEKLEYİŞ

Uzun zamandır dünyanın gündeminde belki de birinci sırayı alan Kazak ve Hazar petroleri konusu ve bunun Kafkasya'daki yansımalarından olan Gürcü-Rus yakınlaşması Abhazya'da ve buna bağlı olarak Kuzey Kafkasya'da gergin bir bekleyişe neden oldu.

Dünya Çerkes Birliği Başkanı Yura Kalmukov Rusya Federasyonu Parlamentosuna, Abhazya Cumhurbaşkanı V. Ardınba Kozirev'e konuyla ilgili protesto mektupları yazdılar.

Sayfa: **16-17** de

KABERDEY-BALKAR CUMHURİYETİ

Kaberdey-Balkar Cumhuriyeti' nin ekonomik potansiyelini anlatan güzel bir araştırma. Bu güne dek daha çok tarihi ve kültürü ile ilgilendiğimiz Kaberdey-Balkar'ın ekonomik potansiyelini uzman kalemiyle anlatan yazı bir çok boyutu ile oldukça ilginç. Mutlaka okunmalı.

Sayfa: **32-33** de

ÇEÇENLERE İLGİ YOK

Çeçenistan'dan getirilen yaralıları İstanbul'daki bazı hastanelerde, tedavi görüyor. Onlarla ilgili olarak Dr. Müzeyyen Özdemir ile görüştük. Detayları ile birlikte Çeçen yaralıları ile ilgili bilmek istedikleriniz, Dr. Müzeyyen Özdemir'in duygu ve düşünceleriyle birlikte,

Sayfa: **13-14** de

BAŞSAĞLIĞI

Tanınmış bilimadamı kafkasolog gazeteci ve Abhazya Cumhuriyeti

Parlamentosu Üyesi **Yuri Voronov**'u ve

Ünlü tarihçi, etnograf ve gazeteci

Prof. İnalipa Şalva'yı kaybettik

Abhazya Cumhuriyeti Devlet Başkanı **Sn. Viladislav Ardzınba**'ya,

Parlamento Başkanı **Sn. Sokrat Cincolya**'ya

Başbakan **Sn. Genadi Gagulya**'ya

Abhazya Cumhuriyeti Parlamentosu'na,

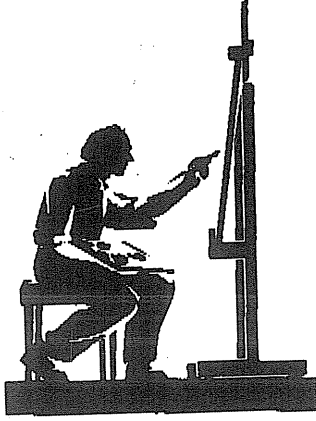
Abhazya Devlet Üniversitesine,

Abhazya halkına

ve Kederli ailelerine başsağlığı dileriz

Alaşara

Kısaca

İZMİT'TE SERGİ

Bir grup Abhazyalı ressamın eserlerinin yer alacağı bir sergi Kocaeli Kafkas Kültür ve Yaşatma Derneği'nin girişimiyle İzmit'te açılıyor. İzmit Belediyesi Sanat ve Konservatuvarı Yaşatma Derneği (KÜSAK)'nin üstlendiği tanıtım sergisi önümüzdeki günlerde sanat severlerin huzuruna çıkacak. Sözü edilen sergide Abhazya Devlet Müzesi'ne ait bazı eserlerde yer alacak. Bu konuda görüştüğümüz Kocaeli Kafkas Kültür ve Yaşatma Derneği üyesi Hilal Atan, Abhazya'dan gelecek olan bu serginin ve ressamların Türkiye ve Abhazya halkları arasında zaten var olan ve her geçen gün biraz daha nitelik kazanan dostluğu perçinleyeceğini söyledi.

MUAMMER KETENCİOĞLU KASET YAPIYOR

Tanınmış ama sanatçı Muammer Ketencioğlu Kafkas müziklerini içeren bir kaset hazırlıyor. Bir süredir bu konuda araştırmalar yapan Muammer Ketencioğlu önce bir karma kaset yapmayı düşündüğünü ancak müziklerin zenginliğini görünce bir kaç kaset yapmaya karar verdiğini söyledi.

"KAFKASYA HATIRALARI" RUSÇAYA ÇEVİRİLİYOR

Abhazya Cumhuriyeti'nin Türkiye Temsilcisi Viladimir Ayüdzba Mustafa Bütbay (Bütba)'ın Hatıraları'nı Rusçaya çeviriyor. Bilindiği gibi Mustafa Bütbay 1917 yılında bir grup arkadaşıyla birlikte Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti'nin kuruluş çalışmalarını izlemek üzere Kuzey Kafkasya'ya gönderilmişti. Bütbay'ın buradaki izlenimlerini içeren hatıraları, ölümünden çok sonra Cevdet Canbulat tarafından yeni Türkçeye kazandırılmış ve Türk Tarih Kurumu tarafından basılmıştı. Abhazya Cumhuriyeti Türkiye temsilcisi Viladimir Ayüdzba, eserin Dağıstan ile ilgili bölümlerinin daha önce Rusçaya çevrildiğini, kendisinin ise eseri bir bütün olarak değerlendirdiğini söyledi. Abhazya'da basılarak tüm Kafkasyalı araştırmacıların hizmetine sunulacak olan eserin çevirisi bitmiş durumda. Redaksiyonu devam eden eserin Kafkas dillerine de kısa zamanda çevrilerek değerlendirileceğini düşünüyoruz.

KARTAL K.KAFKAS KÜLTÜR DERNEĞİ KONGRESİ

23 Eylül 1995 Pazar günü Kartal Kafkas Kültür ve Dayanışma Derneği Kongresi derneğin Cevizli'deki lokalinde yapıldı. Bir dönemin genel değerlendirilmesi yapıldıktan sonra yönetime aşağıdaki hemşherlerimiz seçildi.

YÖNETİM KURULU ÜYELERİ

Başkan : Safet ÖZTÜRK
2.Başkan : Cemal TÜRKOĞLU
Sekreter : Arzu ÖZKURT
Muhasip : Fikret ABLUK
Üye : M. Erol İBAT
Üye : Latif DEMİRHAN
Üye : Cemal MİT

DENETLEME KURULU

Hikmet ABLUK
Bülent AKDEMİR
Cansel DAĞAŞAN
Erol ÖZDEMİR
Cahide İPEK
İrfan KOBAS

DİSİPLİN KURULU

Ahmet YAVUZ
Nihat YAVAN
Nurgül FİDAN
Necati ALTINTAŞ
Ahmet ÖZDEMİR
H.Hüseyin ULUSOY

YÖNETİM KURULU Y.ÜYELER

Mazhar EYİĞÜN
Hüseyin ÜSTÜN
Sinan AK
Ömer KARATAŞ
Sıtkı AKTOPRAK
Yeni Yönetim Kurulu'na yeni görevlerinde başarılar dileriz.

PAPBA CANBOLAT ABHAZYALI JULIETTA AMABA İLE EVLENDİ

Altmışla yıllardan beri derneklerimizde görmeye alıştığımız Pappha Mahinur Tuna'nın kardeşi Canbulat, Abhazyalı Julietta Amaba ile 08.10.1990 Pazar günü akşamı Üsküdar Selimiye'deki Kafkas Abhazya Kültür Derneği lokalinde yapılan düğün töreni ile hayatını birleştirdi.

Yeni evliler bundan sonraki yaşamlarını Abhazya'da sürdüreceklarını açıkladılar. Papba Canbulat bir süreden beri zaten Abhazya'da yaşıyordu ve Julietta ile orada tanışmıştı.

Genç evlilere bundan sonraki yaşamlarında mutluluklar diliyoruz.

KAFKAS KÖPEĞİ TÜKENİYOR

Dünya'nın en iyi çoban köpeklerinden biri sayılan Kafkas çoban köpeğinin nesli tükenmek üzere.

Kafkasın ve gövdesinin iriliği ile de meşhur olan Kafkas çobanköpeği, kurtları kendine rakip görmediği gibi aylara bile saldırmasıyla tanınıyor.

Rus uzmanlar Moskova'da Kafkas köpeği ile St.Bernard köpeğini birleştirerek yeni ve her iki ırkın üstün özelliklerini taşıyan bir köpek ırkı üretmeye çalışıyorlar. Aldığımız bazı duyurular bu konuda başarılı oldukları yönünde.

Yeni üretilen köpeğin cinsine de Moskovski ya da benzer bir isim takılacağı söyleniyor.

Haber: C. K. Maykop

ÜCRETSİZ SAĞLIK HİZMETİ

Samil Eğitim ve Kültür Vakfı hemşehrilerinin sağlık sorunlarına da elatıyor. Bu bağlamda vakıf bünyesinde ücretsiz poliklinik hizmetleri verileceği bildirildi. Yönetim kurulu üyesi Dr.Cemalettin Ümit'ten aldığımız bilgiye göre sağlık hizmetlerinin gün ve saatleri şöyle programlanmış:

Perşembe günleri saat 16-17 arası cerrahi hastalıklar,

Cuma günleri saat 9.30-10.30 arası kadın hastalıkları ve kadın doğum branşlarında muhtaç hastalara muayene hizmeti verilecek.

Diğer branşlardaki sağlık hizmetlerinin tarihleri ise daha sonraki günlerde duyurulacak.

Yine Vakıf yetkililerinin bildirdiğine göre muayene olacak hastalar birgün önceden Vakıf Sekreterliği'ne telefonla veya şahsen başvuracaklar.

Sağlık hizmetlerinde ilk aşamada Dr. Cemalettin Ümit, Dr. Göşenay Batu hizmet verecekler. Diğer doktorlarımız da zamanlarını ayarlayarak kendilerine uyabilecek gün ve saatleri saptadıklarında hizmet vermeye başlayacaklar.

Başvurular için:

Tel:(0216) 346 55 29-336 55 24(Rengin Yurdakul)

ESKİŞEHİR KUZEY KAFKAS KÜLTÜR DERNEĞİ'NDEN TELEFON REHBERİ

Örnek çalışmalarıyla dikkatleri üzerine çeken Eskişehir Kuzey Kafkas Kültür ve Dayanışma Derneği, yine bir örnek çalışma ile hemşehrilerinin beğenisini kazandı: Uzun süredir üzerinde çalışılan "Telefon Rehberi"ni yayınlayarak hemşehrilerimizin hizmetine sunan bu güzide derneğimiz, bültenlerinde rehberin duyurusunu yaptılar.

Bültenden edindiğimiz bilgiye göre Telefon Rehberi'nin fiyatı sadece yüz bin Türk Lirası. Bizce hemen bir tane edinmelisiniz.

VİLADİKAFKAS HARİKALAR YARATIYOR

Rusya Federasyonu liginde açık farklı lider olan Kuzey Osetya takımı Viladikafkas Avrupa kupalarında da yüksek performansıyla dikkatleri üzerine çekiyor.

Türkiye'de yaşayan Kafkas kökenli vatandaşlar Viladikafkas takımını izlemek istediklerini, bunun da en güzel yolunun büyük takımlardan biriyle, Abhazya'daki savaş yetimlerinin ya da Çeçen mültecilerin yararına bir maç yapmak üzere, Türkiye'ye davet edilmesi olduğunu belirtiyorlar.

Beşiktaş'ın tercih edilmesinin nedeni de bu takımının kurucularının Kafkas göçmeni olması ve şu andaki efsanevi başkanları Süleyman Seba'nın da Kafkas kökenli olması. Ne diyelim inşallah olur da hem yetimler kazanır, hem de futbolseverler

VAKIF'DAN BURS

Eğitim ve kültür kurumlarımızdan Şamil Eğitim ve Kültür Vakfı, her yıl olduğu gibi bu yıl da onun üzerinde öğrenciye burs veriyor.

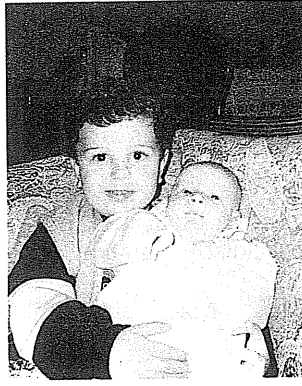
Vakıf sekreteri Rengin Yurdakul'dan aldığımız bilgiye göre Şamil Eğitim ve Kültür Vakfı bu güne dek yüz yirmi öğrenciye burs vermiş. Rengin Hanım eğitime katkılarının artarak süreceğini, olanakları el verirse gelecek yıl daha fazla sayıda öğrenciye burs vermeyi düşündüklerini söylüyor.

YAZARIMIZ SEMİH S.DAĞISTANLI BABA OLDU

Dergimiz yazarlarından Dağıstan kökenli Semih S.Dağıstanlı ile eşi Betül Dağıstanlı'nın bir oğlu dünyaya geldi.

2 Eylül 1995 tarihinde İstanbul'da doğan yeni hemşehrimize "Ata Alban" adı verildi.

Semih-Betül çiftini ve tüm Dağıstanlı ailesini kutluyor. Ata Alban'a yaşam boyu başarı ve mutluluk diliyoruz.

Alayana

Alban ağabeyi Hazar'ın kucagında...

MEŞBEŞE İSHAK'IN ŞİİRLERİ TÜRKÇEYE ÇEVİRİLDİ

Tanınmış Adige şair Meşbeşe İshak'ın seçme şiirlerinden oluşan bir kitap İstanbul'da yayınlandı.

Hollanda'da yaşamını sürdüren şair Meretiko Metin Özdemirkan tarafından Türkçeleştirilen şiirler Yön Yayınları tarafından basıldı.

Adından sıkça söz edilen ancak Adigece bilmeyenler tarafından değerlendirilemeyen Meşbeşe İshak'ın şiirlerini Türkçe olarak okumamızı sağlayan Meretiko Metin Özdemirkan'a teşekkür ediyor, yazımızı bu kitaptan küçük bir alıntıyla bitiriyoruz:

"Özgürlüğe gidenler verin elele,
Birleşin gerçek kardeşliği bilenler..."

BOZÜYÜK KAFKAS KÜLTÜR DERNEĞİ'NDEN ANLAMLI TEPKİ:

SİLAH ATMAMAK ONURSUZLUK DEĞİLDİR.

A rzu adındaki bir kız çocuğunun düğünde atılan serseri bir kurşunla ölmesi üzerine Eskişehir ve halisindeki hemşehrilerimiz yaşadıkları şoku atlatır atlatmaz hemen kolları sıvadılar ve en önemli sorunlarımızdan biri haline gelen silahları susturmak için kampanyalar başlattılar. Eskişehir Kafkas Kültür Derneği'nin bülteninden öğrendiğimize göre hem Eskişehir KKK Derneği hem Bozüyük KKK Derneği bildiriler yayınlayarak halkı uyarmaya çalışıyorlar. Alayana Dergisi olarak çalışmalarında başarılar diliyoruz ve Bozüyük KKK Derneği'nin bildirisini aynen yayınlıyoruz.

"Toplumumuzda tarihten bu yana AT-AVRAT-SİLAH üçlüsünün çok önemli bir yeri ve anlamı vardır. Hele hele bu üçlü Kuzey Kafkasya kökenli Çerkes halklarının nezdinde önem ve anlamını daha çarpıcı ve farklı olarak hissettirmektedir.

Kuzey Kafkas kökenli Çerkes halklarının uğratıldığı 21 Mayıs 1864 büyük sürgün ve göç olayından önce yaşadıkları Kafkasya bölgesinin coğrafi bölge ve yörelerde de toplumun diğer kesimlerince de benimsendiği bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Atalarımızın örf adet ve geleneklere bağlı kalarak, usul ve kadesine göre düğün-dernek vesaire toplantılarda da kullandıkları silah, daha sonraları dejenere edilerek, Çerkes halklarının tasvip etmediği kullanılmasını ayıp saydığı alkolle kullanılmaya başlanmış ve bunun sonucunda da ilçemiz köylerinde ve çevresinde hepimizin bildiği ve duyduğu gibi ölüm ve yaralanma ile sonuçlanan, tamiri mümkün olmayan acı ve olaylara sebebiyet verir hale dönüşmüştür.

Bu nedenle böyle acı olayların bir daha yaşanmaması ve toplumumuzda hayırlı gününe katıldığımız insanların, hayırlı günlerine şer karıştırılmaması ilkesinden hareketle Bozüyük Kuzey Kafkasya Kültür Derneği olarak üyelerimizin ve çevre köylerimiz gençlerinin katıldığı bir toplantıda bundan böyle düğün-dernek vesaire toplantılarımızda "Silah Atmamak Onursuzluk Değildir!" sloganı ile silah atılmasının ve alkol kullanılmasının yasaklanması kararı alınmıştır.

Alınan bu karara işlerlik kazandırılması ve tavizsiz uygulanması için köyde kentte yaşayan büyük ve küçük tüm hemşehrilerimizin gönülden katılacağına ve yardımlarını esirgemeyeceklerine olan inancımızı belirtir saygılar sunarız.

BOZÜYÜK KKK DERNEĞİ YÖNETİM KURULU

ABHAZYA'DAN ESKİŞEHİR'E BİR GELİN DAHA

A bhazya bağımsızlık savaşında işgal güçlerine karşı Abhazların yanında savaşmak üzere Abhazya'ya giden Eskişehirli hemşehrimiz Çukua Şaban Kızılkaya, savaş sırasında tanıştığı Abhazyalı Aksana Bartsis ile evlendi.

05.08.1995 tarihinde Eskişehir'in Musaözü köyünde yapılan düğünle hayatlarını birleştiren çift, bundan sonraki yaşamlarını Abhazya'nın Bızıp köyünde sürdürecekler. Şaban Kızılkaya bu köyde çiftçilik yaparak geçimini sağlamayı düşünüyor.

Yeni evlileri kutluyor, bundan sonraki yaşamlarında başarılar diliyoruz. Darası bekarların başına diyoruz.

Nehuşe Nuri Tandoğdu-ESKİŞEHİR

Gürcistan Yüksek Sovyeti Eski Başkanı Asatiani: "BİZ BU SAVAŞI KAYBETTİK"

Geçenlerde Acarya televizyonunda eski Gürcistan Yüksek Sovyeti başkanı, Gürcistan Parlamentosu milletvekili Asatiani ile yapılan bir sohbet yeraldı.

Gürcistan-Abhazya savaşına değinen Asatiani, savaş başlamadan önce Devlet Konseyi üyelerini, bunun istenmeyen bir savaş olduğu, Abhazya'nın kaybedilmesiyle sonuçlanabileceği konusunda uyardığını, buna karşılık kendisinin Gürcü halkının düşmanı olmakla suçlandığını söyledi.

Gürcistan milletvekili şunları belirtti:

-Biz bu savaşta kaybettik, hem de rezilce kaybettik. Bu, Gürcistan tarihindeki en utanç verici savaştır, çünkü komşu bir halka karşı yapılmıştır. Geçmişte Gürcüler iki kez savaş bayrağını düşürmüşlerdir. Her ikisinde de onu Abhazlar kaldırmışlar ve elimize vermişlerdir. Nankör bir halk gibi davranarak bu olayları unuttuk.

Kimileri Abhazya'nın Gürcü toprağı olduğunu iddia ediyorlar. Fakat bizim, güvenilir kaynaklara dayanarak bunu kanıtlayan hiçbir tarihçimiz yok. Abhazya'yı bize 1931'de komünistler hediye etti. Böyle bir hediye verilince biz de oraya Gürcüleri yerleştirmeye başladık. Gittikçe sayımız çoğaldı ve o zaman sormaya başladık: "Bu Abhazlar da nereden çıktı?"

Gürcü göçmenlerin geri dönüşü hakkındaki soruya Asatiani şu yanıtı verdi:

-Bu göçmenlere sorun bakalım: savaştan önce ve savaş sırasında Abhazya'da nasıl hareket etmişler, nasıl tahriklerde bulunmuşlar, durumu nasıl gerginleştirmişler? Abhazlar gururlu, fakat intikancı bir halktır. Oğulları, kardeşleri, torunları öldürülen bu insanlarla birlikte yaşamak için şimdi kim geriye dönebilir? Abhazların bize karşı yumuşamaları için savaşın üzerinden en az 30 yıl geçmesi gerekir. Peki göçmenleri zorla gönderebilir miyiz? Böyle bir gücümüz yok. Orduda 1000 kişi var: bütün Gürcistan ordu için yiyecek topluyor: böyleyken ihtiyaçlarının ancak yarısını karşılayabiliyoruz. Askeri uzmanımız da yok, son dönemde ancak iki helikopter pilotu yetiştirdik işte bu yüzden göçmenleri başkasının eliyle döndürmek için hesap yapıyoruz.

Abhazya'nın tanınmasına gelince, Gamsahurdia Gürcistan'da iktidarda bulunurken Abhazya'yı tanımıyordu, ama ülkesinden kapıdışı edilince Abhazya'yı hatırladı: hatta halkına, kırık dökük de olsa Abhazca hitap etti.

Sohbeti bitirirken Asatiani, Şevardnadze'nin Gürcistan liderliği makamında bulunduğu her ayın, ülkeyi bir yıl geriye götürdüğünü belirtti.

**Kaynak: Respublika Abhaziya
A.C.Parlamentosu Yayın Organı
No.67(470), Ağustos 1995**

ĞUAZE ARTIK TÜRKÇE

Adını Çerkes Teavün Cemiyeti'nin yayın organı olan Ğuaze'den alan ve Adige Cumhuriyeti'nin başkenti Maykop'ta 1992 yılından beri yayınlanan Ğuaze() artık Türkçe de yayınlanıyor. Elimize ulaşan ilk Türkçe yayının önsözü sayılan okurla söyleşi köşesinde bu konu şöyle ifade edilmiş:

"Yaşayan uluslar içinde Amerika'nın yok edilen yerli halkları dışında Çerkeslerden daha büyük kıyım uğrayanı yok. Çerkesler, özellikle de vatanlarında bile azınlık ta kalmış olan Abhaz ve Adigeler asimilasyonun her türü ile karşı karşıyalar. Ayrıca vatanlarında ve hala sürgün bulundukları (asimilasyoncu politikalar nedeniyle vatanlarındaymışçasına yaşadıklarını zannettikleri) ülkelerde kendileri gibi varolma kavgası veren halklara karşı kullanılarak ulusal onurlarından kaybetmeleri ise, yaşarken ölmek gibi bir şey.

Asimilasyondan kurtuluş ancak "Vatan Düşüncesi" etrafında bütünleşmekle başlayabilir....

..."Ğuaze" bu yükümlülüğü kavrayabilmiş olan Çerkesleri "Vatan Düşüncesi"nde bütünleştirebilmek amacıyla yayınlanıyor. Ne iyi olurdu. Çerkesler anadilleri ile okuyup yazabilselerdi de ulusal sorunlarımıza çözüm arayan "Ğuaze"yi yabancı dillerde de çıkarmak zorunda kalmazaydık. Asimilasyonun doğurduğu bu zorunluluk sonucu "Ğuaze" artık okuyabileceğiniz dillerde siz Sürgün Çerkeslere yönelecek.

Her ay Nart Ülkesi'nden gelecek sesi, Ğuaze'yi, Nartların sesini bekleyin. Okuyun, okutun, yankılayın bu sesi."

Ğuaze'ye abone olabilmek için en yakın Kafkas kültür derneğine veya Kaf-der'e başvurmak yeterlidir.

DÜZCE ABHAZ KÜLTÜR DERNEĞİ VE K.KAFKAS KÜLTÜR DERNEĞİ GENÇLİK KOMİSYONLARI ORTAK BİR PANEL DÜZENLEDİ

Abhazya'nın dünü ve bugününün konu edildiği panelde konuşmacı olarak İzzet Aydemir, Atay Ceyişakar Abhazya'nın bugünkü somut durumunu anlattı. Hayri Ersoy, Abhaz tarihini bilinmeyen yönleriyle kısca anlattı. Ömer Aytek Kurmel Kuzey Kafkasya'daki Konfederasyon düşüncesini temel konu olarak seçmişti ve bu konuda hem kendisinin hem de başkanı bulunduğu derneğin çalışmalarını anlattı.

Düzce Abhaz Derneği ve Düzce Kuzey Kafkas Kültür Derneği gençlerinin organize ettiği panele katılımın oldukça yoğun olduğu dikkatleri çekiyordu. Düzce dışından da gelenler vardı: Hende'kten Adaparı'ndan, İzmit'ten ve İstanbul'dan gelen çok sayıda davetli salonu doldurmuştu. Son zamanlarda bu türden toplantıların ilgi görmemeye başladığından şikayet eder olmuştuk. Ancak Düzce'de gördüğümüz yoğun ilgi umutlarımızı tekrar yeşertti. Gençleri kutluyoruz.

KABARDEY HALK KONGRESİ'NİN KARARI

Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'nin Prahladny kentinden Kazak Pyotr Kravtsov, kalbinin sesine uyarak 1992 Ekim ayında gönüllü olarak Abhazya'ya gitmişti. Sayıca az Abhaz halkını işgalci Gürcistan birliklerine karşı savunmak için kahramanca savaştı. Çatışmalarda defalarca yaralanmasına rağmen Abhazya'yı terk etmedi ve zafere kadar cesaretle çarpıştı. Savaştan sonra da Abhazya'nın egemenliğini savunmak için Abhazya Silahlı Kuvvetleri'nde kaldı ve bir Gürcü suikast grubunun hain saldırısında öldürüldü. Kabardey Halk Kongresi Yürütme Komitesi, P. Kravtsov'un Abhaz halkını soykırımdan kurtarmak uğruna canını verdiğini belirterek, anısının ölümsüzleştirilmesi için adının Prohladny cadelerinden birine ve okuduğu okula verilmesi teklifini Prohladny Belediye Başkanı N.A. Maslov'a götürdü. Kongre ayrıca, Prohladny şehir gazetesi redaktöründen bu kararı yayınlamasını rica etti.

HASE 16 Temmuz 1994, Sayı:15(38)

HOŞGELDİN SİNEM

Savaş-Gönül Dülger çiftinin ilk çocukları Sinem, 23.9.1995 Cuma günü dünyaya "Merhaba" dedi. Dülger ailesini kutlar, Sinem'e yaşam boyu mutluluk ve başarılar dilerim.

Dayısı Ertan Ulusoy

ÇERKES BİLİM AKADEMİSİNİN TOPLANTISI MAYKOP'TA YAPILDI

23 Ağustos 1992 tarihinde Nalçık'te kurulmuş olan Dünya Çerkes Bilim Akademisi'nin yıllık toplantısı Adige Cumhuriyeti'nin başkenti Maykop'da 28-30 Ağustos 1995 tarihleri arasında yapıldı. Toplantının açılış konuşmasını Akedemi başkanı Profesör Nehuş Adam yaptı. Ayrıca Adigey Cumhurbaşkanı Carım Aslan ve hazırlanması düşünülen Adige Ansiklopedisi'nin redaktörü Kumaho Muhadin de birer konuşma yaptılar. Carım konuşmasında Adigey'deki politik ve hukuksal gelişmelere değindi ve özetle şunları söyledi:

"Adigeler zorla dünyaya dağıtıldılar. Birbirimizden uzak olarak yaşıyorsak da manevi birliğe ihtiyacımız var. Son yıllarda Adige halkı için sevindirici gelişmeler oldu. Kabardey-Balkar gibi Adigey ve Karaçay-Çerkes de devlet statüsüne kavuştu. Bunlar inkar edilemeyecek önemli gelişmelerdir. Akademimiz ulusumuzun gelişmesinde temel bilimlerin katkısını artırmaya çaba göstermelidir..."

Adige Ansiklopedisi redaktörü Kumaho Muhadin ise, ansiklopedinin ana görevinin bilimi esas alarak Adige halkını ve onun kültürünün geçmişini ve bu gününü ortaya koymak olduğunu, bunun Adige ulusu için önemli bir gelişme olduğunu, zira bu alanda ilk eser olacağını, vatanda yaşayan Adigeleri olduğu kadar yabancı ülkelerde yaşayanları da kapsayacağını dile getirdi. Dokuz ayrı bölümü ve 71 üyesi olan akademiye bu yıl 24 bilim adamı daha kabul edildi. Yapılan seçimler sonucunda akedemi başkanlığına yeniden Nehuş Adem, ikinci başkanlıklara Mekule Cebrail ve Beçij Leyla, bilim sekreterliğine ise Tharkoho Ruslan seçildiler

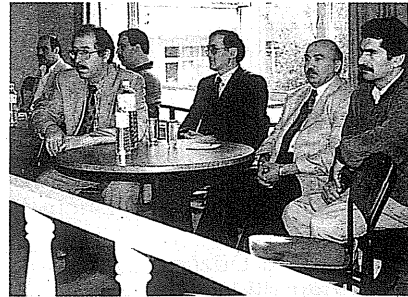
ÇİHAN HANIM ŞİKAYETÇİ

Eşi Abhazya'da iş kuran ve çocuklarının okulu nedeniyle üç aydan beri bulunduğu Abhazya'dan Türkiye'ye dönmek zorunda kalan Cihan Hanım bazı hemşehrilerimizin ve fasızlığından oldukça şikayetçi. Cihan Hanım'a göre bazı kötü niyetli hemşehrilerimiz Abhazya'da günlerini gün ediyorlar, Türkiye'ye dönünce de orayı karılıyorlar.

KAFKAS ABHAZYA DAYANIŞMA KOMİTESİ'NDEN DEĞERLENDİRME TOPLANTISI

Abhazya ve Gürcistan'daki son gelişmeler, Gürcü-Rus yakınlaşması ve buna bağlı olarak Abhazya ile Kuzey Kafkasya cumhuriyetlerindeki tedirgin bekleyişi değerlendirmek ve son durumlar hakkında dernekler ve komitelerle fikir alışverişinde bulunmak üzere düzenlenen toplantı Abhaz Kültür Derneği'nin İstanbul Selimiye'deki lokalinde gerçekleştirildi.

İlginin zayıf olduğu toplantıya az sayıda dernek katılırken Abhazya Cumhuriyeti'nin Türkiye temsilcisi Vladımır Ayüdzba da toplantıya hazır bulundu ve Abhazya'daki son durum hakkında geniş bir değerlendirme yaptı.

Fotoğraf: ERSOY

Toplantıya katılan Düzce Kafkas Abhazya Kültür Derneği Temsilcileri toplu halde...

ÇOCUKLAR EKİBİ

Şamil Eğitim ve Kültür Vakfı bu yıl da çocuklara yönelik folklor çalışmalarını yineleyecek. Vakıf sekreteri Rengin Yurdakul'dan aldığımız bilgiye göre ekibi yine geçen yıl ki hoca Hakan Eşim çalıştıracak. Bu yıl çalışmaların geçen yıldan daha fazla ilgi görmesi bekleniyor.

ÇEÇENCE ŞARKILARA YASAK

Nalçık'de Rus ırkçılığının göstergesi sayılabilecek bir olay yaşandı. Bir kasetçi dükkanından, 3 İçişleri Bakanlığı görevlisi tarafından Çeçence şarkılar bulunan kasetler, şarkıların vatan sevgisi heyecanı taşıması hoşlarına gitmediği için olsa gerek tutanak karşılığında el kondu. Olay üzerine telefonla görüşülen üst düzey bir İçişleri Bakanlığı görevlisi, böyle bir şeyden haberi olmadığını ve kimseye böyle bir emir vermediğini söyledi.

NECDET HATAM'DAN SÖZLÜ TEPKİ

Dergimizin üçüncü sayısında yer alan "Adıgey'de Neler Oluyor" başlıklı röportajımıza bir çok sözlü eleştiri aldık. Aradan üç ay geçmesine karşılık ne yazık ki (yayınlayacağımızı söylememize karşın) tek bir yazılı eleştiri alamadık. Bu sözlü eleştirilerin en serti de Dr. Necdet Hatam'dan geldi. Hatam özetle Kafkasya dışındakilerin Kafkasya siyaseti ile ilgili tezler üretmemesini yani hariçten gazel okumamasını, Kafkasya'nın içerden ve dışardan farklı görüldüğünü belirtti. Sn. Necdet Hatam bundan başka da epey şeyler söyledi. Ancak bunları heyecanlı bir telefon konuşmasında söylediği için burada yazmak istemiyoruz. Kendisinden bu eleştirileri yazılı yapmasını rica etmiştik. Demokrat bir yayın organı olduğumuzu, eleştirisini hiç müdahale etmeden hatta cevap hakkımızı bile kullanmadan olduğu gibi yayınlayacağımızı da belirtmiştik. Aradan geçen üç aya karşın henüz elimize böyle bir yazı geçmedi. Eleştirisi sözlü de olsa, hassasiyetini kamu oyunun da bilmesini istediğimiz için burada yayınlıyoruz.

ÇOCUĞUNUZUN

KAFKASYA'DA OKUMASINI İSTEMEZ MİSİNİZ?

Adıgey Cumhuriyeti'nin başkenti Miyequape'de üniversite'de okumak üzere 7 öğrenci alınacaktır. Üniversite öğrenimi için yerli öğrencilerden alınan harçlar dışında bir ödeme yapmayacaksınız. Yalnızca, öğrenim dili olan Rusçayı öğretmek için uygulanacak bir öğrenim yıllık yoğun kurs karşılığı olarak 400 dolar ödenir. Birinci yıl Rusçayı yeterince öğrenenler okuyacakları fakültenin hazırlık bölümünde bir yıl hazırlandıktan sonra üniversite öğrenimine başlarlar. Öğrencilere uygun koşullarla yurttan yer verilecektir. Diğer ihtiyaçlarını öğrenciler kendileri karşılarlar. Üniversite'deki bölümler:

1-Dil ve Edebiyat Fakültesi

-Adıge dili ve edebiyatı

-Rus dili ve edebiyatı

-İngiliz dili ve edebiyatı

-Alman dili ve edebiyatı

2-Matematik, Matematik-Komputer

3-Fizik, Fizik-Komputer

4-Tarih

5-Coğrafya, Biyoloji, Kimya

6-Ekonomi, İş İdaresi, İşletme

7-Hukuk

8-Bilgisayar Mühendisliği

9-Spor

10-Tıp Fakültesi(paralı)

11-Müzik

Öğrenimin başlama tarihi: 9 Kasım 1995

Başvuru: İstanbul, Kumuk Cem Perit, Tel:(0212) 651 86 00. Ankara,

Şahin Ömer, Tel: (0312) 435 37 30

Guaze, Ekim 1995(Türkçe nüsha)

SÜRGÜNDEKİ YAKINLARINI BULMAK İSTEYENLER

-Semegu (Cemery) Zoya: Miyequape'de yaşayan Zoya anavatan Kafkasya dışındaki yakınlarını ve annesinin ailesi olan Dzetl(Дзетл) ailesinden kişileri arıyor.

-Beceld Amarbi: Miyequape'de yaşıyor. Büyük Çerkes Sürgünü'nde izini kaybettikleri büyük dedesi Hacı İlyas Beceld'in çocuklarını, torunlarını bulup görüşmek istiyor.

-Trakho Pşimaf: Sürgün ülkelerindeki kişiler arasında vatana dönmek isteyen kişiler varsa buluşup yardımcı olmak istiyor. Pşimaf Adıgey Cumhuriyeti'nin Tohtamıkoy şehrinde yaşıyor.

-Khopsergen Hamid: Kabartay-Balkar Cumhuriyetinin Zeyko köyünde yaşıyor. Varsa sürgün ülkelerindeki yakınlarını bulup görüşmek istiyor.

-1918 yılında 14 yaşındayken Kafkasya'dan çıkan **Haç'emize T'maş** ya da çocuklarını vatanda kalan yakınları bulmak istiyorlar.

-Sekhu Slavik: Adıgey'in Khodz köyünden. Miyequape'de yaşıyor. Kafkasya dışındaki yakınlarını bulup yazışmak istiyor.

-Tatleko Asker: Adıgey'in Şinciy köyünden, Miyequape'de yaşıyor. Sülalesinden çok az kişi kalmış Kafkasya'da. Dışarıdaki yakınlarını bulup vatana dönmelerine yardımcı olmak istiyor.

Kaynak:Guaze Dergisi Ekim 1995(Türkçe nüsha)

Dr. Necdet Hatam Dünya Abhaz-Abaza kongresinde

Foto.: Abdülkadir Arınba

K. Kafkasya Konfederasyonu Halk Dansları Grubu "KAFKAS" TÜRKİYE'DE

Kuzey Kafkasya halklarının birleşme umutlarının sembolü olan Kuzey Kafkasya Konfederasyonu Halk

Dansları Grubu "Kafkas", gösteriler yapmak üzere Türkiye'ye geliyor. 26 Ekim 1995 tarihinde Samsun'dan başlayacak olan turne 13

Kuzey Kafkasya Konfederasyonu Halk Dansları Topluluğu "KAFKAS" kısa bir zaman sonra Türkiye'de olacak ve seri gösterilerine 26 Ekimde Samsun'da başlayacak. Merakla beklenen grup oldukça kalabalık bir kadroyla ve zengin bir repertuarla izleyicilerin karşısına çıkıyor.

Abhazya savaşının sona ermesinin ardından 1994 yılında kurulan "KAFKAS" topluluğu, çalışmalarını 1,5 yıldır Abhazya'nın başkenti Akua (Sohum)'da sürdürüyor. Sanat yönetmenliğini Kandid TARBA'nın yaptığı ve tüm Kafkasya'da ün yapmış 12 devlet sanatçısını bünyesinde barındıran topluluğun

kadrosunda, 18 Adıge, 14 Abhaz, 3 Asetin, 2 Çeçen, 2 Abazin'in yanı sıra 2 Türkiye li sanatçı bulunuyor. Kuruluşundan bu yana ilk gösterilerini Türkiye tur-nesinde sunacak olan topluluğun repertuarında, tüm Kuzey Kafkasya halklarının geleneksel dansları yer alıyor. 16 Dans sergileyecek olan topluluğun Sanat yönetmeni Kandid TARBA

Kasım Pazartesi Çorum'da neticelenecek Ekibin organizasyonunu Konfederasyon'un Türkiye temsilcisi Ömer Aytek Kurmel'in başkanı bulunduğu Kuzey Kafkasyalılar Kültür ve Dayanışma Derneği yapıyor

Gösteri Programı ise şöyle:
26 Ekim Perşembe, Samsun
28 Ekim Cumartesi, Kayseri
29 Ekim Pazar, İskenderun
1 Kasım Çarşamba, Ankara
3 Kasım Cuma, Kütahya
4 Kasım Cumartesi, Eskişehir
5 Kasım Pazar, Konya
7 Kasım Salı, Bursa
8 Kasım Çarşamba, Adapazarı
9 Kasım Perşembe, Düzce
11 Kasım Cumartesi, İstanbul
12 Kasım Pazar, İstanbul
13 Kasım Pazartesi, Çorum

Topluluk Hakkında Bilgiler ve Program:

ise, "KAFKAS" hakkındaki duygularını şöyle dile getiriyor: Abhazya'daki savaş sırasında Kuzey Kafkas halklarının eşine ender rastlanır dayanışmasını gördüğümüzde, ahd ettik ve savaş sonrası tüm bu halklardan oluşan bir topluluğun, yine Konfederasyon öncülüğünde, kurulmasını istedik. Amacımız kısa süreli değil uzun vadeli çalışarak, birlik idealini ve Kuzey Kafkasya sevgisini, özellikle gençlere aşılacaktır. Bu topluluk, Birleşik Kafkasya'nın bir modeli olacak ve bütün Kafkas halklarının bir arada olabileceğini

gösterecektir. Şüphesiz ki daha önceleri de Kafkasya'nın çeşitli yörelerinden Türkiye'ya çok değerli ekipler gelmiştir, ancak tüm Kuzey Kafkasya'nın birliğini sembolize ettiği için "KAFKAS"ın desteklenmesi çok önemlidir.

PROGRAM

1. BÖLÜM

1. "KAFKAS DANSI" : GİRİŞ
2. "İSLAMEY" : Adıge Halk Dansı
Solistler: Marina Hadsukova - Mahmud Aliberdev
3. "SİMD" : Oset Halk Dansı
Solistler: Marina Hadsukova - Nodar Pliyev
4. "KAFKAS MELODİLERİ" (Potbori) : Kafkas Halk Enstrüman Orkestrası
5. "GORİYANKA" : Dağlı Kadınların Dansı (Lirik)
6. "GORETS" : Çeçen Halk Dansı
Solistler: Logua. V
Karçava Leonti
Aliberdev Mahmud
Abdakov Ruslan
7. "DAĞLI EFSANESİ"
Solistler: İrina Sidakova
Nodar Pliyev
Arvelod Tarba
8. "PEREPLYAS" : Abhaz Dansı
Solistler: Marina Hadsukova - Tarba Arvelod

2. BÖLÜM

1. "VUİC" : Adıge Halk Dansı
2. "DOLİ SOLOSU" : Kafkas Ritmleri
3. "HONGA KAFT" : Oset Halk Dansı
4. "ESKİ ABHAZ HALK DANSI" : Türkiye'de yaşayan Abhaz'ların Geleneksel Dansı
5. "AVAR KIZLARIN DANSI"
6. "YİNİJ KULJİY" : Erkeklerin Komik Dansı
7. "KAMA DANSI"
Solist: Aslan Hacayev
8. "ŞAMİL ELBRUZ DAĞINDA" geleneksel dansı
Solistler: Tarba Arvelod
V. Logua
Leonti Karçava

"KAFKAS" TOPLULUĞUNUN TÜRKİYE'YE GELECEK OLAN ELEMANLARI

1. GUAŞO Kambolat/Ruslan/İndrisoviç (Kafle Bşk.)
2. TARBA Kandid Tarasoviç (Sanat Yönetmeni)
3. HACAYEV Muradin Yuriyeviç (Baş Kareograf)
4. GUAŞO/Karayeva/Fatima Feliksova (Müzik Yönetmeni)
5. COPUA Ruşni (Rejisör)
6. AGIRBA Kovik (İdari Müdür)
7. LAKRBA Otari (Teknik Operatör)
8. ALİVERDOV Mahmud Çişmayeviç (Artist)
9. VOVBA Nugzar Şalikoviç (Artist)
10. MUŞBA Valentina Petrovna (Artist)
11. MUŞBA Anjela Valeriyeвна (Artist)
12. MUŞBA Adgur Valeriyeвиç (Artist)
13. HADSUKOVA Marina Ruslanovna (Artist)
14. KUÇMAZOKOVA Aşıyat Hasanovna (Artist)
15. ÇAMAĞUA İndira Lavrentiyevna (Artist)
16. ATRİŞBA Eşim Necmiyevna (Artist)
17. KAMERGOYEVA Adisa Valentinovna (Artist)
18. SOROKİNA Viktorya Konstantinovna (Artist)
19. KIVARCIYA İnal Nuriyeviç (Artist)

20. LAKOYA Dina Leontevna (Artist)
21. KATSIYA Saida Ravlevna (Artist)
22. LOLUA Sariya Zaurovna (Artist)
23. KAPBA Tengiz Guramoviç (Artist)
24. KVEKVESKİRİ Teymuraz Valeriyeвиç (Artist)
25. PALAVANDZIYA Alyas Eduardoviç (Artist)
26. KARÇAVA Leonti Davidoviç (Artist)
27. SAKANİYA Otari Georgiyeviç (Artist)
28. TARBA Arvelod Tarasoviç (Artist)
29. GAOVNİYA Omar Zauroviç (Artist)
30. LOGUA Vianor Çiçikoviç (Artist)
31. BABAYEVA Anjela Nikovleyna (Artist)
32. HAGBA Aleksandra Anatoliyevna (Artist)
33. JİBA Robert Şotoviç
34. TARBA Gütrbüz Behiç (Artist)
35. ABDOKOV Ruslan Aliyeviç (Artist)
36. ÇIKUDUA Dastiko Ladikoviç (Artist)
37. BERETAR Timur Aslangeriyeviç (Artist)
38. HAMUKOV Azamat Babmenoviç (Artist)
39. HAPİŞTOV Arsen Yuriyeviç (Artist)
40. ADLEYBA Svetlana Cunovna (Artist)
41. LAKUNOV Anatoli Vladimiroviç (Artist)
42. LAKUNOV Ali Vladimiroviç (Artist)
43. HACAYEV Aslan Muradinoviç (Artist)
44. HACAYEV Marziyat (Artist)
45. TARBA Teymutaz Kandidoviç (Artist)
46. NİHAY Tamara (Artist)
47. NARUHBA Laşa İgoryeviç (Artist)
48. ÇAGAVA Davur Zuraboviç (Artist)
49. MUZAYEV Magamed (Artist)
50. PLİYEV Nodari Artemoviç (Artist)
51. PLİYEVA Zaira (Artist)
52. HUAKOD Janna (Artist)

Varolan kültürel değerlerimizin çağdaş normlarla yaşatılması ve geliştirilmesi konusunda onlarca yıldır yılmadan usanmadan çalışan dernek, vakıf ve komitelerimize ve halkımıza çağrı.

Yörenizden haberleri, duyurulmasını istediğiniz etkinliklerinizi, aylık veya yıllık faaliyet programlarınızı bize ulaştırın. Dergimizin sayfalarında yer verelim. Çalışmalarınız dünyanın dört bir tarafında duyulup izlensin.

Ayrıca, yörenizdeki kaybolmaya yüz tutmuş kültürel değerlerin, en azından etnografik malzeme olarak derlenmesi konusundaki aktivitelerinizi bize bildirirseniz, her türlü teknik olanaklarımızla sizlere yardımcı olmak isteriz.

Mektup, fax ve telefonlarınızı bekliyoruz. Sevgi ve saygılarımızla

Alaşara

Çeçen Yaralıların Doktoru Dr. Müzeyyen Özdemir

ÇEÇENLERE İLGİ YOK

Dr. Müzeyyen Özdemir 1960 Sivas doğumlu (Yukarı Höyük) Çeçen kökenli. Kartal Devlet Hastanesi acil servisinde çalışıyor. Çeçenistan'dan tedavi edilmek üzere getirilen yaralılarla belki de en fazla ilgilenen kişi. Yaralıların Kartal Devlet Hastanesi'ne getirildiğini çaycıdan öğrenmiş. Sonra...

Müzeyyen Hanım 6 Temmuz 1995'te Kartal Devlet Hastanesi'ne Çeçenistan'dan yaralı getirildiğini hastane çaycısından tesadüfen öğrendi. Telaşla hastaların yanına çıktı. Cam bölmeli bir odada dört yaralı vardı. Bundan sonrasını ondan dinleyelim:

"Benim için çok duygusal bir andı. Dört Çeçen camekanların ardında, daha önce tanımadıkları dillerini hiç bilmedikleri insanların meraklı bakışları altında şaşkındılar. İçeriye girip kendimi tanıttım. Yüzlerindeki gerginlik anında yok oldu. Gözlerinin içi güldü birden. Yaralılarından biri sağ ayak bileğinden ve vücudunun değişik yerlerinden kurşun ve

şarapnel parçalarıyla yaralanmıştı. Biri mayına basmış sağ ayağı bileğinden kopmuştu. Bir diğeri yanında patlayan bombanın savurmasıyla başı duvara çarpıp yaralanmıştı. Sonuncusu da şarapnel parçalarıyla yaralanmıştı. On dakikalık sohbetten sonra,

çay içer misiniz, diye sordum. Çay sevdiklerini biliyordum. Adının Rızvan olduğunu sonradan öğrendiğim Çeçen sevinçle, "Bacı seni Allah gönderdi. Dört gündür çaysızlıktan ölmüştük" dedi. Birkaç gün onlarla ilgilenip pratikte kullanabilecekleri

Hastanede tedavi gören hastaların özel ricası üzerine resimlerini yayınlamadığımız için bant kullanmak zorunda kaldık.

bazı Türkçe kelimeleri öğrettim. Yoğun iş temposuna rağmen onlara zaman ayırmaya çalışıyordum. Alışverişe çıkartıyor, berbere götürüyordum hatta evime götürüp yıkanmalarını sağladım. Yaklaşık beş gün sonra yeni gelen Çeçen yaralılarıyla eski yaralıları Beykoz Devlet Hastanesine naklettiler. Hem eski has-

talarım ile hem de yeni gelen Çeçen yaralıları ile ilgilenebilmek için geçici görevle Beykoz Devlet Hastanesine gönderilmemi talep ettim. Oradaki onüç yaralı vardı. İçlerinde ciddi anlamda ağır yaralılar da vardı. Burada şunu belirtmekte yarar görüyorum. Hastane yönetimi ve personeli olağanüstü bir ilgi gösterdi. Ancak hastane teknik olarak yaralıların tedavisine yeterli olacak olanaklara sahip değildi. İki ay kadar bir süre genelde pek bir şey yapılamadan rehabilitasyon merkezi gibi hastalar dinlenmeye alındılar. Daha sonra onüç kişilik yeni bir grup geldi. Onlar da birkaç gün kaldıktan sonra üç kişi dışında tüm yaralılar başka hastanelere dağıtılmaya başlandı.

Üzülerek belirtmeliyim ki Kafkas derneklerinden, dernek yönetimlerinden, Kafkas Çeçen Dayanışma Komitesi'nden kimse ziyaretlerine gelmedi. Aslında Türkiye'de yaşayan Kafkasyalıların bu konuda daha duyarlı ve ilgili davranacaklarını bekliyordum. Ancak itiraf etmeliyim ki ciddi bir hayal kırıklığına uğradım.

Savaş başladığında Çeçenistan' dan yükselen şeriat çılgınlıkları ile Türkiye'de Kafkas Çeçen Komitesi'nin de yönlendirmesiyle, Pan-İslamist ve Pan-Türkist grupların olaya sahip çıkışı beni ciddi biçimde rahatsız etmişti.

Üç aylık bir dönemde çok yoğun duygularla birlikte yaşadığım bu insanlarla yaptığım sohbetler esnasında onlara hep "Neden Şeriat?" diye sordum. Yarısına yakını "Hayır biz şeriat için değil özgürlük

Müzeyyen Özdemir çok zorulmasına karşın yine de Çeçenlerle geçirdiği günleri yaşamının en güzel günleri olarak tanımlıyor.

için, vatanımızı sevdiğimiz için savaştık. Diğer yarısı da "şeriat için yola çıktık" yanıtını verdiler. Bunun üzerine şeriat ne anladıklarını sordum. Yanıtları ilginçti "Yüzyıllardır süre gelen Çeçen gelenek ve göreneklerinin devamını istiyoruz. Rus halkıyla iç içe yaşamaktan kaynaklanan bir takım kültürel sapmalar olduğunu bunları izole etmek için şeriat istediklerini ama Arabistan'daki veya İran'daki gibi kadınların kapandığı, haremlik selamlığın olduğu bir şeriat sözetmediklerini, bunun Çeçenistan'da gerçekleşmesinin asla mümkün olmadığını, savaşın başında bu tür söylemlerin olmadığını ve büyük bir olasılıkla Türkiye'den yönlendirildiğini ifade ettiler. Bu insanlarla acıları, sevinçleri, umutları, paylaştığımız bir üç ay geçirdim. Bu arada halkımı daha yakından tanıma fırsatım oldu. Onlara, güle güle yürekli,

iyi insanlar yolunuz açık olsun, derken Çeçenistan'ın geleceğine ilişkin kaygılarım kuşkularım yok oldu. Bu onurlu halk asla sağdan soldan gelecek bu kışkırtmalara, yönlendirmelere karışmayacak ve geleceğine ilişkin en uygun kararı yine kendisi verecektir.

Alaçana: Müzeyyen Hanım Gelen yaralıların tedavileri iyi yapılabiliyor mu, var olan İstanbul derneklerinin bu konuda çalışması var mı?

Müzeyyen

Özdemir:

Türkiye'de sağlık sistemi zaten iflas etmiş durumda, devlet hastaneleri bu konuda çok yetersiz. Bu, ister istemez Çeçenlere de yansıyor. Dil sorunu var, artık bu insanlarda savaş sonrası stres sendromu denilen bir takım psikolojik bozukluklar söz konusu, durum böyle olunca gelenlerde bir hayal kırıklığı bıkkınlık söz konusu oluyor.

Gördüğüm kadarıyla bırakın tedavilerine yardımcı olmayı, İstanbul'da var olan dernekler ve üyeleri ziyarete bile gelme lütfunda bulunmadılar. Bu kadar büyük bir duyarsızlık beklemiyordum doğrusu!.. Ama halen birşeyler yapabilmek için geç değil.

İstanbul'un çeşitli hastanelerinde onlarca yaralı var, komite elemanı(!!!) açısından olsun, maddi(!!!?) açıdan olsun yetersiz olduğunu söyleyerek gerekli ilgiyi göstermiyor. Bu noktada tüm Türkiye'deki derneklerle düşen görev güçlere göre birer ikiye bu insanları paylaşıp özel hastanelerde tedavi ettirmek onlarla yakından ilgilenmektir. Lütfen!..Çok geç olmadan bir ucundan tutmaya başlayalım!

Abhazya'da Gergin Bekleyiş

Son günlerde
Rusya'nın
değişmeye
başlayan Abhazya
politikası ve bu
doğrultuda
Gürcistan ile
geliştirdiği ikili ilişkiler,
Kafkasya'da
yeni soruları
ve kaygıları beraberinde
getirmektedir. 5 Şubat
1994 ve 15 Eylül 1995
tarihlerindeki
Gürcistan-Rusya
ilişkileri
karşılaştırıldığında
ortaya çıkan tablo,
Rusya'nın Abhazya ile
Gürcistan arasındaki
hassas yapıyı kendi
lehine bir koz olarak
kullanmayı amaçladığını
birkez daha ortaya
koymaktadır.

Son günlerde Rusya'nın değişmeye başlayan Abhazya politikası ve bu doğrultuda Gürcistan ile geliştirdiği ikili ilişkiler, Kafkasya'da yeni soruları ve kaygıları beraberinde getirmektedir. 5 Şubat 1994 ve 15 Eylül 1995 tarihlerindeki Gürcistan-Rusya ilişkileri karşılaştırıldığında ortaya çıkan tablo, Rusya'nın Abhazya ile Gürcistan arasındaki hassas yapıyı kendi lehine bir koz olarak kullanmayı amaçladığını birkez daha ortaya koymaktadır. Bilindiği gibi 5 Şubat 1994 tarihinde Rusya ile Gürcistan arasında dostluk, işbirliği iyi komşuluk ve askeri işbirliği anlaşması imzalanmış ancak, Abhazya ve G.Osetya sorunları çözülmediği için onaylanmamış ve yürürlüğe girmemişti. 15 Eylül 1995 tarihine gelindiğinde bu sorunlar hala çözülmemiş ve Gürcistan ile Rusya arasında Tiflis'de yeni bir anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşmaya göre Rusya, Gürcistan'la birlikte Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü yeniden kurmaya yönelik askeri hareketlerin yükümlülüğünü kendi üzerine almaktadır. Ayrıca Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü sağlamakla yükümlü Rus askeri üslerine, Abhazya topraklarında bulunan Gudauta'daki bir Rus askeri üssü de dahil edilmiştir. Gürcistan'a yeni silah ve askeri malzeme nakladılmakta, Gürcistan birliklerinde planlı tedbirler alınmakta ve as-

keri hazırlıklar yapılmaktadır. Ayrıca anlaşmada, Veseloye(Adler)-Samtredia arasında tren seferlerinin yeniden başlaması hakkında, bütün demiryollarının kullanımının, idaresinin ve korunmasının Rusya'ya aktarılmasını öngören bir protokole de yer verilmiş, tren yolunun Abhazya'dan geçen bölümü hakkında Abhazya Hükümeti ile görüşülmemiştir.

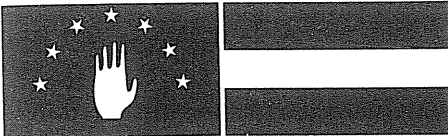
Bu gelişmelerin yanı sıra 30 Eylül 1995 tarihinde, Barış Gücü'nün Gal bölgesinde yapmayı planladığı, Abhazya topraklarına bir taburun aktarılmasını da içeren tatbikat, tabur personelinin çoğunluğunun Gürcü olması nedeniyle Abhazya'da durumu daha da gerginleştirmiştir. Bu faaliyetler, Gürcistan lideri E.Şevardnadze'nin "Gal bölgesi problemi önümüzdeki günlerde çözülecek ve orada Gürcistan Cumhuriyeti hukuku geçerli olacak" açıklamasıyla aynı zamana denk düşmektedir.

Rusya'nın bu yeni stratejisine karşı Kafkas Hakları Konfederasyonu ve Abhazya Cumhuriyeti Parlamentosu 23 Eylül ve 4 Ekim tarihli birer açıklama yayımlayarak ciddi kaygılarını dile getirmişler, yeni bir savaşın patlak vermemesi için Abhaz halkının da haklarının dikkate alınması gerektiğini belirtmişlerdir.

Rusya'nın ibreyi bir anda Gürcistan lehine döndürmesine ve Kafkasya'da gerginliğin bu boyutlara yükselmesine son aylarda

kesinleşmeye başlayan petrol boru hattı projeleri çerçevesinde bakarsak, Rusya'nın niyetini daha net biçimde görebiliriz. İlk etapta erken üretim Azeri petrolünün Batı'ya aktarılması için iki proje üzerinde durulmaktadır: Rusya'nın desteklediği Bakü-Grozni-Novorosisk hattı ve Gürcistan topraklarından geçen ve Türkiye'nin de desteklediği Bakü-Supsa hattı. (4 Ekim 1995 tarihli uluslararası görüşmelerde petrolün iki hattan da aktarılmasına karar verilmiştir.) Bu durumda Rusya'nın yeni stratejisinin amaçlarını iki varsayım altında toplayabiliriz: 1.Gürcistan ile Abhazya arasındaki anlaşmazlığı körükleyerek bölgede yaratılacak bir savaşla Bakü-Supsa hattının güvenilirliğini azaltmak ve daha ileride belirlenecek ana boru hattı için Bakü-Novorossisk hattına prim kazandırmak 2.Gürcistan'da yapılacak bir pazarlık sonucu Abhazya'yı Gürcistan'a feda edip, Bakü-Supsa petrol hattı üzerinde de bir imtiyaz ele geçirebilmek ve ayrıca askeri üsler sayesinde Gürcistan üzerinde belirli bir yaptırım gücüne sahip olabilmek.

Emperyalizmin hak tanımaz doğasını ve güçler dengesini oluşturmak adına neleri göze alabileceğini belki de en acı gerçekleri ile yaşamış olan halkımızın, Kuzey Kafkasya'daki bu yeni gelişmeleri her türlü ihtimali göz önüne alarak değerlendirmesi gerekir. "Kuzey Kafkasya'lıyım" demenin bir hüner değil, bir sorumluluk olduğu gerçeğini kabullenerek, dilimizin söylemeye varmadığı yeni acılara karşı hazırlıklı olmalıyız

Ardzınba'dan Kozirev'e

Sayın Kozirev,
Rusya Federasyonu Başbakanı ve delegasyonunun Tiflis'i ziyareti sırasında imzalanan anlaşmalarda, Rusya'nın Gürcistan'ın toprak bütünlüğünün yeniden kurulması konusunda taahhütler üslendiğini öğrenmiş bulunuyoruz.
Silah ve askeri güce dayanarak sağlanmaya çalışılan bu amaç için Rusya'nın Gürcistan'a yeni savaş gemileri, silah ve cephane vermeyi ve Abhazya'ya yönelik operasyonda fiilen yardım etmeyi taahhüt ettiği, gelen bilgiler arasındadır. Gürcistan'ın Abhazya'ya muhtemel saldırısı için Oçamçıra'ya Rus bayraklı Gürcü gemileri ile çıkartma, aynı zamanda Gal bölgesinde karadan saldırı planları yapılmaktadır. Bu askeri harekate Gürcistan-Abhazya sınırındaki Barış Gücü'nün de katılması hazırlıklarından söz edilmektedir. Barış Gücü'ne bir süredir planlı bir şekilde yerleştirilen Gürcü askerlerinin hazırlıklara başladığı haberlerini almaktayız. Abhazya'ya yönelik düşünülen topyekün saldırıda Rus kuvvetlerinin de Rus-Abhaz sınırından Abhazya'ya girmesi düşünceleri de yer almaktadır. Saldırı ile birlikte Gürcistan Yönetimi Abhazya'da sıkıyönetim ilan ederek, tüm yetkili organları görevden alacak, ülke yönetimine el koyacaktır. Abhazya sınırları içinde yer alan Rus askeri merkezlerinde gözlenen hareketlilik ve hazırlıklar, yukarıda belirttiğimiz senaryolara güç kazandırmaktadır.
Sayın Kozirev,
Abhaz halkı ve yönetimi Tiflis görüşmesi sonrası gelişmelerden büyük endişe duymaktadır. Serinkanlı ve sağlıklı değerlendirme yapabilmemiz için Tiflis görüşmelerinde Rusya ve Gürcistan arasında imzalanan anlaşmaların tamamının tarafımıza iletilmesini rica ediyoruz.

V. Ardzınba
Abhazya Cumhuriyeti Devlet Bşk.

18 Eylül 1995, Suhum

Kalmuk Yura'dan Dünya Kamuoynuna

Dünya Çerkes Kongresi Fahri Başkanı ve Rusya Federasyonu Parlamento üyesi Yura Kalmuk, Rusya ile Gürcistan arasında imzalanan son anlaşmaları dikkate alarak dünya kamuoynuna şu açıklamayı yapmıştır:

"Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü yeniden kurmak amacıyla Rusya ve Gürcistan arasında Tiflis'te yapılan görüşme ve anlaşmalardan duyduğum kaygılar beni açıklama yapmaya zorladı. Çeçenistan'da uğursuz bir savaşla kendi insanların kanını akıtan Rusya Yönetimi, burada "Anayasal düzen kurduktan" (!) sonra bölgede tüm Kuzey Kafkasya'yı içine alacak yeni bir savaşın yolunu açmaktadır. Rusya'nın Gürcistan'la yaptığı son görüşmeler ve anlaşmalar çerçevesinde Abhazya-Rusya sınırında yapılmasına karar verilen Rus-Gürcü ortak askeri tatbikatı, bölgede yeni ve büyük çaplı çatışmalara yolaçacaktır. Abhazya'yı boğmaya yönelik bu gelişmeler elbette Abhazlarla yakınlıkları bulunan Adigey, Abazin, Kaberdıy, Çerkes ve Şapsı'ları da içerecektir. Aynı şekilde, büyük nüfusa sahip diaspora, diğer halkların temsilcileri, haktan ve haklıdan yana olan tüm halklar da, daha önce olduğu gibi bu gelişmelerin içinde yer alacaktır.

Sözünü ettiğimiz bu gelişmeler, Rusya'yı başka bir ülkenin sınırlarında savaşa itecektir. Rusya-Gürcistan ilişkilerinde ve buna bağlı gelişmelerde Gürcistan'dan geçecek petrol boru hattı meselesini çözmek amaçlanıyorsa, bunun barışçı ve tüm halklara yarar sağlayacak yolları vardır.

Benim de içinde yer aldığım "Bizim Yurt Rusya Grubu"nun da defalarca yaptığı çağrılara rağmen, Rusya ve çevresinde sorunlara silahla değil politikalarla çözüm bulmak, istikrarlı bir gelişmenin savaşırsız sağlanmasının yolları varken, Rusya'nın Gürcistan'la yaptığı anlaşma bütün Kuzey Kafkasya'yı içine alacak yeni bir savaşa davetiye çıkarmaktadır.

Abhazya'nın statüsü ve geleceği konusundaki problemleri güç kullanarak çözme yolu, perspektivi ve geleceği olmayan bir teşebbüstür. Bu yol, yeni can kayıpları ve yıkım demektir. Halkların kaderini silah zoruyla değiştirip onları yıkıma götürenler tarihte altından kalkamayacakları büyük sorumluluklara girecektir. Rusya'da iktidarı elinde bulunduranlara sesleniyoruz. Durun. Bir kez daha düşünün. Attığınız adımların Rusya'yı parçalayacağını ve bölge halklarını uçuruma sürükleyeceğini görün.

Kalmuk Yura
Dünya Çerkes Kongresi Fahri Bşk.
Rusya Federas. Parlamento Üyesi
2 Eylül 1995, Moskova

BEN BİR MEGREL'İM

Nugzar Zhodzha

Hepinizin bildiği gibi, Stalin dönemi ve sonrasında ortaya çıkan Megrel ve genel olarak Megrelya sorunu tam anlamıyla engellenmiştir. Bugün, bu "acaip" makale basında yayımlanacak, ancak bu çeşit makaleler ve yazarları tamamıyla ahlaki değerlerden ve tarihsel gerçeklerden yoksun en şiddetli ve en acımasız eleştirilerle karşı karşıyadırlar.

Megrelya ve Megreller olayını geçmişte ve günümüzde sıcak tutanlara karşı böylesi nefreti, zehiri ve garezi nerede biriktirdiğiniz hayret verici bir konudur. Gürcü kültürüyle yetişen ve iyi bir eğitim görmüş olan sizler uygar bir biçimde nasıl karşılık vereceğinizi bilmiyor musunuz? Neden "sözde" Megrel'iz? Veya neden sözde Megrel "Köpekleriz"? Geleneksel yöneticilerimiz olan Dadyanların Megrel köylüsünü ve genelde aileleri sığır ve bazen de daha kötü muamelelere tabi tutmuş olmaları esas neden olmayabilir. Köylüleri satın almak, satmak, kiraya vermek, hediye gibi sunmak, çeyiz olarak vermek, çiftlik hayvanları ve kuşlarla takas etmek, kızgın sürerek kızgın güneş altında tutmak, organlarını kesmek ve buna benzer diğer zalimane davranışlar Megrelya'da eskiden revaçtaydı.(1)

Çocuklarınız ve torunlarınızla konuşurken onlara hangi dille hitap ettiğinizi sorabilir miyim? (Megrelce mi Gürcüce mi?)

Bana ve şüphesiz doğru düşünen herkese göre; Gürcülerin ve Megrellerin aralarında "mermi" ile konuşmaları reddedilmesi gereken bir davranıştır.(2) Herşeyden sonra,

19. yüzyılda bir Megrel

görüşlerini ve durumunu basında ve televizyonda uygar bir şekilde açıklayan bir adamın, kim olursa olsun, yanlış nerededir?

M.Dzhanashia(3) şöyle diyor: "Geçmiş öğrenme arzusu bir halkta, sadece bu halk yüksek gelişme düzeyine ulaştığında doğar ve ulusal uyanıklılık onların arasında gelişir."

Eğer gerçekten eğitilmiş ve tamamen namuslu insanlarsanız neden **Gruziya** ve **Gruzin**(4) ile **Sakartvelo** ve **Kartveli**(5) terimlerinin içeriğini açıklamıyorsunuz? Bu terimler içerik olarak aynı mı, değil mi? Aynı olmadıklarını çok iyi bildiğinizden, ama şimdi kabul edilen taraflılıktan dönmeyi imkansız bulduğunuzdan eminim. Bu terimleri şimdi açıklayacağım:

Gruziya ve Gruzin terimleri, Megrelleri, Svanları ve Gürcüleri birleştirmek için yapılarak yaratılmış kolektif terimlerdir. Demek istenen şudur: Bu üç halk Gruzin halkını meydana getirmiştir ve ülkeleri de Gruziya olarak adlandırılmıştır. Diğer taraftan,

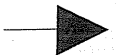
Sakartvelo ve Kartveli terimleri Megrelleri ve Svanları kapsamadığı için kolektif terimler değildir. Bu durumu, Gruziya/Gruzin ve Sakartvelo/Kartveli eş terimlerin tamamen farklı olduğu izler. Sakartvelo/Kartveli terimlerini **Samegrelo/Megreli**(6) terimleriyle veya **Svaneti/Svani** terimleriyle yer değiştirseydik her iki çift terim de Rusça'ya Gruziya/Gruzin olarak, aynı yanlış şekilde tercüme edilecekti.

Megrelce'nin yazılı bir edebiyatı bulunmadığına sığınarak bana karşılık vereceğinizi biliyorum. Ancak yazılı bir edebiyata sahip olmanın tek başına etnik bir grubun belirleyici bir özelliği olmadığını anlamalısınız; yazılı edebiyat, bir dilin ses sisteminin ifade edilmesinin bir aracıdır.

Bir Megrel'in Gürcü olmadığını ispata gerek yoktur. Kişi olarak bunu gereksiz buluyorum. Ancak sizlere bazı gerçekleri anlatmak zorundayım. Belki yenilerini anlatmanın yanı sıra, bazı eski gerçekleri de hatırlatmaya çalışabileceğime inanıyorum.

Bütün yabancı bilim adamları Megrellerin Gürcü olmadıkları konusunu teslim ederler. Ne acıdır ki, Megrellerin "kendileri" bu gerçeği bilmezler!

Haziran 1990'da, Londra'da toplanan 5. Avrupa Kafkasoloji Kongresi'nin toplantıları yapıldı.(8) Sunulan tebliğlerden biri Megrelce ve Lazca'ya ayrılmıştı. Kardeş dil Lazcanın(9) Türkiye'deki durumu gibi, Megrelcenin de Gürcistan'da yok sayıldığı konuları tebliğin tartışılan noktalarındandı. "Bazı nedenlerden" dolayı, bu tebliğ hakkında kamuoyuna basın yoluyla bilgi verebilecek hiç bir "bilim adamı" Tbilisi delegasyonundan gönderilmedi.

Neden? Çünkü bizim bilim adamlarımız Megrellerin Gürcü olmadıklarını benden ve sizden daha iyi bilirler.

Şu atasözünü duyduğunuzdur: "Bazen konuşmak sessiz kalmaktan iyidir. Bazen konuşarak zarara yol açılır."

Ark. Lamberti, "Gürcistan'da ve Megrelya'da 1633-1653 yılları arasında misyoner olarak bulundum," diye yazıyor "Megrelya" isimli kitabında.(10) Lamberti açıkça, "İki ülkeyi ziyaret ettim," diyor; aksi takdirde, "Gürcistan'da ve onun bölgesi Megrelya'da bulundum," derdi. Hiç bir şekilde bu son cümleye benzer bir ifade kullanmamıştır.

Eleştirel makalesinde T.Tsivtsivadze(11) şöyle yazıyor: "Ne yazık ki, Megrelya'nın bazı köylerinde bazı çocukların Gürcüceyi biraz geç öğrendiklerini yazarken kalemimin kendiliğinden elimden uzaklaştığını hissediyorum." Bazı istisnalarla T.Tsivtsivadze'nin ifadesindeki "bazı" kelimesi "çoğunluk" ya da "hepsi" kelimesiyle yer değiştirmelidir. Tsivtsivadze şüphesiz fazlasıyla haklıdır, eğer bir Megrel çocuğu Gürcüceyi okulda öğrenemezse, Megrel çocuğunun anadili Megrelce olduğu için, Gürcüceyi hiç bir zaman öğrenemeyecektir.

Tsivtsivadze'nin makalesi devam ediyor: "Bu satırları yazmak zorunda kalmamalıydım, meselenin özü budur." Yazar, bu satırları yanlış oldukları temeline hareketle değil, kelimesi kelimesine doğru oldukları için yazıyor. Ben, kendisine gerçekleri anlattığı için şahsi teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Namuslu bir adam gerçekleri söylemekten korkmamalı.

Ben daha önce de açıkça söylemiştim ve burada da bir kez daha tekrar ediyorum: Ben Gürcü değil, bir Megrelim...

Hiç bir tarihçi, dilbilimci, dilbilgiyi veya herhangi bir dalda uzman kişi Megrellerin Gürcü olduğunu ispatlayamaz. Megreller kendilerini Gürcü olarak kabul etmeye zorlandılar(12) ve işte bu yüzden, bugün ya da yarın ağırlığını hissettirecek ve uzunca bir süre de etkili olacak Megrelya

ve Megreller sorunu bunca yıl sıcak kalmıştır.(13)

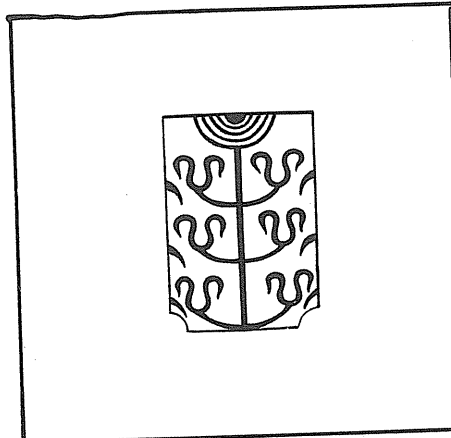
En son olarak Gürcistan'da, Megrelya'daki gelişmeler, tek bir Gürcistan yaratma hayalinin nasıl bir sabun kabarcığı gibi patladığını ortaya çıkarmıştır.(14)

Gürcüleştirmiş Megrel Zviad Gamsaxurdia bir makalesinde(15) bizzat Megreller olarak aşağıladı, ancak şimdi bütün dünya O'nun siyasi kariyerinin nasıl trajik bir şekilde son bulduğunu çok iyi biliyor.

Nedenler hepimizin davranışlarına yön verme durumundadır. Bugün resmi olarak hükümet tarafından yasaklanan Megrel diline resmi statü verilmelidir.(16)

Sizin "köpeklerin dili" olarak nitelendiğiniz Megrel dili sınırsız güzellikte...zengin ve çeşitliliktedir, yok olması sadece Megreller için değil bütün insanlık için de trajedi olacaktır.

Gürcülerin, kendilerinin bu sorun hakkında sessiz kalmaları hakkında açıkca bir görüş belirtmiyorsunuz. Tartışmalara neden onlar da katılmıyorlar? Benim 1989 yılında Abhaz Televizyonundaki açıklamalarım, sizin bugünkü çıkışınız kadar tehlikeli değildi. İnsanların evlerinden çıkıp bütün dünyaya "Ben bir Megrel değilim," demelerinin bir anlamı yoktur. Mumun ve işin kendi yolunu ne zaman bulacağını kim bilebilir? İleride to-runlarımızın cevaplayamayacağı davranışlar sergileyemeyelim.

Megreller ve Lazlar Kafkasya'da ve Anadolu'da ahşap işçiliğinde önemli bir yere sahiptir. Yukarıdaki desen bir Laz beyinin evinin duvarından alınmıştır.

Dipnotlar:

*Yazar Nugzar Zhodzhuva Abhazya'da yaşayan bir Megreldir. 1989 yılında Abhaz Televizyonuna çıkarak 1930'lardan beri Gürcistan'da "resmi" bir görüş olarak Megrellerin Gürcü olarak gösterilmelerini artık kabul edemeyeceğini açıkladı. Kişisel görüşlerini açıklamasının "ödülü" dövlmek, işinden kovulmak, evinin sürekli olarak silahlı kişiler tarafından "ziyaret" edilerek görüşlerinden vazgeçirilmeye zorlanması ve annesinin de yerel Gürcü basınına çıkartılarak oğlunu suçlaması için tehdit edilmesi oldu. Bu açık mektup, yanlış olarak kendilerini Gürcü olarak kabul eden bazı Megrellere yönelik olarak kaleme alınmıştı. Ancak yeni "demokratik" Gürcistan'da hiç kimse bu makaleyi kamuoyuna duyurmak için yayımlamaya yanaşmadı. BG. Hewitt, Londra Üniversitesi Öğretim Üyesi, Central Asian Survey, (1993), 12 (3), s.301,302,303,304.

1)Iraklı Akhalaia, Peasant Reform in Mingrelia(1958);Dimitri Lemondzhava. The Peasant Revolt in Mingrelia 1856-1857.(1957); Don Arkandzhelo Lamberti, The Description of Mingrelia(1901,1938,1990) Bu eserler Gürcüce'dir.

2)Yazarın kastettiği,1992 yılı boyunca Megrelya'daki çatışmalar, Tsalendzhixadaki çatışmalardır.(İngilizceye çevirenin notu).

3)The Custom of Mourning in Georgia, Iveria 7 Haziran 1887.

4)Rusçada Gürcistan ve Gürcü(İngilizceye çevirenin notu)

5)Gürcücede Gürcistan ve Gürcü(İngilizceye çevirenin notu).

6)Gürcücede Megrelya ve Megrel(İngilizceye çevirenin notu).

7)Gürcücede Svanetya ve Svan (İngilizceye çevirenin notu).

8)Caucasian Perspective(1992)4de yayımlandı.

9)Dil bilimciler Lazca ve Megrelceyi Kolxida(=Zan) dilinin zaman içinde ikiye ayrılmış ve kendi başlarına gelişmiş iki ayrı kolu olarak tanımlarlar. Megrel-Laz(=Kolxida=Zan) dili Güney Kafkas dil ailesinin bir koludur. Güney Kafkas dil ailesi(=Kartvel Dilleri Megrel-Lazca(=Kolhida=Zan), Svanca ve Gürcüceden meydana gelir.(İngilizceden çevirenin notu).

10)The Description of Mingrelia.

11)Literary Georgia-7; 16 Şubat 1990,(Yoldaş Bregadze, Kardeş Doiaşvili).

12)1926 nüfus sayımlarında 242, 990 kişi Megrel olarak kayıtlara geçmiştir.(Veriler Wixman'dan alınmıştır. (B.G.Hewitt, Londra Üniversitesi Öğretim Üyesi. 75'th Anniversary Conference. Aralık 1990). 1926'dan sonraki nüfus sayımlarında günümüze kadar Megrel-Lazlar Abhazya, Acaristan ve Gürcistan'da kayıtlara "Gürcü" olarak geçirilmişlerdir.

13)Bkz. S.N.Kruşçev, XX.Kongre Gizli Raporu. Kişi Kültüre Karşı, s.55-56; Çeviren: Ahmet Fethi, Pencere Yayınları, I.Baskı, Aralık 1991, İstanbul.

14)Poti, Abasha, Samtredia,Zugdidi ve Tsallanzhikha'daki Megrel-Gürcü çatışmaları kastediliyor.(İngilizceye çevirenin notu).

15)Lierary Georgia, 3 Kasım 1989.

16)Bu konuda düzenlemelere gidildiğini sanıyorum.Yazar.

İngilizceden çev.: Ali İhsan AKSAMAZ
*Central Asian Survey (1993), 12(3) s.301,302,303,304'de yer alan bu mektup kısmen sadeleştirilerek Türkçeye tercüme edilmiştir.

Kaynak: Ognı, Sayı 6, Eylül-Ekim 1994

MHP'nin gözü

ESRA YENER

Toplu Konut İdaresi tarafından Doğu ve Güneydoğu'da göç eden yurttaşların iskânı için hazırlanan köy-kent projesine MHP'nin önerileri doğrultusunda içerik kazandırılabilceği bildirildi.

ANKARA - Toplu Konut İdaresi (TOKİ) tarafından Doğu ve Güneydoğu'da göç eden yurttaşların iskânı için hazırlanan köy-kent projesine MHP'nin önerileri doğrultusunda içerik kazandırılabilceği bildirildi.

Başbakanlık'ta, MHP'ye yakınlığıyla bilinen bir bürokratin başkanlığında oluşturulan kurulun, Adıyaman, Diyarbakır ve Tunceli'ye Gagavuz ve Abhazya Türklerini yerleştirerek Kürt nüfus arasında üçgen bir bölge oluşturulmasına yönelik plan hazırladığı öğrenildi. Bu kararın hazırladığı öğrenildi. Bu kararın hazırladığı öğrenildi. Bu kararın hazırladığı öğrenildi.

■ **Baştarafı 1. Sayfada**
Süleyman Demirel'in, 3. Türk Cumhuriyetleri Zirvesi için gittiği Kırgızistan'da, Güneydoğu'ya yerleşerek PKK ile mücadele etmek isteyen Abhazların istemine, "Türkiye kendi sorunlarını çözecek güçtedir" sözleriyle olumsuz yanıt verdiğine dikkat çekildi.

TOKİ tarafından geçen yıl "Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde Yer Değişim Nüfus İçin Kırsal Yerleşim ve Kentsel Konut Programı" adında, göç eden ailelerden yaklaşık 12 binine tahsis edilen konutları yerleştirme planları veya konut sağlamak amacıyla hazırlanan çalışmaya Başbakanlık el koydu. Başbakanlık bünyesinde

Alınan bilgilere göre, Tunceli, Diyarbakır, Adıyaman, Mardin, Batman, Bitlis ve Van'da gerçekleştirilmesi düşünülen proje ilk aşamada boşaltılan köylerdeki yurttaşların yerleşimlerinin düzenlenmesi amacıyla Başbakanlık bünyesinde oluşturulan kurul devredildi. Yetkililer, kurulun, daha sonra bölgedeki Kürt nüfusun arasında farklı din ve ırka sahip olan halkların yerleştirilmesine yönelik farklı bir çalışmaya başladığını bildirdiler. Adıyaman, Diyarbakır ve Tunceli'de kurulacak köy-kentlere Türkiye'ye göç eden Türklerin yerleştirilmesi ne yönelik bir plan hazırlanıyor. Plan çerçevesinde Gagavuz ve Abhazya Türkleriyle görüşmelerin sürdürüldüğü öğrenildi.

Cumhuriyet

Bunu hep yapıyor

Cumhuriyet Gazetesi, bir çoğumuzun özellikle de öğrencilik yaşamında elinden düşürmediği, haberlerinin doğruluğuna kayıtsız şartsız inandığımız, "Cumhuriyet'te yazıyorsa doğrudur" diye düşündüğümüz gazetedir. Ancak son zamanlarda öğle gaflar yapıyor ki anlamak mümkün değil: Tabiri caizse, kelimenin tam anlamıyla "Çam deviriyor", "Kaş yaparken göz çıkarıyor". İşte size iki örnek: Cumhuriyet gazetesinin birinci sayfasında bir haber. Başlık "MHP'nin gözü çiftlik evlerinde". Başlık ilk bakışta ilginç geliyor insana. Ama yazıyı okumaya başladığımızda iki kere tüyleriniz ürperiyor. Birincisi yazının içeriği ile ilgili, ikincisi ise çok daha korkunç: Yazının anlamını tamamen başka bir kulvara çeken terminolojik saptırmalar: Romanya sınırında bulunan Moldavya'da yaşayan Gagavuzlar Cumhuriyet gazetesinin marifetiyle uçup Ortaasya'daki Kırgızistan'a gitmişler ve bu da yetmiyormuş gibi oradan da Türkiye'ye gelip PKK ile savaşmak

istemişler. Tabi Cumhuriyet gazetesinin el çabukluğu bununla da kalmamış henüz yeni ve kanlı bir savaştan çıkmış olan Abhazlar da Kafkasya'nın Karadeniz kıyılarındaki ülkelerini terk edip kaşla göz arasında Kırgızistan'a geçmişler ve orada Demirel'i karşılayarak "Bizi Türkiye'ye götürürün PKK'nın kökünü kurutalım demişler. Helal olsun Cumhuriyet gazetesine demek lazım. Hem bu iki halkı yaşadıkları ülkeden onbinlerce kilometre uzağa Kırgızistan'a anında uçurabildikleri için, hem de ele geçirdikleri çok güzel bir haberi böylesine acemice berbat edebildikleri için. Acemice diyorum, çünkü sokağa çıkıp sıradan herhangi birine bile sorsalar Kırgızistan'da ya da dünyanın herhangi bir yerinde "Abhaz Türkleri" diye bir halkın yaşamadığını, Abhazların hemen burnumuzun dibinde Abhazya'da yaşadığını, hatta Gagavuzların bile Kırgızistan'da değil Balkanların burnunun dibinde Moldavya'da yaşadıklarını kolayca

öğrenebilirlerdi. Bu sokaktaki sıradan biri, onlara belki de Kırgızistan'da yaşayan etnik grubun Mesketler (Ahıskahılar) olduğunu bile söyleyebilirdi. Okuyucunun bizi daha iyi anlayabilmesini sağlamak için buraya Cumhuriyet'te çıkan yazının bir kısmını yayınlamakta yarar görüyoruz.

"Toplu Konut İdaresi (TOKİ) tarafından Doğu ve Güneydoğu'da göç eden yurttaşların iskânı için hazırlanan köy-kent projesine MHP'nin önerileri doğrultusunda içerik kazandırılabilceği bildirildi.

Başbakanlık'ta, MHP'ye yakınlığıyla bilinen bir bürokratin başkanlığında oluşturulan kurulun, Adıyaman, Diyarbakır ve Tunceli'ye Gagavuz ve Abhazya Türklerini yerleştirerek Kürt nüfus arasında üçgen bir bölge oluşturulmasına yönelik plan hazırladığı öğrenildi. Bu hazırlıklara karşın, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in, 3. Türk Cumhuriyetleri

Zirvesi için gittiği
Kırgızistan'da, Güneydoğu'ya yerleşerek PKK ile mücadele etmek isteyen Abhazların istemine, "Türkiye kendi sorunlarını çözecek güçtedir" sözleriyle olumsuz yanıt verdiği dikkat çekildi.
TOKİ tarafından geçen yıl "Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde Yer Değiştiren Nüfus İçin Kırsal Yerleşimler ve Kentsel Konut Projeleri" adı altında, göç eden ailelerden yaklaşık 12 binine tarımla uğraşabilecekleri yeni yerleşim alanları veya kentlerde konut sağlamak amacıyla hazırlanan çalışmaya Başbakanlık el koydu. Başbakanlık bünyesinde Prof. Dr. Celal Er başkanlığında, Milli Emlak, Tarım İşletmeleri ve Tarım Reformu genel müdürlükleri ile Emlak ve Ziraat bankalarından birer temsilcinin katılımıyla oluşturulan kurul, ilk olarak projenin adını "Toplu Çiftlikler ve Merkez Köyler Projesi" diye değiştirdi. Projenin başlangıçtaki amacı, Başbakan Tansu Çiller'in, "köy-kentlere, boşaltılan köylerdeki yurttaşların yerleştirileceği" yönündeki açıklamalarının ardından değişti...

...Bu çalışma çerçevesinde, Adıyaman, Diyarbakır ve Tunceli'de kurulacak köy-kentlere Türkiye'ye göç edecek Gagavuz ve Abhazya Türklerinin yerleştirilmesine yönelik bir plan hazırlandı. Plan çerçevesinde Gagavuz ve Abhazya Türkleriyle görüşmelerin sürdürüldüğü öğrenildi."

Cumhuriyet gazetesinde çıkan yazı aynen yukarıdaki gibi. Daha fazla yorum yapmadan Cumhuriyet gazetesi yazarı sayın Esra Yener hanıma telefon konuşmamızda da anlatmış olduğum(sözlü olduğu için hatırlarda kalmamış olabilir) Kırgızistan'daki etnik grubu yani Meskhetleri kısaca tanıtmak istiyorum: "Meskhetler ya da diğer adları ile Ahıskalılar Türkiye Gürcistan sınırına

yakın ama Gürcistan tarafında yaşayan etnik bir grupken, İkinci Dünya Savaşı'nda Stalin'in emriyle Ortaasya'ya sürülmüş ve o tarihlerden beri de ülkelerine geri dönmeye çalışan talihsiz bir halktır. Hem Sosyalist dönemde hem de Sosyalizmin yıkılışından sonra ülkeleri olan Gürcistan'ın güney-batısına dönebilmek için çalmadık kapı bırakmamışlar ancak kendilerine sahip çıkacak bir merci bulamamışlardır. Çünkü onların bırakmak zorunda kaldıkları topraklarda artık Gürcüler yaşamaktadır ve Gürcistan onları istememektedir. Ayrıca yaşadıkları Ortaasya ülkelerindeki halkların da onları sevmedikleri bilinir. Hatta yakın zamanda Özbeklerle silahlı çatışmalara bile girmişlerdir. İşte bu sınırsız insanlar kendi ülkelerine dönmemeseler bile oraya çok yakın yani sınır olan Doğu Anadolu Bölgesine yerleştirilmeleri için Demirel'den yardım istemişler ve belki de işlerini sağlama almak için Türkiye'nin en büyük sorunu olarak bilinen PKK ile mücadeleyi bile kullanmışlardır. Ancak yılların eskitemediği kurt politikacı Demirel bu tuzağa düşmemiş, "Türkiye kendi sorunlarını çözecek güçtedir" sözüyle tarihe geçecek bir manevra yaparak hem Meskhetlerden kurtulmuş, hem de Türkiye'nin prestijini kurtarmıştır.

Yine Cumhuriyet gazetesi 9 Ağustos 1995 tarihli "Bosna" özel ekinde "Bosna'nın Çerkes Ethem'i" başlığı ile çıkan yazıda adı açıklanmayan muhabir, kıvrak zekasını kullanarak, daha henüz Çerkes Ethem'in yaşadığı dönemde başlayan ve halen de tartışılan Çerkes Ethem hain mi kahraman mı tartışmasını çözüvermiş. Bakın korkunç zekalı muhabir Fikret Abdiç'ten söz ettiği yazısında hayalinde yarattığı "Türkiye'yi bilen(!) Boşnak'ı kullanarak Çerkes Ethem'in hainliğini şipşak nasıl çözmüş:

"....Abdiç kaçınılmaz sonuna hızla yürüdü. Sırp-
larla birlikte
Bosna-Hersek ordusunun ünlü
5.Kolordusu'na karşı savaştı.

Şu anda Krayina Sırplarının elinde bir oyuncak. Bosnalıların gözünde ise bir hain, bir döneç, bir işbirlikçi. Türkiye'yi bilen Boşnaklar ona "Bizim Çerkes Ethem'imiz de bu Abdiç'tir" diyorlar..."

Yanlış okumadınız. Yukarıdaki yazı Cumhuriyet gazetesinin "Bosna" ekinde aynen bu şekilde yayınlandı. Yine de inanmayanlara belgesi aşağıda. Merakla bekliyoruz, kimbilir Cumhuriyet daha ne sorunlarımızı çözecek?!

Bosna'nın Çerkes Ethem'i

Fikret Abdiç, Bosna'nın Hırvatistan sınırındaki "cep" ya da "iç" toprak diye anılan Bihaç bölgesindeki Müslüman Boşnakların önderi... idi. 1990 yılındaki Bosna-Hersek parlamento seçimlerinde Alija İzzetbegović'in partisinin saflarında aday oldu. Salt Bihaç bölgesinde değil, tüm Bosna'da çok popülerdi. Nitekim İzzetbegović'ten daha çok oy aldı. Oy oranı tek ölçü olsaydı, Bosna-Hersek Cumhurbaşkanlığı'na Begović'in değil onun seçilmesi gerekirdi. Ama gerek büyük Bosna toprağındaki (Saraybosna ve yöresi) siyasal dengeler, gerekse Abdiç'in politika ile işadamlığı arasında kararsız kalışı, cumhurbaşkanlığı koltuğuna Alija İzzetbegović'i getirdi. Abdiç çok sevildiği ve yerel bir liderin gücünü çok aşan bir güce sahip bulunduğu Bihaç bölgesine döndü. Velika Kladusa'daki Agrokomerik Tarım Kombinasi'nin başında kalmayı yeğledi. Önce Krayina bölgesindeki düşman Sırp-
larla ticari ilişkilere girişti.

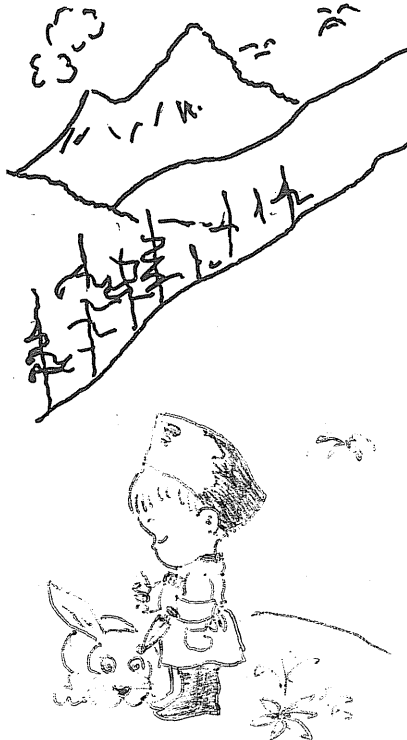
Saraybosna hükümetinin reddettiği Owen-Vance Planı'nı kabul ettirmek isteyen Lord Owen, Abdiç'i Boşnakların yumuşak karnı olarak gördü. Cenevre'deki barış görüşmelerinde Fikret Abdiç'i Boşnakların temsilcisi gibi sundu. Abdiç kendini uluslararası bir politikacı gibi görmeye başlamıştı. Nitekim kısa süre sonra Saraybosna'dan koptu ve Bihaç bölgesini önce Batı Bosna Özerk Bölgesi ilan etti. Ardından da Batı Bosna Cumhuriyeti'ni kurdu (!). Boşnaklar iç savaş başladığından bu yana en büyük bölünmeyi yaşıyorlardı. Abdiç kaçınılmaz sonuna hızla yürüdü. Sırp-
larla birlikte, Bosna-Hersek ordusunun ünlü 5. Kolordusu'na karşı savaştı. Şu anda Krayina Sırplarının elinde bir oyuncak. Bosnalıların gözünde ise bir hain, bir döneç, bir işbirlikçi. Türkiye'yi bilen Boşnaklar ona "Bizim Çerkes Ethem'imiz de bu Abdiç'tir" diyorlar. Kimileri ise Nazilerle işbirliğine giren ve -

Denizin Karşı Yakasında Bir Çocuğunuz Olsun kampanyamız sürüyor

Kampanyamız sürüyor. Ağır aksak da olsa yardım çalışmaları devam ediyor. Yine telefonlarımız çalıyor. Yine, insani değerleri katı yaşam kurallarına ağır basan sevgi dolu insanlar arıyorlar. Yardım etmek istiyorlar, paradan da öte, hiç tanımadıkları ama yardıma ihtiyaç duyduğunu bildikleri yetimlere sahip çıkmak istiyorlar. Onlar yalnızca üçbeş kuruş yardım etmekle kalmıyorlar, onlar herşeyin değerinin para ile ölçüldüğü günümüzde paradan başka değerlerin de olduğunu gösteriyorlar.

Denizin Karşı Kıyısında Bir Çocuğunuz Olsun" kampanyamız sürüyor. Hem de bir buçuk yıldır. Ancak tüm çabalarımıza ve medyanın desteğine karşın istenen başarı sağlanabilmiş değil. Gazetelerde ve televizyon kanallarında hatta dergilerde çıkan haberler olumlu yönde bazı gelişmeler sağladıysa da, bu gelişmeler de saman alevi gibi yanıp söndü.

Şimdi yeni koruyucu aileler bulabilme çabamızın yanında yeni sorunlarla da karşı karşıyayız. Daha önce çocukların koruyuculuğunu üstlenmiş kişi ve şahıslardan paralarını ödeme durumunda olanlardan parasını ödemeyenler de çoğalmaya başladı. Aslında biz bu durumun o insanların kötü niyetiyle değil halkımızın önemli bir özelliği olan ihmalkarlığına bağlıyoruz. Tabi burada şu notu düşmeden geçmek de istemiyoruz. "Sizleri anne ve baba bilen bu çocukları herhangi bir işinizi ihmal ettiğiniz gibi ihmal etmemelisiniz. Çünkü

sizin gönderdiğiniz küçük yardım, o çocuklar için kalem, defter, hat-ta süt ve mamadır. Eğer herhangi bir nedenden dolayı yardımınızı sürdüremeyecek veya sürdürmeye cekseniz lütfen Kafkas Abhazya Dayanışma Komitesi'ne bildiriniz. Bu durumda çocuğunuza yeni bir yardım eli aranacaktır."

Bu arada kampanyamızı destekleyen basın kuruluşları arasına Milliyet Gazetesi de dahil oldu. Nazım Alpman imzasıyla yayınlanan yazıda koruyucu aile geleneğinin Abhazlarda eski tarihlerden beri yaşayan bir gelenek olduğu belirtilerek bu kampanyanın "Akhupha-Atalık" geleneğinin devamı olduğu vurgulandı.

Koruyucu aile olmak isteyenler dergimizin (0216) 418 67 32 no-lu telefonuna başvurabilecekleri gibi Kafkas Abhazya Dayanışma Komitesi'nin (0216) 418 09 05-418 09 78 numaralı telefonlarına da başvurabilirler.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Başkanı Yalım Erez

DAĞISTAN'IN YANINDAYIZ

8 Eylül 1995 tarihinde Dağıstan Cumhuriyeti Parlamentosu, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Başkanı Yalım Erez önderliğinde gelen Türk iş adamlarından oluşan heyeti kabul ederek, konuklarını ağırlamışlardır. Konukları selamlayarak konuşmasına başlayan Dağıstan Başbakan yardımcısı Nebivullah Magamedov Dağıstan'ın jeopolitik durumunu açıklayarak, gelen konukların iş adamları olması nedeniyle Dağıstan'ın çeşitli sanayi kuruluşları, banka ve ticari kurumları ile hükümetin durumu hakkında tanıtıcı bilgi verdi. Karşılıklı menfaate dayalı sıkı bir işbirliğine gitmeye Dağıstan tarafının istekli ve hevesli olduğunu açıkladı. Ayrıca Türkiye'den istekte bulunarak çeşitli dallarda uzmanlaşmak üzere bir grup Dağıstanlı'nın Türkiye'ye gelmesi için hazır bulunduklarını ifade etti.

Çok eski dönemlerden beri Dağıstan'dan göç ederek Türkiye'ye gelmiş olan Türk yurttaşları Dağıstanlıların, ilkin Osmanlı sonra da Cumhuriyet dönemi boyunca çeşitli görevlerde bulunarak, yaptıkları büyük hizmetlerden dolayı Türkiye'de bulunan, yaşayan Dağıstanlılardan gururla söz etmiştir.

Daha sonra Türk delegasyonu adına konuşma yapan TOBB Başkanı Yalım Erez yanıt niteliğindeki konuşmasında: Dağıstan Cumhuriyeti Parlamentosu üyeleri tarafından

gösterilen bu sıcak misafir kabulünden dolayı delegeler namına ve kendi adıma içtenlikle teşekkür ederim. Sağolun varolun. Yüce parlamento üyeleri kısa zamanda yürütülecek işler ile Dağıstan ekonomisinin düzelmesini beklemek yanılgısına düşmeyiz. Dağıstan'ın sanayisinin ne kadar zor durumda olduğunu hepimiz biliyoruz. Çeşitli iş alanlarının, değişik sanayi dallarının istenilen düzeyde olmadığını, fakat beraberce çalışma ile büyük mesafeler kat edebileceğimizi biliyorum. Türkiye'den beraberce geldiğimiz arkadaşlar, işadamları Dağıstan'ın durumunu inceleyerek, hazırlık yapacak ve daha sonra işbirliği alanları belirlendikten sonra gerekli işler için protokollar hazırlanacaktır. Türkiye Dağıstan'ın yanında durmaya hazırdır. Dağıstan ekonomisinin içinde bulunduğu zor koşulları aşabilmesi için yardıma hazırız. Bu konular gelecek için önem arz etmektedir. Yaşamak ve işleri iyi yürütebilmek için özenle Dağıstan'ı, düzenini, gayretlerini tesbit etmeye çalışacağız. Türkiye'den Dağıstan'a çok yakında bir grup araştırmacı ve bilim adamı gelecektir. Ve bu gelen uzmanlarımız çeşitli etüdler yapacak ve raporları yazılı olarak bize ulaştıracaklardır. Hazırlanacak bu bilgiler Türk ve Dağıstanlı iş adamları arasında diyalog ve işbirliğini artırıcı rol oynayacaktır. Dağıstan'la Türkiye arasında ilişkileri, protokol da gözönüne alınarak başarılı ve faydalı işleri yürürlüğe sokma azmindeyiz. Bu-

nun için de önümüze önemli fırsatlar geçmiştir. Türkiye'den Dağıstan'a gelmiş heyetimiz içinde banka temsilcileri, ticaret, inşaat ve imalat gibi değişik iş kollarını temsilen aramızda bulunan işadamları tüm olanakları kullanarak Dağıstan'la ilişkiye geçme konusunda ümitli ve isteklidirler. Bütün bunların organizasyonu için görülen ihtiyaçların başında Ekonomik ve kültürel ilişkileri yürütebilmek için ortak çalışma yapılabilecek bir bina ve donanımı çok önemlidir."

Türkiye'den gelen işadamları bir çok işler üzerinde durdular ve genel bir toplantıda biraraya gelerek, gelecekte yapılabilecek işlerin ve bağlantıların değerlendirmesini yaptılar.

Daha sonraki günlerde konuklar Dağıstan'ın çeşitli tarihi yerlerini gezdiler. Ünlü Dağıstan halk dansları topluluğu "LEZGİNKA"nın sunduğu gösteriyi büyük bir zevkle izlediler.

Konuk delegeler 7 Eylülde geldikleri Dağıstan'da 4 gün kalmış ve memnun olarak ayrılmışlardır.

Rusçadan Çeviren: Musa Ramazan

* Bu yazı Dağıstan'ın Başkenti Ma-haçkala'da Rusça olarak yayınlanan "Dağıstanskaya Pravda", "Dağıstan Gerçeği" gazetesinin 9 Eylül 1995 tarihli nüshasından alınmıştır.

Abhazya iki önemli bilimadamını kaybetti:

Şalva İnalipa-Yuri Voronov

Abhazya, 12 Eylül 1995 tarihinde yeri dolurulamayacak olan değerli bilimadamı **Yuri Voronov**'u kaybetti. Voronov yaşadığı evde, çirkin bir politik oyun sonucunda kahpece katledildi. Voronov tanınmış bir kaskasolog, gazeteci, abhazologdu. Abhazya'nın varolması ve yaşaması için ön saflarda savaşan bir vatanseverdi.

Voronov, 8 Mayıs 1941'de Abhazya'nın Tzabal köyünde dünyaya geldi. Çocukluğu bu köyde geçti, Abhazya sevgisini bu köyde kazandı. Abhazya'nın tarihine ve arkeolojisine ilgisi bu köyde oluştu. Bilinci oluştuğu günden öldürüldüğü güne kadar da bunlarla uğraştı.

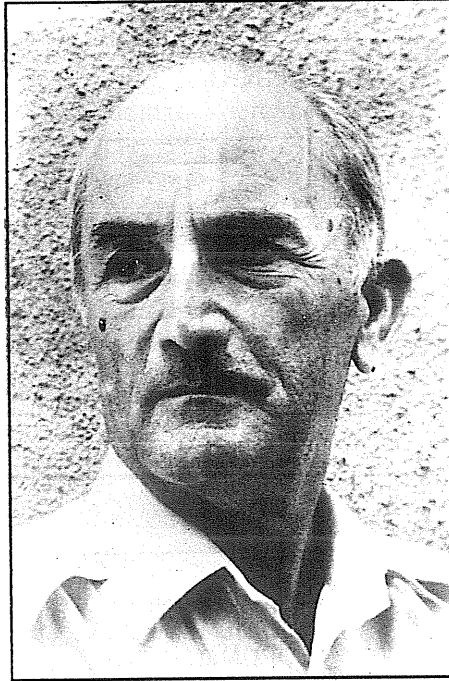
1960 yılında Leningrad Üniversitesi Doğu Bilimleri Fakültesi'ne girdi. Bu üniversiteyi 1965 yılında bitirdi. Bu tarihten sonra Abhazya Tarihi Eserleri Kuruma Organizasyonu'nda ve Turizm Enstitüsü'nde çalışmaya başladı.

Voronov yaz tatilleri boyunca Abhazya'nın arkeolojik verilerini araştırmak üzere Abhazya'yı baştan başa dolaşır, tespitler yapıyordu. Ulaşmadığı yer, araştırmadığı nokta, altına bakmadığı bir tek taş kalmamıştı.

Bazı uluslararası kuruluşların da üyesi olan Voronov gerçekten çok üretken biriydi. Çalıştığı konularda yüzlerce eseri yayınlanmıştır. Geçtiğimiz yıllarda Abhazya'nın yaşadığı sıkıntılı dönemde ülkesi için mücadele etmeyi boynuna borç bilmiş, yaşamını da bu işe vakfetmişti.

1991 yılında Abhazya Sovyeti'nde milletvekili olunca Abhazya'nın haklı davasını tüm dünyaya duyurabilmek için olağanüstü çaba sarfetmeye başladı.

1992-1993 Abhazya Bağımsızlık Savaşı'nda ve sonrasındaki olumsuzlukları yoketme yolunda da çok

Şalva Denisoviç İnalipa yeri dolurulamayacak bir bilimadamıydı.

önemli çabaları olan Voronov Abhazya halkı tarafından çok sevildi. Ölümü ise ona çok seven bu halk için gerçekten bir yıkım oldu. Abhazya halkına, Abhazya Parlamentosu'na ve onu seven kurum kuruluş ve şahıslara, kederli ailesine başsağlığı diliyoruz.

ŞALVA İNALİPA

Abhazya çok değerli bir bilimadamını daha kaybetti.

Abhazya Bilimler Akademisi Başkanı, Dirmit Gulya Tarih Bilimleri Doktoru, Adige Akademisi Şeref Üyesi, Abhaz tarihi ve kültürüne hayatını vakfeden Prof. İnalipa Şalva öldü.

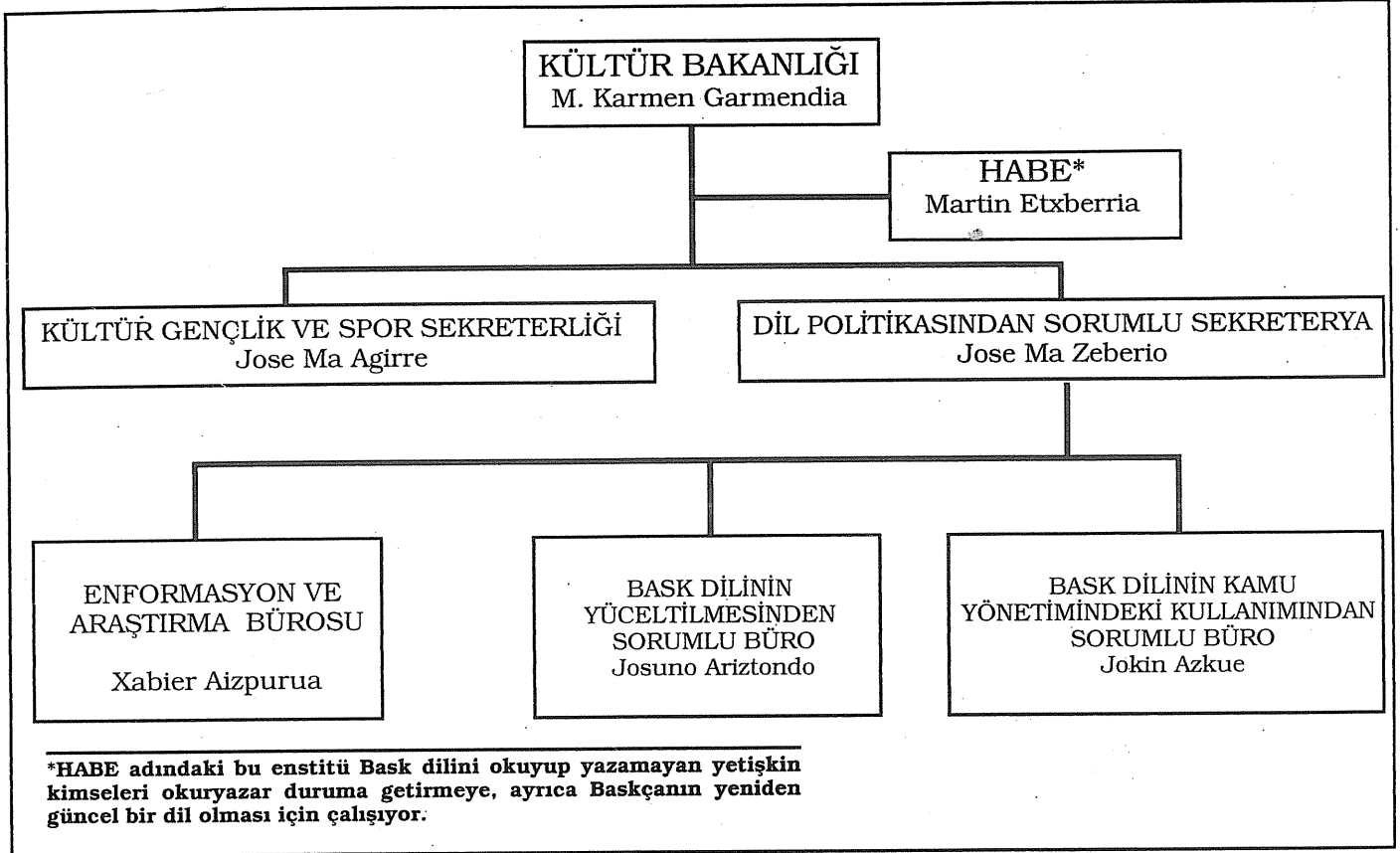
İnalipa, 10 Ekim 1914 tarihinde Abhazya'nın Oçamçıra ilçesine bağlı Gup köyünde doğdu. İlk öğrenimini bu köyde gördükten sonra orta öğrenimini Akva(Sohum)'da bitirdi. 1938 yılında

öğrenimini sürdürmek için Moskova'ya gitti. Burada okurken İkinci Dünya Savaşı başladı. Bu olay nedeniyle öğrenimini yarım bırakarak Abhazya'ya dönmek zorunda kaldı. Sohumi'deki Devlet Enstitüsünü birincilikle bitirdi. Apsnikapş (Kızıl Abhazya) gazetesinde çalışmaya başladı. 1943-1944 yıllarında Tiflis Üniversitesi'ne girdi ve Abhaz etnografyası üzerine doktora yaptı. 1946 yılından ölümüne kadar Abhaz Eğitim Enstitüsü'nde çalıştı. 20 yıl kadar müdür yardımcılığında bulundu. Birçok konuda çalışıyordu. Etnografik çalışmaları oldukça fazladır. Buna bağlı olarak literatür değerlendirmeleri (kritikleri) yapıyordu. En çok bilinen özelliği ise etnografya konusundaki eğitmenliğidir. En eskisinden günümüze kadar Abhazya'nın etnografik geçmişi konusunda sayısız eserler vermiştir. Eserlerinden bazılarının adları ise şöyle: Apsuwaa(Abhazlar), Abhaz Tarihi ve Etno-kültürel Araştırmaları, Abhazya Etnografya Tarihinden Sayfalar, Asadzler(Cigetler), günümüzdeki olaylara nasıl gelindi vb. Abhazlar adlı eseri ona Bilimler doktoru ünvanı kazandırdı. Amerikalı bilimadamları ile birlikte Abhazya'daki uzun yaşamla ilgili önemli araştırmalar yaptı. Bu konudaki yazıları Moskova ve NewYork'ta yayınlandı. Şalva'nın eserleri hem metod, hem de kaynak belge anlamında oldukça bilimseldi. Bu eserler ve Abhazların kökeni konusunda yaptığı çalışmalar onların Kafkasya'nın otohtonluğunu pekiştirdi. İnalipa bilim adamlığının yanında iyi bir eğitimciydi de birçok genç bilim adamı yetiştirmiştir.

Kaynak: Vladimir Ayüdzba

Yaşayan Kültürler

BASK ÜLKESİ KÜLTÜR BAKANLIĞI'NIN ÖRGÜTLENME ŞEMASI

Dil Politikası'ndan sorumlu yeni sekreter 46 yaşındaki Jose Mª Zeberio'nun kamu yönetimindeki çalışmalarla ilgili engin deneyimleri var. Ataun'da (Gipuzkoa) doğdu, San Sebastian'da mühendislik eğitimi gördü ve Bask Ülkesi Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nden mezun oldu. Daha sonra Iturriga Vakfı'nda ve Tarım Sendikalarının Sorunları üzerinde çalıştı. Hem de Bask Ülkesi'nin Genel Meclis'inde bulundu ve Bask Hükümeti'nin Tarım ve Balıkçılık Bakanlığı'nın tarımsal sanayileşme ve ticarileşme çalışmalarına 11 yıl çaba sarfetti. Geçen dört yıl zarfında Genel Dil Politikası Sekreteryası

içersindeki Bask Dili Bölümü'nün direktörüydü. Eşi ve üç kızı ile birlikte 13 yıl Vitoria-Gasteiz'da yaşadı. Jose Mª Zeberio üç Büro'nun çalışmalarını koordine edecek:

1- BASK DİLİNİN YÜCELTİLMESİNDEN SORUMLU BÜRO

Bu büronun sorumlusu Josune Ariztondo'dur. Büronun hedefi sosyal yaşamın tüm alanlarında Baskça'nın kullanılmasını teşvik etmektir.

2- ENFORMASYON VE ARAŞTIRMA BÜROSU

Xabier Aizpurua tarafından yönetilen bu büro sosyodilbilimsel araştırmalar,

yayınlar ve enformasyon sisteminin geliştirilmesi ile bizzat meşgul oluyor.

3- BASK DİLİNİN KAMU YÖNETİMİNDEKİ KULLANIMINDAN SORUMLU BÜRO

Jokin Azkue'nun müdürü olduğu bu büro, Bask dilinin kullanılmasını Özerk Bask Topluluğu'nun kamu yönetiminde normalleştirmek için çalışıyor.

Kaynak:Euskararen Berripapera, August-1995 01010-Vitoria-Gasteiz (Alava)
Çeviri :Ö. Göneralp

Çeviri Derleme

АДРЫШЦИ ШУ

KARŞI KIYIDAKİ ATLI

...Мыпхуэдэ хыбары ялуатэу зэхэсхаш, пццыми, тхьэм ещлэ. Зэрызэхэсхам хуэдэу бжызолэж. Ми ирепэж, хуейми ирепцл — ара-тлэ, шхьэр? Аракъым. Ящыгъупшэркъым — араш нэл... шхьэр...

Кърым хъаныр, дзэшхуэ шыгъуу, Къэбэрдейм къэклуат. Къэклуат зэуаклуэ. «Къэбэрдейхэр жызымыдалуэ хъуаш», — жери къэгубжъри къэклуат «зывзэгъэццыхужынкъэ!» жыхуилэу.

Къаклуэри Гум лүфэ кылутихъаш, и дзэр псы лүфэм лут мэз лъагуэм шигуэшащ. Псым кызызпрыкын тегушхуэркъым: мыдрышккы мэзш, къэбэрдейхэм ар тысыплэ яшлэу кыпэплэмэ ишлэрэ? Сыт хуэдиз зауэлли ягъэшэсыфауэ плэрэ? Я къару здынэсыр умышлэу уапэу хъурэ?..

Хъаныр, псы лүфэм кылути, къоплэ. Къэбэрдейхэми зыкбагъэхьеркъым, езыми ириккуркъым. Псым узэпрыплэмэ, мэзым лүгъуэ адэмыдккэ кыпхеху, къэбэрдейхэр кызызрыпэттысам шэч хэлъкъым. Ауэ дапшэ хъурэ къапэттысар? Ныжбэ тласхъэщлэх игъэклуати, игъэклуам кыгъэзэжакъым...

Хъаныр жыг къуагъым кыкыуоплэ, псым зэпроплъри шытш. «Дзэр ешсэжъэнт, псым адрышккэ шысхэм я бжыгъэр сщлатэмэ...» — и шхьэм шлотлахъуэ хъаныр...

Адрышккэ шу гуэр псы лүфэм кылухъаш. Кылухъаши, шыр егъэджэгу, псы лүфэм лут удзыпцлэр еутэ.

Хъаныр, лэдакъэжауэ ишлри, псым зэпрыплъаш. «Ар кытлэрыхъатэмэ, къедгъэлүэтэнт...»

Шур мэджэгу, шыр егъатхъуэ.

— Къафштэт си фочыр!

Хъаным и фочыр кыхуахь.

Адрышккэ шыджэгу шум трегъапсэри клакхъур шлеч. Шур, шхэщыбккэ йошлри, уанэгум йоджалэ...

Хъаным зы зауэлл зыбгъэдешэ:

— Клуэи, и псэр хэмыккэ шлрыккэ, кызызпрых: абы къедгъэлүэтэнш кытпэттысам я бжыгъэр...

Хъаным и зауэлыр, шым зредзри, псым зэпроцлэфт, уанэгум кылэл шур кыпхъуэтэнш шылэбэм, модрейр къопхъуэри хъаным и зауэлыр еубыд, шыпллэм дедзэри мэзым шлохъэж...

Етлуанэ махуэм хъаным и дзэм нэху кытешхъаш, адрышккэ исэхэм къаувыхъауэ...

Сэ апхуэдэу жалэу зэхэсхаш. Пццыми пэжми сщлэркъым. Ухуейми ирепцл, ухуейми ирепэж — ара-тлэ нэхъышхьэр?..

...Bu hikayeyi anlatırlarken duydum, yalan mı doğru mu Tanrı bilir. Duyduğum gibi sana anlatıyorum. İster doğru olsun, ister yalan, önemli mi? Öyle değil. Unutmasınlar, önemli olan bu...

Kırım hanı büyük bir orduyla Kabardey'e gelmiş. "Kabardeyler söz dinlemez oldular", diye kızıp "ben size haddinizi bildiririm!" diyerek savaşımaya gelmiş.

Gelip Gum'un kıyısına yerleşmiş, ordusunu nehrin kenarındaki bodur ormanın içine dağıtmış. Nehri geçmeye cesaret edemiyormuş; bu taraf da orman, Kabardeyler pusu kurmuş bekliyorlar mı bilinmez. Acaba ne kadar savaşçı toplayabildiler? Güçlerinin ne kadar olduğunu bilmeden karşılarına çıkılır mı?...

Han nehrin kıyısında dikilmiş bakıyormuş. Kabardeyler de hiç kıvıldamıyor, ortaya çıkmıyorlarmış. Nehrin karşısına baktığında, ormanda yer yer dumanlar tütüyor, Kabardeylerin pusuda beklediğine şüphe yok. Ama kaç kişiler? Gece keşif için birini göndermiş, fakat gönderdiği geri dönmemiştir...

Han bir ağacın arkasından nehrin karşı kıyısına bakıp duruyormuş. "Orduyu gönderirdim, suyun karşı kıyısındakilerin sayısını bilseydim..." diye başını kaşıyormuş...

Karşı tarafta bir atlı kıyıya yaklaşmış. Yaklaşınca atını oynatmaya, kıyıda otlayan otları atının ayakları altında çiğnetmeye başlamış.

Han, elini gözlerine siper edip karşıya bakmış. "Onu ele geçirsek, konuştururduk..."

Atlı atını bir o yana bir bu yana sürerek oynatıyormuş.

-Tüfeğimi getirin!

Han'ın tüfeğini getirmişler.

Karşı kıyıda oynayan atlıya nişan alıp tetiği çekmiş. Atlı, birden sarsılıp eyerin üzerine devrilmiş...

Han bir savaşçısını yanına çağırmış:

-Git, can vermeden bu tarafa geçir; ona pusuda bekleyenlerin sayısını söyletiriz...

Han'ın savaşçısı atına atlayıp hızla nehri geçmiş; eyerin üzerinde sallanan atlıyı tutmak için uzandığında, diğeri birden atılıp Han'ın adamını yakalamış, atının tergisine atıp ormana dalmış...

Ertesi sabah Han'ın ordusu, karşı kıyıda kiler tarafından sarılmış olarak günü karşılamış...

Ben böyle duydum. Yalan mı doğru mu bilmem. İster yalan olsun ister doğru, önemli mi?

Адыгэ хыбарыжхэр
Зыгъэхъзырар Къэрмокъуэ Хъэмидш
Налшык; 1989

Adıge Hıbarıjher (Çerkes Öyküleri)
Derleyen: Karmoko Hamid
Nalçık, 1989
Çev: Murat Papşu

KAFKAS TİCARET

HALI - MOBİLYA MAĞAZASI

Muzaffer TAŞPINAR

Saraylar Cd. No. 44 Cevizli - KARTAL / İSTANBUL

Tel: (0.216) 305 52 79

BMS KOLL. ŞTİ.

Sıhhi Tesisat İmalat ve
Satış

Perpa Ticaret Merkezi

Kat 8 No. 1100

Okmeydanı / İSTANBUL

Tel: (0.212) 222 26 44

FEYEZAN İTHALAT İHRACAT YATIRIM SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

İskele Cd. No: 10 Tophane - İSTANBUL

Tel: (0.212) 252 45 06-07 - 252 42 16 Fax: (0.212) 252 42 22

1877-1878 OSMANLI-RUS SAVAŞI'NDAN SONRA YENİ SÜRGÜN DALGASI : ÇERKESLERİN BALKANLARDAN SÜRÜLMESİ

NİHAT BERZEG

Tarihi
vatanlarından
zorla çıkarılan,
parça parça
dünyanın her
yanına dağılan bir
halkın birçok ağır
sorunlarla
karşılaşması
kaçınılmazdır.
Sürgünlerin payına
da sayısız felaket,
yoksulluk, acı,
yokluk, kan ve
gözyaşı,
yüzbinlerce
insanın yok olması
düşmüştür.
Çerkes
diasporasının
tarihi, şimdiye
kadar tam olarak
incelenmemiş olsa
da insanlık
tarihinin en trajik
sayfalarından
biridir.

Daha önceki yazılarda Çerkeslerin yaban ellerdeki ürpertici, acımasız yaşam koşullarından örnekler verilmişti. Fakat çektikleri acılar bunlarla da bitmedi. Muhacirlerin çıkışından yaklaşık on yıl sonra patlak veren 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın sonucunda yeni bir sürgün dalgası, yeni trajik olaylar başladı. Savaş başladığında Osmanlı İmparatorluğu'nda bir milyondan fazla Çerkes yaşıyordu. Son dönem bağımsızlık savaşının önderleri de hala hayattaydı. (Çaçba Hasan, Berzeg Giranduk, Muhammed Emin, Gazi Muhammed (Şeyh Şamil'in oğlu); General Musa Kunduhov Osmanlı ordusunda paşalığa eşdeğer bir rütbe almıştı.)

Savaşın arifesinde Rusya Hükümeti, Osmanlı İmparatorluğu'nun sınır bölgelerine yerleştirilen Çerkeslerle komşu olmaktan son derece rahatsızdı. Bu nedenle savaştan hemen önce özel bir görevle İstanbul'a General Kartsov geldi. Rusya Hükümeti'nin elçisi, Musa Kunduhov'a ve Gazi Muhammed'e, Afganistan sınırı yakınında Rusya himayesinde özerk bir Çerkes devleti kurulması planını teklif etti ve Çerkeslerin yeni yerlerine yerleşmelerinde her türlü yardımın sağlanacağı sözünü verdi. Bütün harcamaları Rusya üzerine alıyordu. Rusya'nın bunu yapmaktaki amacı;

1. İngiltere'nin etki alanına giren Afganistan'ın sınırında Çerkesleri "tampon" olarak kullanmak;
2. Rusya, ufukta görünen savaşta Osmanlı ordusundaki Çerkeslerin gayretlerinden çekiniyor ve Çerkeslerin yeniden göç etmeleri gibi gerçekleşmesi tamamen imkansız planlarla buna engel olmaya çalışıyordu. Çerkes önderleri Kartsov'un teklifini reddettiler; onayları olsa bile

ne M. Kunduhov'un ne de Gazi Muhammed'in kendi soydaşları üzerinde de, Sultan'ın hükümeti üzerinde de böyle bir planı kabul ettirecek kadar büyük etkileri yoktu.

12 Nisan 1877'de Rusya Osmanlı İmparatorluğu topraklarına saldırdı. Askeri faaliyetler hem Balkanlarda, hem de Güney Kafkasya'da devam ediyordu. Panislavistlerin yıllar süren çabaları nihayet meyvelerini vermeye başlamıştı; Rusya'nın mutlak etkisi altında bulunan Balkanların Hristiyan halkları bağımsızlıklarını kazanmak için kışkırtılmışlardı. Osmanlı ordusu içindeki Çerkes birlikleride her iki cephede en önde muharebeye sürülmüştü. Osmanlı ordusu içindeki Çaçba Hasan komutasındaki bine yakın Abhaz, yerli halkı Rusya'ya karşı mücadeleye sevk etmek için Kafkasya'ya yollandı. Çeçenistan'da Alibek Hacı'nın başını çektiği ve Lezgiler tarafından desteklenen bir ayaklanma patlak verdi. Çarlık birlikleri ayaklanmayı kanlı bir şekilde bastırdı. Çok sayıda Çeçen ve Dağıstanlı Rusya'nın iç bölgelerine sürüldü.

Bütün cephelerdeki askeri faaliyetler Osmanlı İmparatorluğu açısından son derece başarısız şekilde sonuçlandı. 3 Mart 1878'de imzalanan San Stephan (Yeşilköy) Antlaşması'yla Osmanlı İmparatorluğu'nun bu savaştaki yenilgisi belgelenmiş oluyordu.

En baştan beri sürgün Çerkeslerin sınırlarına yakın yerlere yerleştirilmesine şiddetle karşı çıkan Rusya yeni bir başarıya daha imza atmıştı.

İstanbul'daki Rusya Büyükelçisi İgnatov, antlaşma metnine bir maddenin daha eklenmesinde ısrarcı olmuş ve kabul ettirmişti. Buna göre Balkanlardaki Çerkesler Anadolu'nun iç bölgelerine yerleştirilecekti.

KAFKASYA'DAN YENİ SÜRGÜN

Abhazya'nın Osmanlı deniz birlikleri tarafından işgali üç ay sürdü. Yerli halkın desteğine rağmen Türkler yenildiler. Kafkasya'yı boşaltırken, Sultan'ın "Osmanlı İmparatorluğu'na yerleşmek isteyen herkesin getirilmesi" emrini aldılar. Bu emre uyararak, bağımsızlık hareketine katılan Abhazların büyük kısmı 1 Ağustos 1877'de Abhaz çıkarma birliği ile birlikte Oçamçıra'yı terketti. Bu harekate katılan Osmanlı hizmetindeki İngiliz General Vude anılarında şunları anlatıyor: "...Gemilerin yüklenmesi aralıksız 24 saat sürdü...Bütün bunlar Rusların gözleri önünde oluyordu. Dürbünle baktığımızda Rusların bizi gözetlediğini farkettiler. Onlardan bir kurşun menzili uzaklıkta bulunuyorduk, fakat tek bir kurşun bile atmadılar."

"...17 - 20 Ağustos 1877 tarihlerinde Abhazların Osmanlı gemilerine bindirilmeleri henüz devam ederken Sohum'a giren Rus birliklerinin bize engel olmak için hiçbir girişimleri olmadı. Aksine olayların bu şekilde gelişmesinin işlerine geldiği Rus askerlerinin yüzlerinden okunuyordu"

Çok sayıda Abhazın zorla Osmanlı İmparatorluğu'na sürülmesi, sürgün sürecinin en trajik olaylarından biridir. Belli amaçlar güden Çarlık Rusyası tarihçileri, geleneksel olarak bunu da "gönüllü olarak anavatanını terketme" olarak yansıtmışlardır:

"...Ekim 1877'de Osmanlı ordusunda albay olan Maan Kamlat, Bzıplı Abhazları Gudauta'da toplayarak şunları söyledi: **Ruslar sizi yoketmenin hayalini kuruyorlardı; şimdi bunu yapmak için sebepleri var. Bunun için size bizimle birlikte gelmenizi tavsiye ediyorum.**

Bu çağrı Abhazların çoğunun kalbinde karşılık bulmadı; bu yüzden onları zorla, ite kaka gemilerin ambarlarına doldurdular..."

Görüldüğü gibi Abhazların sürgünü, ne Osmanlı çıkarma birliklerinin tahliyesine ne de Abhazya'nın onbinlerce sakininin zorla götürülmesine engel olmayan Rusya'nın sessiz onayıyla gerçekleşmiştir. Anavatanında kalan ve "Türk ajanı" damgası yiyen Abhazların birçoğu baskı ve tehdit yoluyla topraklarından sürüldü ve kıydan uzak bölgelere yerleştirildi. 1878'den itibaren bu şekilde zor kullanarak Abhazya'nın yerli halkından 70 bin kişi tarihi anavatanlarından sürgün edildi.

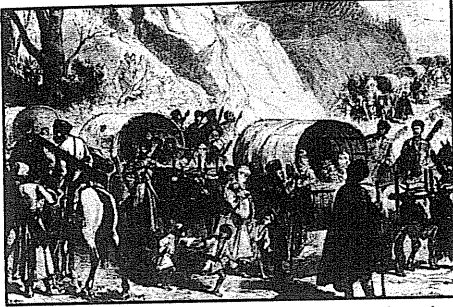
Savaş bittikten sonra San Stephanos'da (Yeşilköy) (3 Mart 1878) ve Berlin'de (13 Temmuz 1878) imzalanan antlaşmalarda, Rusya'nın ısrarıyla dahil edilen "Çerkeslerin Balkanlardan çıkarılması ve Rus-Türk sınırından uzaktaki bölgelere yerleştirilmesi" maddesi yer alıyordu. 1859'dan 1876'ya kadar Balkanları yurt edinen sürgünleri yeniden yerlerinden kaldırdılar ve Anadolu'nun iç bölgelerine ve Yakın Doğu'ya yerleştirmeye

başladılar. On yıl önceki Kafkasya dramına benzer şekilde, bu ikinci sürgün de hükümetin baskısı altında ve düzenli birliklerin yardımıyla gerçekleşiyordu, fakat bu kez Rusya'nın değil Osmanlı İmparatorluğu'nun. Çerkeslerin yeni yerleşim yerleri, kendi amaçlarına uygun olarak Osmanlılar tarafından seçiliyordu. Bu planların gerçekleştirilmesi bu kez Çerkeslerin aralarına yerleştirildiği yerli (özellikle Hristiyan) halkların direnişiyle karşılaştı. Selanik'te Bandırma'da, Adapazarı'nda, Beyrut'ta, Trabıusşam'da, Nablus'ta, Akka'da, Girit'te ve Kıbrıs'ta (Nikosya ve Larnaka) halk, buralara Çerkeslerin yerleştirilmesine karşı protesto mitingleri düzenledi, Avrupa devletlerinin temsilciliklerine şikayet dilekçeleri yazıldı; İtalya, İngiltere ve Fransa konsolosları İstanbul'daki elçilerini ve kendi hükümetlerini bu konuda defalarca bilgilendirdiler.

Çerkeslerin yerleştirildiği bölgelerin yerel yönetimleri, olayların bu şekilde gelişmesine kesinlikle hazır değildiler. Büyük sürgünde Çerkeslerin yakasını bırakmayan bütün olumsuzluklar, acılar ve yokluklar yeniden yaşanmaya başladı. İstanbul'da ve Şam'da Çerkesleri okulların ve camilerin avlularına yerleştirdiler. Mart 1878'de İstanbul'da 25-30'u Ayasofya Camii'nde olmak üzere Balkan göçmenlerinden her gün ortalama 900 kişi ölüyordu. Bandırma'da da her gün sürgünlerden 4-5 kişi yaşamını yitiriyordu.

Mart 1878'de Avusturya firması Lloyd'a ait "Sfinks" gemisi, Balkanların Kavala limanından 3 bin Çerkes göçmeni aldı ve Suriye'deki Latakiya limanına doğru yola çıktı. Gemi Magosa (Kıbrıs) açıklarından geçerken fırtına patladı. Şiddetli rüzgar güverteden 40 kişiyi denize sürükledi ve bunların tamamı boğuldu. Daha sonra ardından yangın başladı. Geminin ambarlarında kilitli kalan sürgünler diri diri yandılar veya dumandan boğuldular... Bu korkunç trajedi 600 Çerkesin hayatına mal oldu.

İstanbul ve Mersin'e gelen Çerkeslerden bazıları, kendi imkanlarıyla gemi kiralayıp 10 yıla yakın yaşadıkları Balkanlardaki

köylere dönmeye uğraşıyorlardı. Bu tür olaylar yüzünden hükümet, birçok kez elçiliklere ve gemi sahibi şirketlere, Balkanlara dönmeye çalışan sürgünleri kendilerine ait gemilere almalarını yasaklayan emirler gönderdi. İçişleri Bakanlığı'nın, Dışişleri Bakanlığı'nın ve Göç Komisyonu'nun 17.05.1879(1 96-5), 25.05.1879 (No 96-13), 29.05.1879(No 96-17), 18.12.1879(No 97-6) tarih ve numaralı belgeleri, sürgünlere, onlar için belirlenen yerleşim yerlerini kendi arzularına göre değiştirmelerinin yasaklandığını gösteriyor. Kasım 1879'da ise Bulgaristan Hükümeti, "sınırlarının karadan ve denizden göçmenlere kapalı olduğunu" açıklayarak Çerkeslerin geri dönüşünü kabul etmediğini bildirdi.

Çerkesleri Balkanlardan taşıyan Osmanlı ve Avrupa şirketleri gemilerinin yetmemesi üzerine, Osmanlı hükümeti Mısırlı şirketleri yardıma çağırdı.

Resmi verilere göre Mart 1878'de İstanbul'da, değişik bölgelere dağıtılmak üzere kamplarda 180 bin kişi toplanmıştı (bunların çoğunluğu Çerkeşti); sürgünlerden 50 bini ise o tarihe kadar başkentten imparatorluğun diğer bölgelerine gönderilmişti.

BİLAD-EŞ-ŞAM'DA ÇERKES YERLEŞİMLERİ

Balkanlardan 16 Nisan 1878'den önce çıkmayı başaran ve sayıları en az 25 bin kişiyi bulan göçmenler (bunların çoğunluğu Çerkes sürgünlerdi) Bilad-eş-Şam'a gönderildi. Ancak, başka kaynaklara göre bu sayı 100 bin kişiye varıyordu.

1878 şubat ayından eylüle kadar Bilad-eş-Şam limanlarına ulaşan göçmenlerin sayısı konusunda bazı veriler vardır.

Ancak bu rakam, nisan-haziran aylarında Çerkeslerin göçü devam

ettiğine göre çok daha fazla olmalıdır. Fakat bu aylarla ilgili belgeler henüz bulunamamıştır. Göçün yüksek temposuna rağmen İstanbul'da sıralarını bekleyen onbinlerce sürgün bulunmaktadır ve 1883 yılında hala devam eden bu durum Osmanlı hükümetinde rahatsızlık yaratmıştır. Bu yüzden 1879 yılında 10 bin Çerkes ailesinin Halep'e, 5 bin ailenin daha (bunların çoğu Kafkasya'dan yeni gelenlerdi) Suriye'nin diğer bölgelerine gönderilmesi planlandı.

Bunun sonucunda, ilk Çerkes kolonileri 1872'de Kuneytra'da ve Homsa da kuruldu.

Yukarıda ki verileri analiz edersek ve 20.yüzyılın ilk on yılına kadar yayılan yerleşme sürecinin uzunluğunu göz önüne alırsak, 1872'den 1910'a kadar Bilad-eş-Şam'ın değişik bölgelerine en az 50-60 bin sürgünün yerleştirildiğini tahmin edebiliriz. O zaman Çerkesler tarafından kurulan birçok köy bugün de varlığını sürdürmektedir.

Suriye'de bulunan köyler:

A-Golan Tepeleri'nde: Kuneytra, Mansura, Ayn-Ziuan, Mudarey, Salmaney, Mumsiye, Biracem, Bereyka, Cuveyza, Hışniye, Faham, Ferc.

B-Horan bölgesinde: Boydan, Bley.

C-Homs kenti yakınlarında: Ayn-zat, Asseyla, Tel-Amri, Til, Derful, Telisnani, Deracil, Mireç.

D-Cezira (Kamışlı) bölgesinde: Ras-el-Ayn, Safah, Al-Mucerba, Tel-Diyab (hepsi Çeçen köyüdür.)

E-Marc Sultan.

F-Der-Zor (Suriye'nin doğusunda) ve Sveyda kenti (güneyde) zamanla Çerkesler tarafından terk edilmiştir; kalanlar da asimile olmuştur.

Ürdün'de sürgünler birbirine yakın olarak 9 köy kurmuşlardır. Bugün Azrak, Suhna, Zorka, Sveylik köylerinde Çeçenler; Amman, Riseyf, Caras, Uadisir ve Naur'da (keza Zarka ve Sveylik'da Çeçenlerle karışık olarak) Adigeler yaşıyor.

Filistin'e yerleştirilen sürgünler en uzak bölgelere gönderildiler (şimdi bu topraklar Suriye ve Ürdün sınırları içindedir). Nablus'a yakın bir yerde kurulan köy zamanla mezarlığa dönüşmüştür; halkı tamamen salgın hastalıklardan

ölmüştür. Sağ kalanlar Ürdün'e yerleşmiştir. Günümüzde Filistin toprakları üzerinde (İsrail sınırları içinde) sadece iki Çerkes köyü-Kfar Kama ve Reyhaniye-kalmıştır. İsrail'in 1967'de Golan Tepeleri'ni ele geçirmesinden sonra buradaki köylerde yaşayan bütün Çerkesler Şam çevresine yerleşmiştir. 1980'den sonra Bereyka ve Biracem köylerinin halkı geri dönmeye başlamıştır.

Balkanlardan sürülen Çerkeslerin kurduğu başka yerleşimler de vardır. Samsun'a getirilen Çerkeslerin bir kısmı bu kentin çevresine yerleştirildi, diğerleri Sivas'a ve Ankara'ya gönderildi. Başka bir grup Marmara Denizi çevresine, Adapazarı ve Bandırma arasına dağıtıldı. Daha önce Dedeağaç'ta (Bulgaristan) yaşayan Çerkesler İzmir'e getirildi ve burada, Manisa ve Aydın arasında yeni köyler kurdular.

"Saloniki" gemisiyle taşınan sürgünler Adana'ya, Antalya'ya ve Mersin'e yerleştiler. Şumnu ve Varna'dan yola çıkarılan Çerkeslerin bir kısmı Libya'da Trablusgarb, Bingazi ve Derna kentlerine yerleştirildiler.

1884-1910 YILLARINDA KUZEY KAFKASYA'DAN SÜRÜLENLER

1884'ten 1910'a kadarki dönemde Çerkeslerin toplu olarak sürülmeleri, topraklarından çıkarılmaları normal bir göç olayı değildir. Kuzey Kafkasya halkları daha iyi bir yaşam aramak için anavatanlarını terk etmemişlerdir. Bu dönemdeki sürgünün asıl nedeni, henüz bitmeyen işgal savaşının uzayan sonuçlarıdır. 19.yüzyılın ilk yarısında, Kuzey Kafkasya halklarının Rusya'ya karşı verdikleri ulusal kurtuluş mücadelesi döneminde, Çerkeslerin yaban ellere "göçürülmesine" yol açan, bütün sömürgeci devletlerin çıkarına uyan nedenler yavaş yavaş olgunlaştı ve doruk noktasına ulaştı. Bu emperyalist devletler, dini ve siyasi propaganda aracılığıyla sürekli Çerkeslerin Rus karşıtı ruh halini körükleyerek ve kıstırtarak onları Çarlığın soykırım politikasına karşı kararlı hareketlere sevk ettiler. Ancak savaş biterken Çerkeslerin artık Kafkasya'dan

çıkma kararı almaktan başka çaresi kalmamıştı. Büyük Çerkes Sürgünü'nün doğrudan sonucu Kuzey Kafkasya'da sosyo-ekonomik durumun şiddetle kötüleşmesi oldu. İşgalcilerin ekonomik boyunduruğuna yerli halkların hristiyanlaştırılması politikası eşlik ediyordu. Bu ortamda her türlü Müslüman propagandası başarılı olurdu. İslam ulemasının Türk yanlısı kesimi göçün faydalarını anlata anlata bitiremiyor. Osmanlı ülkesini dünya cenneti olarak tasvir ediyorlardı. Karadeniz'in karşı kıyısında kendilerini neler beklediği hakkında doğru bilgi olmaması yüzünden Çerkesler arasında birbirine uymayan söylentiler ve düşünceler yayılıyordu. 1887 yılında Sultan'ın emri ile, değişen şartlara uygun olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun iskan politikasını yürütmek amacıyla Göç Komisyonu yeniden kuruldu. Komisyon'un uzun süren ve tartışmalarla geçen ilk 39 oturumunun sonucunda şu karar alındı: "*Hem Çerkesleri felaketten kurtarmak, hem de Kuzey Kafkasyalı İslam yandaşlarını göçe teşvik ederek, Avrupalı devletlerin Müslüman Yakın Doğu'daki yayılmacılığının elbirliğiyle önüne geçmek gereklidir.*" Alınan kararları yaşama geçirmek için bu örgüt "Üst Müslüman Göç Komisyonu"na dönüştürüldü.

Guaze, (Adige Hase Yayın Organı)
Sayı 8 (72), 12 Aralık 1994
Çev: Murat Papşu

NIHAT BERZEG KİMDİR?

1 953 yılında, babasının Nüfus Müdürü olarak görev yaptığı Amasya'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Samsun'da, yüksek öğrenimini Ankara Ticari ve İktisadi İlimler Akademisi'nde tamamladı. Öğrenciliği sırasında Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü'nde çalıştı. Bu banka personelinin oluşturduğu "Tüm Zer-Bank Der" adlı derneğin Genel Yönetim Kurulu'nda görev aldı. Ankara Kuzey Kafkasya Kültür Derneği'nin yönetim kurulunda çalıştı. Hakkında dava açılması nedeniyle çıkmaza giren "Nartların Sesi" adlı dernek organı gazetesinin yayınına sürdürdü. Gerek "Nartların Sesi" gazetesinin on kadar sayısı, gerekse "Tüm Zer-Bank Der" yönetim Kurulu üyeliği nedeniyle hakkında mahkemelerce verilen 15 kadar tutuklama kararı nedeniyle 1981 yılında Türkiye'den ayrılmak zorunda kaldı. Çok sayıda Kafkasyalı'nın yaşadığı Ürdün'e giderek Amman'a yerleşti. Bir yandan çalışarak hayatını kazanır. Arapça ve Adigece öğrenirken, bir yandan da "Savt-el Nartıyyun" (Nartların Sesi) yayınlarını oluşturarak, Arap dilinde Kafkas kültürüyle ilgili ondan fazla kitap yayınladı. Ürdün'de Çerkes Yardımlaşma Derneği'nin organı olarak yayınlanan "El İkha" (Vadissir) ve "El Vaha" (Amman) dergilerinde, Almanya'da "Şıble" ve Türkiye'de "Kafkasya Gerçeği" dergilerinde Türkçe, Adigece ve Arapça yazıları yayımlandı. Bu arada İngiliz, Fransız, Rus, Alman...dillerinde yazılmış ve Kafkas kültürü için ilk elden kaynak oluşturan yüz kadar eserin de tıpkı basımlarını yaparak tüm Kafkas diasporasına ulaştırdı. Daha önce öğrenme olanağını bulamadığı Adigeceyi Ürdün'deki yaşamının ilk yıllarında öğrendi ve buradaki

Çerkes derneklerinde, gençler için Çerkesçe dil ve okuma yazma kursları düzenledi. Şam'da(Suriye) bulunan "Çerkes Yardımlaşma Derneği"nde de benzer çalışmalara katıldı. Hakkındaki tüm dava ve koğuşmaların beraatle sonuçlanmış olmasına karşın daha sonra da Türkiye'ye dönmedi. 1992 yılı başlarında atalar yurdu Kafkasya'ya giderek Adige Cumhuriyeti'nde yerleşti. DAR (Anayurda Dönüş Derneği)'nin Başkanlığında bulundu. Halen, bir süre yayınına durdurmak zorunda kalmış olan "Adige Halk Cephesi"nin organı "Qhuaze" (Rehber) gazetesinin redaktörlüğünü üstlenmiş olup bu gazeteyi yayınlamaktadır. Eserleri: "Tehcir eş-Şerakise" (Çerkesler'in Sürgünü, Arapça, Amman 1987), "Ellugat el-Kafkasiyye" (Kafkas Dilleri, Arapça, Amman 1988)...

Kaynak: Kafkas Diasporası'nda Edebiyatçılar ve Yazarlar Sözlüğü, Sefer E.Berzeg, Samsun 1995

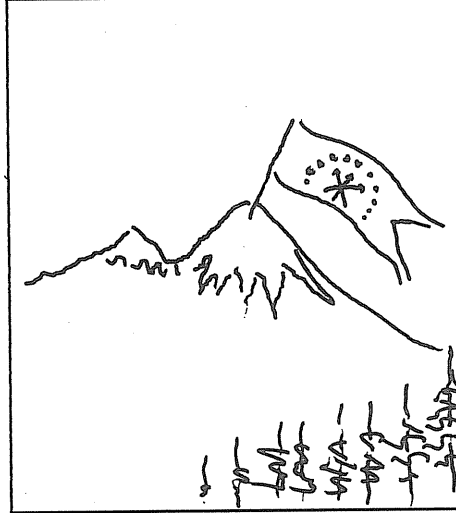
Elbruz Dağı Zirvesine İlk Çıkan Kim?

Aydın O. ERKAN

Kafkas sıradağlarının ve hatta bazılarınca Avrupa kıtasının en yüksek zirvesi sayılan Elbruz (Oşhamaho) dağının zirvesine ilk ayak basan insanoğlu batılı resmi kaynaklara göre ünlü İngiliz dağcı ve kaşif, Douglas W. Freshfield ve arkadaşlarıdır.

31 Temmuz 1868 yılı sabahı saat 16.40 da zirveye ayak basmışlardır. Dağcılık ve dünya aleminin resmi keşif kayıtları bunu saptar. Fakat aslında bu doğru mudur? Gerçekten daha evvel bu zirveye bir insan ayağı basmamış mıdır?

Bizzat ünlü dağcı ve kaşif D.W. Freshfield, "Orta Kafkasya ve Başhan'da Geziler" adlı 1869 Londra baskısı eserinin 498-499 uncu sayfalarında, 1829 yılında, Elbruz'a, Ruslar tarafından yapılan bir tırmanma denemesiyle ilgili Killar (gerçekte Chilar olacak) Khaşır adında bir Çerkesten bahseder ve zirveye ilk tırmananın bu kişi olduğunun iddia edildiğini, Rusların bunu kabul ettiklerini, fakat bu olayın kendi başarısını gölgelemesi korkusundan olsa gerek, bunukandıktan kesin belgeler olmadığından kabul edemeyeceğini anlatır. Aslında olayın gerçek yönü şöyledir; 1829 yılının Temmuz ayında, Rus ordusu generali Emmanuel'in komutası altında bir dağcılık heyeti, Alman bilim adamları eşliğinde Elbruz'a tırmanmak isterler. Rus Kazakları ve rehber Çerkesler tarafından da takviye edilmiş olan bu heyet, birçok zorluklarla karşılaştıktan sonra, 3700 metrede kamp kurarlar ve geceyi geçirirler. Ertesi gün ilerleme daha zorlaşır ve 5000 metrede dururlar. Alman dağcı M. Kuppfer ve üç arkadaşı tekrar tırmanmaya başlarlar. İki Çerkes

rehber eşliğinde M. Lenz arkadaşlarını geçer ve zirveye yönelir. Fakat öğleyin saat 1'de geri dönmek zorunda kalır; bir Çerkes rehber tırmanmaya devam eder. Bu sırada aşağıda, 3700 metredeki kampta General Emmanuel çadırının yanında oturuyor ve dağcıları teleskop ile izliyordu. Birdenbire içlerinden birinin ötekilerden daha hızlı hareketle çıktığını gördü. Giyinişinden bu adamın bir Çerkes olduğu belliydi. Bu kişi emin adımlarla karlarla kaplı kayalardan geçti ve kamptan zirve olarak görünen tepeye çıktığı görüldü. O anda başındaki kalpağını çıkartarak sallamaya başlamıştı. General Emmanuel sevinç içinde, dünyanın kuruluşundan beri insan ayağı basmamış bu zirvenin nihayet insanoğlu tarafından fethedildiğini çevresine bağırarak müjdeledi. Bu haberin kampta ilan edilmesini ve zirveye ulaşan kimsenin 400 ruble ödül alacağını, bunu alması için dönüşte huzuruna getirilmesini emretti.

Akşamüstü dağcılar ve bilimadamları geri döndüğünde, Chilar Khaşır isimde bir Çerkes (Adıge) genci, Generalin huzuruna çıkarak zirveye ulaşan ve kalpağını sallayan kişinin kendisi olduğunu açıkladı. Ayrıca zirvede bulunduğu kaya parçalarından bir tümsek yaparak arkasında bir işaret olarak gelecek nesillere bir anı bıraktığını bildirdi. Generalden, takdir edilerek ödül parasını aldı ve heyet üyeleri tarafından da kutlanarak, takdir edildi. (21 Temmuz 1829)

Çarlık devrinde Pyatigorsk (Beştav) Halk Kütüphanesi arkasında monte edilmiş bir pirinç tabela üzerinde, Gen. Emmanuel heyetinin 1829'da Elbruz dağına tırmanışı ile ilgili bir kayıt vardı. Bu tabelada dağlı Çerkes Chilar Khaşır'ın Elbruz'un zirvesine ayak basan ilk insan olduğu belirtilmekteydi. Bu tabelanın bugün var olup olmadığını bilemeyeceğim. Fakat bugün Kabarday'de, Nalçık kenti müzesinde Chilar Khaşır'ın anısına bir kayıt bulunmaktadır.

Demek ki Elbruz (Oşhamaho) gerçekte kendi evlatları tarafından fethedilmiştir.

Kabardey-Balkar Cumhuriyeti Güney Rusya'da ekonomik istikrarıyla dikkat çeken bir konuma sahip. Bu özelliği ona uluslararası ekonomik ilişkilerde karlı işbirliği yollarını açıyor. 12 500 kilometre karelik yüzölçümü ve 785 000 nüfusu olan ülkenin nüfus yoğunluğu Rusya Federasyonu'nun ortalama değerlerinin 7 katı. (kilometre kare başına 63 kişi) Bu değerler gerçekte biraz daha fazla, çünkü toprağın büyük çoğunluğu ekonomik faaliyetlerin imkansız olduğu dağlık arazi. Kent nüfusu yüzde 60, ancak bu oran artmaya devam ediyor. Kent nüfusunun üçte ikisi başkent Nalçik ve Prohladny'da yaşıyor. Turna-Auz, Terrek, Baksan, Nartkala gibi küçük şehirlerin nüfusları da gittikçe artıyor.

Yatırımcılar için gelecek vadeden alanlar petrol ve gaz, altın ve demir içeren kaynaklar, optik sanayi hammadeleri, baritler, lastik boya, tel izolasyonları, deri ve petrol temizleyicilerinde kullanılan beyazlatma maddeleri.

Cumhuriyet'in Rusya için oldukça önemli olan ve gerek Rusya Federasyonu içinde gerekse Rusya Federasyonu dışında pazarlanan tungsten ve molibdenyum, kablolar, petrol arama ekipmanı, suni deri ve polietilen materyaller üreten büyük sanayi işletmeleri bulunuyor.

Kabardey-Balkar Cumhuriyeti, sanayi makine pimi, metalurji, kimya ve petrokimya üretimi, elektrik ve elektronik araç gereçler alanlarında uzmanlaşıyor. Tahta işlenmesi, baskı, tüketim malları ve gıda üretim sanayi de hızla gelişiyor.

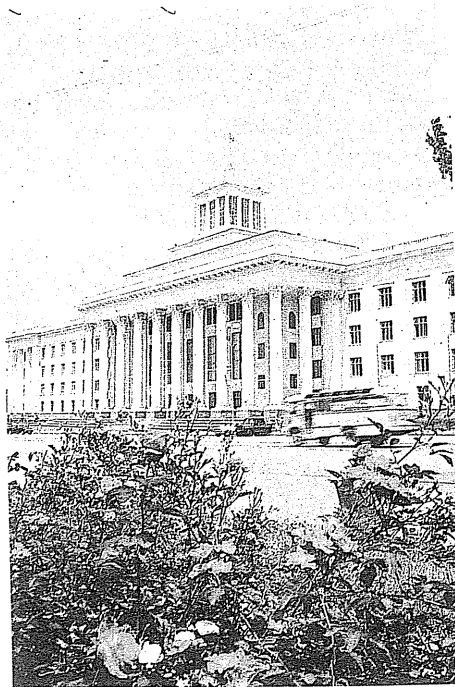
Ülkede yüksek teknoloji sanayi, modern tarım ürünleri işlenmesi ve yapı malzemeleri sanayinin geliştirilmesi alanlarında problemler bulunuyor. Bu alanlarda önemli ölçüde yerli ve yabancı sermaye yatırımlarına ihtiyaçları var.

Elektrik ihtiyaçlarının yüzde 90'ı Kuzey Kafkasya Birleşik Elektrik Sağlama Sistemi'nden sağlandığı için her yıl artan elektrik enerjisi talebinin karşılanmasında zorluklarla karşılaşılıyorlar. Bundan dolayı yeni hidroelektrik santrallerinin kurulması zorunlu. Güneş, jeotermal ve bioenerji kay-

Ata Topraklarımız

KABERDEY BALKAR CUMHURİYETİ

TIKA Avrasya Dosyası Ekim 95/1 sayısından alınmıştır.

nakların kullanımı enerji probleminin çözümüne katkıda bulunacak. Dağ nehirleri hidroelektrik enerjinin en önemli kaynağı, baraj olmadan nehirlerin tahmin edilen kapasitesi 2 milyon kwt. Tam kapasitesi 8 milyon kwt'a eşit. Bütün bu alanlarda yabancı yatırımcılarla işbirliği yapmaya hazırlar.

Kabardey-Balkar'ın iyi hava şartları ve zengin toprağı tarımın bütün alanlarda gelişmesi için uygun koşullar sağlıyor. Yıllık ortalama sıcaklık 9-10 derece.

Ekili alanların çoğu buğday, ayçiçeği, darı, kenevir, sebze, patates yetiştirmeye yönelik.

Hayvancılık sektöründe inek, bufalo, koyun, kümes hayvanı yetiştiriciliği önemli bir yer tutuyor.

At yetiştiriciliği cumhuriyetin dikkat çeken diğer bir yönü. Güzellikleri ve dayanıklılıklarının yanı sıra ırk kaliteleri ile de tanınan Kabardey safkan atları Rusya dışındaki birçok ülkede de biliniyor. Bu atlar 1994 yazında Nalçik'ten Amman'a uzanan 3000 kilometrelik yolu 40 günden az bir zamanda katettiler.

Koyun yetiştiriciliği hayvancılığın geleneksel bir kolu. Çeşitli malların üretiminde koyun derisi kullanılıyor. ancak bu konuda ülkedeki en büyük sorun modern deri işleme fabrikalarının, kürk giysi fabrikalarının ve mağazalarının olmaması. Yeni teknoloji ve know-how konusunda woint venture ve yabancı yatırım için geniş bir perspektif bulunuyor.

Tarım işletmeciliğinde yeni bir sınıf özel çiftçilik. Şu anda cumhuriyette 5200 hektarlık alanda 470 çiftlik bulunuyor.

Karayolu, demiryolu ve hava taşımacılığı ağını kurmuş durumdalar. Rusya Federasyonu'nun diğer bölgeleriyle ekonomik bağlar kara ve demiryolu taşımacılığı ile destekleniyor. Yük ve yolcuların yüzde 80'i karayolu ile yapılıyor. Bu yüzden ana görevleri yol ağının geliştirilmesi. Demiryolu ve havayolu cumhuriyeti Moskova'ya doğrudan tren ve uçuşlarla bağlıyor. Türkiye, Suriye, Ürdün ve Birleşik Arap Emirlikleri'ne uluslararası carter uçuşları bulunuyor. Yeni uluslararası havaalanı ve terminali 1995-1997'de kurulacak ve bu da büyük ölçüde

KABERDEY BALKAR CUMHURİYETİ DEVLET ÜNİVERSİTESİ

yatırım gerektirecek. Bu hizmeti verecek yabancı ortaklar arıyorlar. Yabancı şirketler Rusya'nın en yakın limanları yoluyla deniz ulaşımını da kullanabilir: Novorosiysk (Nalçik'ten 530 km) ve Tuapse (450 km). Hava ulaşımı komşu havaalanlarından - Mineralniye Vodı (Nalçik'ten devlet yoluyla 100 km) ve Beslan (130 km) mümkün.

İthalat-İhracat işlemleri cumhuriyetin gelirinin önemli bir bölümünü oluşturuyor. Ana ihracat malları suni elmas ve elmaştan üretilen araç ve gereçler, tungsten ve molybdenum, petrol arama ve pompa ekipmanı, tıp ekipmanı, elektrik kabloları, suni deri, ham deri ve kürkleri, tarım malları. İthalat malları ekipman ve makineler, gıda ürünleri, ilaçlar ve tüketim malları. Hammaddeler ihracatın yüzde 70'ini, ekipman yüzde 27'sini oluşturuyor. İhracatın yarısından fazlası Türkiye, ABD, Almanya, Finlandiya, Hollanda gibi ülkelerle gerçekleştiriliyor. İthalatın yüzde 82'si Doğu ve Batı Avrupa ve Baltık devletlerinden gerçekleştiriliyor. Cumhuriyetin beş adet eğitim kurumu bulunuyor bir üniversite ve dört enstitü.

Ülkenin ana bilim kaynağını şu kurumlar oluşturuyor.

-Rus Bilimler Akademisi'nin Kabardey-Balkar Merkezi.

-Alpine Jeofizik Araştırma Enstitüsü;

-Uygulamalı Matematik ve Otomasyon Araştırma Enstitüsü;

-Neutrino Gözlem Yeri;

-Astroloji Gözlem Yeri;

-Tıbbi-Biyolojik Merkez;

-Çevre Gözlem Merkezi;

-Kuzey Kafkas Bilimsel Coğrafya İstasyonu;

-Uluslararası Bilgi Akademisinin Kuzey Kafkas kolu;

-Tarih, Filoloji ve Ekonomi Araştırma Enstitüsü;

-Adige Uluslararası Bilimler Akademisi;

-Teknolojik Bilimler Akademisinin Kabardin Balkar kolu;

Cumhuriyetin ayrıcalıklı bir yanı da gelişmiş rehabilite olanağının bulunması.

Kabartay Balkar Cumhuriyeti Rus ve uluslararası turizm, dağcılık ve kayak merkezi ise ülkenin önemli turizm merkezlerinden biri.

Kabarday-Balkar Devlet Üniversitesi 1957 yılında kurulmuştur. Üniversite 1968 yılından beri yabancı uyruklu öğrencilere de hizmet vermektedir. Üniversite bünyesindeki fakülteler aşağıdaki gibidir:

1. Tarih Fakültesi
 2. Filoloji Fakültesi
 - a) Kabarday Dili ve Edebiyatı,
 - b) Malkar Dili ve Edebiyatı,
 - c) Rus Dili ve Edebiyatı,
 - d) İngiliz Dili ve Edebiyatı,
 - e) Alman Dili ve Edebiyatı,
 - f) Fransız Dili ve Edebiyatı
- Öğretim sırasında ikinci sınıftan itibaren bu bölümleri seçen öğrenciler ek lisan görüyorlar, bundan ayrı olarak da İspanyolca eğitimi vardır.
3. Matematik Fakültesi
 4. Fizik Fakültesi
 5. Kimya ve Biyoloji Fakültesi
 6. Psikoloji ve Beden Eğitimi
 7. Tıp Fak. - Diş Hekimliği Fakültesi
 8. Ekonomi Fakültesi
 9. İnşaat Mühendisliği
 10. Makina Mühendisliği
 11. Micro - Elektronik Mühendisliği
 12. Teknik Sistemlerin Kontrolü Mühendisliği

Üniversitesinde yaklaşık olarak 3500-4000 öğrenci öğretim görüyor ve 1000 kişilik öğretim kadrosu hizmet veriyor. Şu anda 195 yabancı öğrenci var bunların 93 kişisini Türkiye'den gelen öğrenciler teşkil ediyor. Rus dilinin öğretimi bu öğrenciler için 1 yıldır. Yani hazırlık sınıfı olarak adlandırılıyor.

Hazırlık sınıfında okuyacağınız fakülteye göre daha ilk anda ayrı gruplar oluşturuluyor. Burada bölümlere göre okunacak dersler şöyle:

-Teknik Grup (Mühendislikler): Matematik, Fizik, Rus Dili, Fizik

-Tıp Grubu: Kimya, Biyoloji, Rus Dili ve Edebiyatı, Fizik

-Ekonomi Grubu: Tarih, Rus Dili ve Edebiyatı, Matematik

-Fizik-Kimya-Biyoloji Grubu: Kimya, Biyoloji, Matematik,

Rus Dili ve Edebiyatı

-Filoloji Grubu: Tarih, Rus Dili ve Edebiyatı

Tıjın Cüreyl-Nalçık

Kabarday-Balkar

Devl

LEZGİ DÜĞÜNÜ

Beshanum RAGIMOVA
(Tarih Bilimleri Adayı)

Lezgiler Dağıstan halklarından biridir ve ülkenin Azerbaycan'la sınır olan güneydoğu kısmında yaşarlar. Köydeki bir düğün herkes için bayram demektir. Buna bir de güneyli mizacı eklenirse! Eskiden Lezgilerde düğün esas olarak üç gün sürüyordu. Perşembe günü başlardı ve hemen arifesinde akşamleyin damadın evinde akrabalar toplanır, yapılacak düğünün bütün ayrıntıları görüşülür ve görevler paylaşıldı. Düğünün başladığını çalgıcılar -iki zurnacı ve bir davulcu- ilan ederlerdi. Sabah erkenden bunlar damadın evinin çatısına çıkar ve düğünün başladığını ilan eden özel bir melodi "**ekun segerar**" çalarlardı. Bir, bir buçuk saat sonra, bütün köy uyanınca çalgıcılar çatıdan iner ve damadın evine giderlerdi. Onların gelmesine yakın evde herkes konukları karşılamaya hazır olurdu. Akşamdan bütün yemekler, börekler, çörekler pişirilirdi... Lezgilerde konukları karşılama töreni ilginçti. Damadın evinden biraz uzakta veya köyün girişinde damadın akrabalarından birileri gelinceye kadar beklerler, karşılayan ilk iş olarak onları selamlar ve hemen ardından sordardı: "Ne arzu etmiştiniz?" Konuklar bu soruya gücenmiş gibi yaparlar, diğerleri onların gönlünü almaya çalışır, fakat konuklar evsahipleri kendi "suçları"nı telafi edinceye kadar yerlerinden kımıldamayı reddederlerdi. Ve bu sırada komik sahnelerle ve çeşitli kılıklara girmiş kişilerle gerçek bir teatral gösteri sergilenirdi. Örneğin konuklar, damadın herhangi bir akrabasından ve hatta anne-babasından bir süre "domuz", "ayı" v.b. taklidi yapmasını isteyebilirlerdi. Bunu kabul edenler emekler gibi durur, üzerlerine eski bir battaniye veya hasır örtülür, boyunlarına da bir ip geçirilerek bu şekilde konukların yanına getirilirdi. "Gücenen" konukların gönlünü almak için erkekler kadın giysileri, kadınlar da erkek giysileri giyerdi. Bu rolü "**kabaçlar**" (değişik kılıklara girenler) üzerlerine alırdı. Ancak bütün istekleri yerine getirildikten sonra konuklar eve girerdi. Bu sahnelerin burada sona ermediğini de belirtmek gerekir. Bu-

sahneler ertesi gün de, gelin getirildikten sonra ve üçüncü gün, düğün artık bittikten sonra da tekrarlanırdı.

Konuklar çeşitli hediyeler getirirdi. Çocuklar ve küçük yaştaki gençler ellerinde "**t'arat**" (bir sırığa tutturulmuş parça kumaş veya örtü) taşırlardı; bunlar damadın evinin çatısına yerleştirilirdi. Rengarenk, alacalı bulacalı bu kumaş ve örtüler bayram havası verirdi. T'arat' getirme geleneği en çok Kürin Lezgileri arasında yaygındı. T'arat' dışında kadınlar, üzerinde **hunç** (ikram edilecek yiyecekler) bulunan tepsiler getirirlerdi. Bunlar, üzerindeki gösterilerek köyde açık olarak dolaştırılırdı. Yakın akrabalar koç gibi daha değerli hediyeler verirdi. Davetlilerin büyük çoğunluğu ise bir kap un veya tahıl getirirdi.

Bazı Lezgilerde "hunç" getirilişine, damadın kutlanması ve hediyeinin verilmesi sırasında yapılan özgün bir tören eşlik ediyordu. Bunun için damat "**kim**"e, -köy meydanına- çıkarılırdı. Halk toplandıktan sonra tepsi taşıyan kadınlar damadın önünde sıraya geçer ve her biri yanına yaklaşarak tepsiyle birlikte dans ederdi. Daha sonra tepsiyi damadın önüne bırakır, boynuna da getirdiği örtüyü ya da parça kumaşı örterdi. Hunç bir torbaya konurdu. Damadın önünde, erkeklerin üzerine para bıraktığı bir tepsi bulunurdu. Bu sırada damadın yanında bulunanlardan biri bağırarak tepsiye konulan paranın miktarını ilan ederdi, başka biri de bunu kaydedirdi. Bu tören bittikten sonra getirilen hediyeler damadın anne babasının evine, yiyecekler ise damadın arkadaşlarıyla birlikte kaldığı yere götürülürdü.

Düğünün baş yöneticisi "**şah**", diğer bir adıyla "**han**"dı; kimse- nin gelenekleri çiğnememesi için düzeni gözetmekle görevliydi. Gelenekleri çiğneyen suçlular, karşılığında bir şey ödeyerek ya da şakadan bazı cezalarla cezalandırılırdı. Böyle bir durumda gücenmek, genel kaniya göre aptalca olurdu. Düğünde oynanan oyunlar

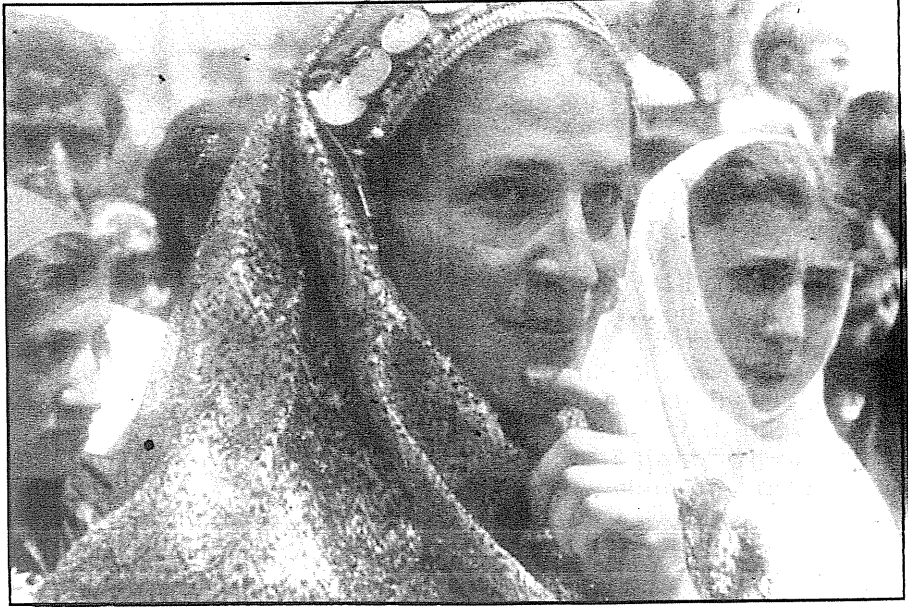
gençlerin en sevdiği eğlenceydi. Çalgıcılar, ancak kısa süreliğine ara vererek bütün gün boyunca çalarlardı. Özellikle akşam oynanan oyunlar çok kalabalık olurdu. "**Dem**", "**meclis**" gibi oyunlarda komşu köylerden bile insanlar toplanırdı.

Atlı gösterilerin yapılmadığı düğün eğlencesi anlamsız sayılırdı; burada da yine gençler ön plandaydı. "**Çamar**"lar, (damadın akrabalarının arasından seçilen biniciler) özel bir etkinlik gösterirdi. Bunların arasında da özel haklara ve yetkilere sahip olan "**çarhaçıyar**"lar vardı. Çamar ve çarhaçıyarların başlıca görevi düğün alayına eşlik etmektir.

Damadın evinde bütün düğün halkının katıldığı, törenlerin ve oyunların eşlik ettiği coşkulu bir eğlence yaşanırken, gelinin evinde hüznün hüküm sürerdi. Genç kızın anne babasının evinde bulunduğu son saatler kederle geçirilirdi.

Gelini almak için düğünün ikinci günü öğleden sonra yola çıkılırdı. Erkekler atla, kadınlar ise yaya olarak giderdi. Herkes bayram havası içinde, neşeli ve iyi giyimli olurdu. Damadın yakın akrabası kadınlar, başlarında üzerinde yiyecek bulunan tepsiler taşırlardı. Genç kızlar şarkı söylerdi. Atlılar çeşitli yiğitlik gösterileri yapardı. Bazen hızlanarak öne geçerler, düğün alayını oldukça geride bırakırlar, bazen de tüfekleriyle ateş ederek geriye dönerlerdi. Gelin evine yaklaştıkça atlılar özellikle daha hareketli olurlardı. İçlerinden biri, hepsinin önünde atını koşturur ve ateş ederek gelin alayının yaklaştığını haber verirdi. Nihayet kafil gelinin evine yaklaşıncaya avluda oyunlar başlardı. Kadınların bir kısmı gelinin bulunduğu odaya giderlerdi. Gelinin arkadaşları kapıyı kilitleyerek kurtulmalık isterlerdi. Babası izin vermeden gelin giydirilmeye başlanmazdı. Daha sonra annesi (yaşamı un gibi ak, şeker gibi tatlı olsun diye) başına un ve şeker serperdi.

Bu sırada evde gelinin ve damadın tarafları arasında şakadan bir çekişme yaşanırdı. Genç kızlar kısa şiiirler ve maniler söylerler, damadın temsilcileri de aynı şekilde karşılık verirlerdi.

Dağıstanlı Kadınlar kendilerine özgü giyim kuşam ve takılarıyla dikkat çekerler...

En yaygın şekilde Lezgiler gelini atla, bazen de arabayla ya da faytonla getirirlerdi. Annesi gidenleri "*Yolunuz açık olsun! Evliliğin sağlam olsun ki geri dönmeyesin*" diye uğurlardı. Genellikle gelinle birlikte damadın evine sadece "**yenge**"si (tecrübeli akıl hocası) giderdi; keza erkek kardeşi veya dayısı da birlikte gidebilirdi. Fakat onlar, kendilerine hediyeleri aldıktan sonra geriye dönerlerdi. Gelin alayı geri dönerken, kendilerini bekleyen kötü ruhlar geline zarar vermesin diye başka bir yoldan gelirlerdi.

Dönüşte, büyük bir kalabalık gelini karşılardı. Bu, düğün töreninin en coşkulu anıydı. Arkadaşlarının arasına karışan damat, olan biteni evin çatısından izlerdi. Gelinin attan indirmeye teşebbüs ettiklerinde atı tutan "**jilavdar**" para ister ve ancak aldıktan sonra gelini indirmelerine izin verirdi. Gelinin üzerinden geçeceği eşige Lezgiler ters çevrilmiş bir fincan tabağı ya da ağaç bir kaşık koyarlardı. Gelin bunları kırmak zorundaydı; böylece gücünü ve işe yatkın ve yetenekli olduğunu gösterirdi.

Gelin eşiği geçtiğinde, kaynanası elinde bal dolu bir kaseyle onu karşılardı. Parmağıyla balı gelinin dudaklarına sürer, bunu

yaparken de "*tatlı ve dinç ol*" derdi. Ardından balı girişteki duvara ve kapının kenarına sürerdi. Gelin, kendisine ayrılan odaya girdiğinde oturmasına izin verilinceye kadar ayakta durmak zorundaydı.

"**Maza**", müstakbel kaynana ona "*Otur, kızım; bu ev senin, oğlum da senin, bir ineğimiz var. o, da senin*" derdi. Bu sırada gelinin kucağına, sadece erkek çocuk doğurması için küçük bir erkek çocuk oturtulurdu. Bu geleneği bütün Lezgiler uygulardı.

Gece geç vakitte "**şafar**"ler (sağdıç) damadı yabancı bakışlardan koruyarak gelinin yanına götürürlerdi. Gelmelerine yakın "**yenge**" bir örtü serer ve üzerine de yiyecekleri koyardı. Damat arkadaşlarıyla birlikte oturur ve bunları yerdi. Gelin ve yenge bu ziyafet sofrasına katılmazlardı. Yemek bittiğinde arkadaşları gitmekte acele etmez, hediye beklerlerdi. Gelin ellerine içinde yiyecek olan bir paket verir, ancak onu aldıktan sonra giderlerdi. Fakat tamamen uzaklaşmaz, kapının ardında beklerlerdi. Yenge yatak hazırlar, bunun için de damattan küçük bir ödül alırdı. Ve gençler başbaşa kalırdı.

Gelinin el değmemişliğinden emin olan damat, kapının ardında duran "**şafar**"e bunu

kanıtlayan örtüyü verirdi. O da tüfeğiyle ateş eder, böylece işin başarıyla bittiğini duyururdu, daha sonra örtüyü yengeye götürürdü.

Gerdek gecesinden sonra sağdıçlar damadı alıp götürürlerdi. Ertesi sabah kaynana gelinin yanına gelir, onu tebrik eder ve gümüş bir yüzük veya elbiselik kumaş hediye ederdi. Ardından diğer akrabalar da gelerek yeni evli kadını kutlarlar ve ona birkaç abas (1 abas-20 kopek) verirlerdi. Gelin de karşılık olarak her birine hediye verirdi.

Fakat düğün bununla bitmiş sayılmazdı. Aynı gün ve ertesi gün birçok köyde, yakın akrabaların evlerinde devam ederdi.

Kavkaz, Aktüel-Kültürel Dergi
Ocak 93, Mahaçkala
Çev: MuratPapşu

Dikkat Alaşara
elinize
geçmiyorsa en
kısa zamanda
bize bildiriniz.

LEZGİLER KİMDİR?

Lezgi adı yakın zamanlara kadar bütün Dağıstan halklarını kapsayan bir ad olarak kullanılırdı. Oysa gerçek Dağıstan içinde Lezgiler 6 ana halktan sadece 1 tanesidir. Lezgiler bugün Dağıstan'ın güney kısımları ile Azerbaycan'ın kuzey bölgelerinde yaygın biçimde yaşarlar. Yalnız Azerbaycan Lezgilerinin nüfusları Dağıstan da yaşayanlara göre çok daha fazladır. Samur nehri boyunca yerleşmiş olan boyların tümüne Lezgi adı verilebilir. Sovyet döneminde politik kaygı ve engellemelerle Lezgi lehçeleri ayrı birer dil olarak kabul ettirilmek istenmiş ve 12 ayrı kola bölünmüşlerdir. Lezgiler Agul, Rutul, Tsakhur, Dzekh, Budukh, Kriyz gibi boyları içine alan geniş bir ailedir. Ancak bu ailenin içinde Hinaluglar'ın (sayıları 15.000 civarında olduğu sanılmaktadır) ve Tabasaranlar'ın (sayıları 110.000 civarındadır) dilleri Lezgiceden biraz farklı özellikler göstermektedir. Fakat uzun veya kısa bir süreçte bütün bu lehçelerin (Tabasaranca da dahil) Lezgicede birleşmeleri büyük olasılıktır. Bu birlik ve kaynaşma sağlanmazsa her birinin ayrı ayrı yaşamal şansları yoktur.

Lezgiler, Dargiler gibi genellikle dağlarda yerleşik olmalarına rağmen önemli bir kısmı, özellikle Tabasaranlar düzlük bölgelerde yerleşmişlerdir. Halkın geçim kaynağı tarım, bağcılık, meyvacılık ve hayvancılıktır. Bununla birlikte Lezgilerde halıcılık gibi el sanatları da oldukça yaygındır. Otantik Lezgi ve Tabasaran halıları dünyaca ünlüdür.

Lezgiler M.S.'ki dönemler boyunca yerli ve yabancı feodallerin egemenliği altında yönetilmişlerdir. Yerel Samur hanlıkları çoğunlukla yönetimdeydiler. Ancak İran ve Türk kökenli feodal krallık ve prensliklerin yönetimi altında da kaldılar. (Şirvanşahlar gibi) 10. yy.'da Hazar Denizi'nin güneyinden Lezgi topraklarına sarkan Türkistanlılarla yer yer karıştılar. Bu karşılaşma 10 yüzyıllık bir asimilasyonda beraberinde getirdi.

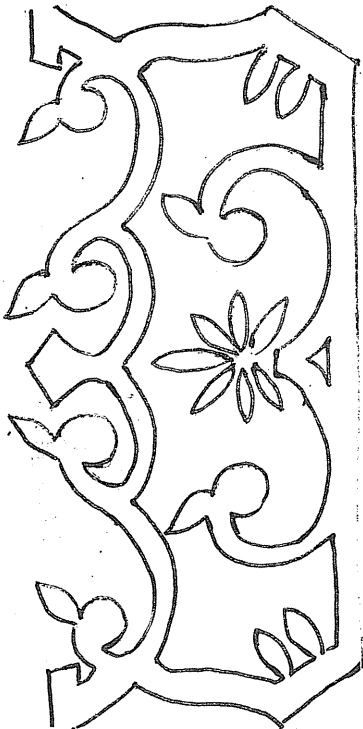
Lezgicenin Arap alfabesiyle yazılı dil haline gelmesi bazı bilim adamlarına göre 10.yy. da başlamıştır. Ancak 13.yy.'da Lezgilerin de diğer Dağıstan halkları gibi Arap alfabesi kullandıkları kesindir.

Kaynak: S. Seyyid Dağıstanlı

Gerçek Bir Yaşam Öyküsü

Küçük Dünya

Sefer Aymergen

Herkesin, yakın veya eski geçmiş düşündüğü oluyordur şüphesiz. Benim ise ögle mazilere dönecek zamanım pek olmuyor ama yine de, "üzerinde yaşadığımız bu yer yuvarlağı ne kadar da küçükmüş" diye düşünüyorum bazen. Neden mi böyle düşünüyorum? Anlatayım:

Sene 1943 Kasım ayının ilk haftasının serin günlerinden biri. Sovyet top- raklarında dev adımlarla ilerleyen Alman birliklerin adımları kısılmış, büyük bir hızla diktikleri gamalı haçlı bayrakları sallanmaya, kimi yer- lerinden sökülmeğe başladığı bir dönem. Kimi bölgelerde silah sesleri azalmış, kimi bölgelerde geçici olarak kesilmişti fakat, Kalmık bozkırlarında var şiddetiyle devam etmekteydi sa- vaş.

Hazar denizinin tuzlu suları yalayıp esen serin rüzgarı, kurumuş bitkileri köklerinden söküp yerden yere sürüklemekteydi. Etçiller, sahipsiz çeşitlerine saldırıp nasiplerini al- maktaydılar.

Bozkırda, Kuma nehrinin kuzeyinde, gökten düşmüş gibi duran bir tepe, te- pede düşmanı bekleyen, Sovyet or- dusuna mensup 160 kişilik bir birlik. Tepeye mevzilenmemizin yedinci günüydü. Ufuk'ta, bir gelinin be- ceriksiz elleriyle parlatılmış bakır tep- siyi andıran güneş belirdi. Güneş, te- pemizin üzerine tırmandığı bir sırada, batı ufkumuzda Alman tankları be- lirdi. Tanklar, sıralar halinde bir süre bekledikten sonra harekete geçip bu- lunduğumuz tepayı çember içine aldı ve hemen top ateşine başladılar.

Düşman hafif silahlarla donatılmış birliğimizin gücünü kırıp tepeye ulaştığında güneş ufka ulaşmak üzereydi. Barut kokan toz kümeleri te- penin üstünde asılı duruyordu. Savaşı kaybederler silahlarını bırakıp ayakta bekleyen bir grup er ve erbaş dışında, kimi ölü kimi de yaralı olarak yer- deydiler. Almanlar dolaşp yaralılara kalkmaları için emir veriyor, yarası ağır olup kalkamayanların acılarını, kafalarına birer kurşun sıkmak sü- retiyle dindiriyorlardı.

Tepeye düşen ilk mermilerden biri, komutanımızın ölümüne neden olun- ca, yardımcısı olarak, yardım gelir umuduyla savaşı sürdürmüştüm. Ama şimdi, umudum kalmamış, ha- yallerim dağılmıştı. Tepenin üst ta- rafında, sırtımı, yan yatmış ağır ma- kinalıya verip uzun oturuyordum. Başımdan akan kan, yüzümden süzülürken soğuyordu. Sağ ka- burgalarım isabet etmiş olan

şarapnel nefes almamı zor- laştırıyordu. Sağ elim, dizimin ar- kasına isabet eden kurşunun açtığı yaranın üzerindeydi. Ayağa kalkamadığıma göre, yak- laşanlardan biri benim de acımı dindirecekti şüphesiz. Ben zaten buna hazırdım. Hazırdım çünkü, savaştığım 1,5 senelik zaman içerisinde onlardan birçok kimseyi kurşunlayıp yeterince can almıştım. Her şeyin zamanı, sırası olmuyor mu? Şimdi, sırası on- lardaydı işte.

Erlerden biri, emin adımlarla gelip karşımda durdu ve kalkmam için, eliyle de işaret edip, emir verdi. Kalkamıyordum, kalkma gi- rişiminde de bulunmadım. Yüzüne bakıp, bildiğim dört-beş kelime Al- mancadan en iyi bildiğimi söyledim: "schwein." (domuz) Adam, arkama geçip ka- rabinasının namlusunu kafama dayadı.

Tetiği çekmesini beklediğim anda, merhametin zerresi bile bu- lunmayan, acımasızlığın kol gez- diği o tepede bir "mucize" belirdi: Biraz aşağıda yan yana duran üç subaydan biri seslendi askerine: "Tue das nicht." (Yapma)

Asker, silahını kaldırmadan, itiraz anlamında konuştu: "Ama bana "domuz" dedi. Bir Alman askerine kimse böyle diyemez!.." Fakat, su- bayın emrini tekrar etmesi üzerine asker, istemeye istemeye silahını kaldırıp yürüdü. Yanımdan geçerken de, kaba etime bir tekme atmak suretiyle hıncını aldı. Yalnız kaldığımda aynı subay, bir- birine sokulup duran erlerime be- ni kaldırmaları için emir verdi. Yardım etmek isteyip, korkudan yerinde hareket bile etmeyen as- kerlerimden birkaç kişi birden hızla gelip beni ayağa kaldırdılar. Ayakta durup biraz nefes aldıktan sonra, kollarıma girmiş iki ar- kadaşımın yardımıyla kısa bir adım attım. Uzun esaret yolunda attığım çok kısa bir adımdı bu.

K. A. ile uzun yıllardan sonra İstanbul'da karşılaştık ve kısa süren sohbetten sonra, beni esir alan Alman birliğinin başındaki üç subaydan biri olduğu anlaşıldı. Dünya ne kadar küçük, değil mi? Hangi yollardan gelip kaç sene sonra nerede buluşmuşuz.

Kişisel nedenle adını yazmamı is- temeyen bu muhterem zat, hemşerim ve kader arkadaşımıdır.

Gerçi, bütün hemşerim ve arkadaşlarım muhteremdirler ama o, aynı ateş çemberinden geçmiş biri olmasından olmalı ki ona karşı olan duygum biraz daha değişiktir. Kendisiyle, kimi zaman iş yerinde kimi zaman da, ağaç gölgesinde oturup çay yudumlarırken, geçmişte, yaşadığımız olaylardan söz ederiz:

- Alman ordusuna isteyerek mi katıldın K.?

- İstemeyerek.

- Bir zaman beni de zorlamışlardı. Ama ben kabul etmemiştim.

Sanırım size de aynı şeyi yaptılar?!
- Öyle oldu. Almanları sevdiğimi söyleyemem. Hele onlara hizmet edecek kadar asla. Esir düştüğümüzden kısa bir zaman sonra, silah altına girmemiz için teklifte bulundular. Bunu kabul edenler de oldu ama biz bir grup Kafkaslı bunu kabul etmeyince bir kampa kapatıldık. Mevsimin yaz olmasına rağmen günde 8-10 kişi ölüyordu. Kış gelince bu oran daha da artacağa benziyordu. O çukurlara atılanlardan biri olmayayım diye silah altına girmeye kabul ettim. Yaptığım bu hareket doğru muydu yoksa yanlış mıydı diye çok kere kendi kendimi sorgulamış ama buna hala da cevap verebilmiş değilim.

-O erin beni vurmasına sen mi engel olmuştun K.?

- Ben o yetkiye sahip değildim. O ere, yüzbaşım engellemişti.

- Ben de anlamaya çalıştım ama bir türlü anlayamadım. Bana gelene kadar yaralı birkaç askeri vurdu ve bunun emriyle gerçekleştirildiğinde hiç şüphem yok. Ama anlayamadığım şu ki, beni vurmasına niye izin vermedi.

- Bazı şeylerin açıklaması yoktur ama bunun var. Demin de söylediğim gibi, ben, Almanları sevmem fakat hoşuma giden bir şey vardı onlarda: Cesur kişilerden hoşlanırlardı. Asker üzerine dikildiğinde ona savurduğun sert bakış etkiledi yüzbaşını. Hele asker "O bana domuz dedi" diye şikayet edince gülümsedi bile...

Bir araya geldiğimizde biz iki eski savaşçının konuşmaları böyle sürer gider.

DAĞISTANLI'NIN KİTABI YURDUNA KAVUŞTU

Dergimiz yazarlarından Semih Seyyid Dağıstanlı'nın 1987 yılında yayınlanan "DAĞISTAN'DAN BİRER YILDIZ" adlı kitabı Rusçaya çevrilerek Dağıstan'da basıldı. 1987 yılında İstanbul'da Gözde Kitaplar Yayınevi'nce basılmış olan şiir kitabı, şairin o yıldan bugüne kadar çeşitli dergi ve gazetelerde basılmış şiirlerinin de bir kısmını içine alacak şekilde genişletilerek yayınlandı. Dağıstan'ın başkenti Ma-haçkala'da basılan kitabı Rusçaya Murtuz Dugruçilov çevirdi. Çevirmen Murtuz Dugruçilov Dağıstan edebiyatının tanınmış simalarından ve Dağıstan'ın en çok okunan dergisi "NAŞ DAGESTAN" yani "BİZİM DAĞISTAN" dergisinin başredaktörü. "Naş Dagestan" Ma-haçkala'da Rusça olarak bugün de yayını sürdürmektedir. Ayrıca yüzyılın başında Kuzey Kafkasya bağımsızlığını savunan kadro tarafından çıkartılmaya başlanan, ancak bağımsızlığın kesintiye uğraması ile yaklaşık 70 yıldır yayınına ara veren "VOLNIY GORETS" (Özgür Dağlı) gazetesini de yayınlamaktadır. Çeviriyi yaparken Murtuz Dugruçilov, Zuhra Hüseyinova ile Muhammed Musayev'in yardımlarını alarak Dağıstanlı'nın bu yapıtını Rusçaya kazandırmış bulunmaktadır. Kitabın başına çevirmen tarafından yazılmış bir yazıda bulunmaktadır. "MUHACİR EDEBİYATI" adı altında yazılmış bulunan yazı, özellikle Türkiye'deki Kuzey Kafkaslıların edebiyat etkinliklerine eğilmekte ve çeşitli örneklerle "Muhacir Edebiyatı"nın tanıtımını yapmakta. Yazıda özellikle Türkiye'de yaşamış ya da yaşamakta olan yazar ve şairlere kısaca değinmektedir.

SEMİH SEYYİD DAĞISTANLI KİMDİR?

Dağıstanlı 1964 yılında İstanbul, Nişantaşı'nda dünyaya gelmiştir. İlk, orta ve lise eğitimini İstanbul'da almış ve İstanbul Üniversitesi'nin Eğitim Bölümü'nü bitirmiştir. Yazı ve şiirleri Türkiye ve Kafkasya'da çeşitli dergi ve gazetelerde yayınlandı. Türkiye'de İstanbul'da çıkan Kuzey Kafkasya Dergisi ve Argun ile Yeni Kafkasya gazetelerinde, Ankara'da çıkan Kafdağı dergisinde, Yalova'da çıkan Yalova Kuzey Kafkas dergisinde, Samsun'da çıkan Kafkasya Gerçeği dergisinde şiir ve yazıları yayınlandı. Şairin yazı ve şiirleri Kuzey Kafkasya'da yayınlanan çeşitli gazete ve dergilerde Rusça, Avarca (Ma'arulca) ve diğer Dağıstan dillerine çevrilerek yayınlanmıştır. Yazı ve şiirlerinde tarihi, coğrafyası ve birçok özelliğiyle Kuzey Kafkasya'yı kendine konu edinen Dağıstanlı, şiirlerinde sade bir dil kullanır. Şiirleri serbest ve kafiyesizdir. Şiirler Kafkasya ve diasporadaki göçmenlerin özlem, düşünce ve duygularına seslenen konuları temel almıştır. Dağıstanlı evli ve iki oğlu bulunmaktadır.

Uzman gözüyle

Kuzey Kafkasya'lıların önemli sosyolojik problemlerinden biri de evlilik müessesinin geç kurulması ya da hiç kurulamamasıdır. Elbetteki bunun birden çok nedenleri vardır. Ama bizce en önemli nedenler sosyolojik nedenlerdir. Dergimizin sayfalarında bundan sonra, periyodik olmasa bile, bu konularda uzmanların görüşlerine yer vereceğiz. Bu sayıdaki konuğumuz Jinekolog Opr. Dr. Yaşar Atik. Yaşar Bey SSK Okmeydanı Hastanesi Nisaiye Servisi'nde görevli. Konusuyla ilgili olsun olmasın sağlık problemi olan bir çok hemşerimizin başvurduğu ilk kişi. Ne şekilde gelirse gelsin hemen hiç bir hemşerimizi geri çevirmemiş, ya kendisi bizzat ilgilenmiş ya da en azından yol göstermiş. Dolayısıyla da insanlarımızı daha da iyi tanıma olanağı bulmuş. Jinekolog Opr. Dr. Yaşar Atik, evlilik ve yaş konusunda bakın neler söylüyor:

EVLİLİK VE YAŞ

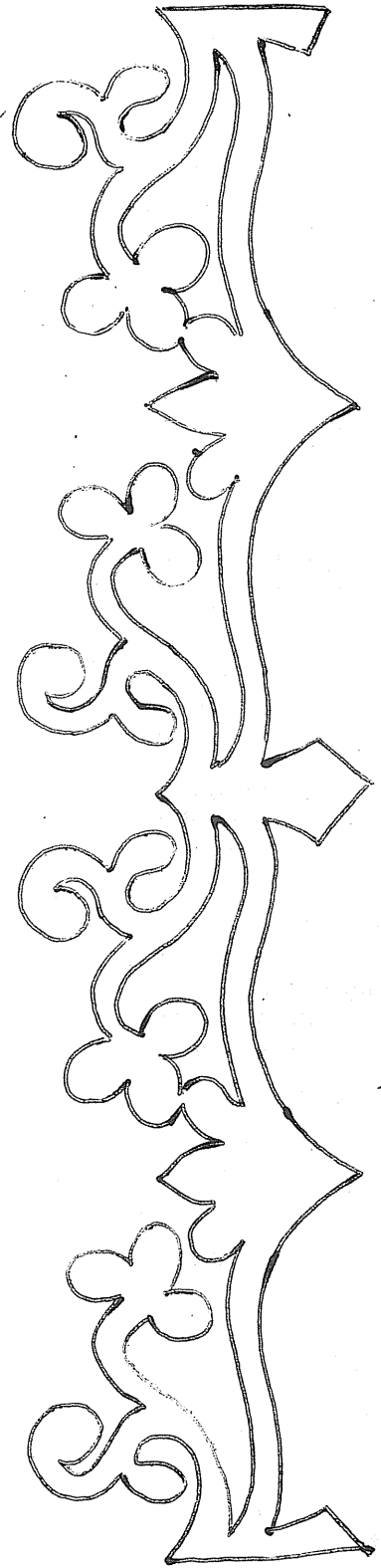
Evlilik, bir erkek ile bir kadının arasında hukuksal ve toplumsal açıdan geçerli sayılan ve doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan kurumsal birliktir. Böylece evlilik toplumun kendini yeniden üreterek sürekliliğini güvenceye almasını sağlayan bir birlik olarak gelişmiştir. Evlilik eski ve yeni toplumlarda çeşitli biçimlerde var olmuştur. Pek çok toplumda evlilik tek eşlidir. Evliliğin çeşitli işlevleri vardır. Bu işlevler arasında cinsel yaşamın düzenlenmesi, çocuk yapma ve çocukların bakımı, eğitiminin ve toplumsallaşmasının sağlanması, soy çizgisinin belirlenmesi, cinsiyetler arasında iş bölümü, ekonomik üretim ve

tüketim sayılabilir. Bu işlevlerin yerine getirilmesi, toplumların geliştirdiği çeşitli kurum ve gelenekler, toplumun sayısal büyüklüğü, yapısal karmaşıklığı, ekonomik gelişme düzeyi, akrabalık sistemleri, siyasal ve dinsel kurumları gibi değişkenlere bağlıdır.

Biyolojik bir yaratık olan insan ele alındığında insanın temel biyolojik işlevi beslenme, barınma ve üretilir, insanının evriminde bebeklik, ergenlik ve cinsel olgunluk devresi vardır. Cinsel olgunluk devresindeki sağlıklı insanın hukuksal beraberliğine çeşitli dinamiklerle etki sağlamak toplumun çoğalmasına dinamit koymak demektir. Kaldı ki toplumun sağlıklı gelişmesi ve sayısal geleceği uygun yaşta evlilik müessesesini hayata geçirmekle olmaktadır. Hele hele bizim etnik toplumumuzda olduğu gibi, bunu çok basit nedenlerle (aile içinde ağabey ve ablaya hatta yakın akrabalarındaki büyüklere bağlanması gibi) ileri yaşlara ertelenmesi sayısal çoğalmayı ve sağlıklı neslin gelişmesini engellemektedir. Abhazya seyahatimde M.Ö. 2000 yılından beri aynı toprakların, yerleşik insanı olarak gördüğüm Abhaz toplumunda aynı hatanın o yıllardan beri halen de devam ederek geliyor olması sayısal olarak güçlü bir toplum olamamıza neden olmuştur. Dünyanın 2000'li yıllara geldiği günümüzde, uygarlıkta her dönemin gereklerini yerine getirmiş Abhaz toplumunun üretilmediği geri kalmışlığına neden olan bu fanusu kırarak cinsel olgunluk yaşında (18-25 yaşı) evlilik müessesesini uygar gençlerimizin gerçekleştireceğine güvenim sonsuzdur.

Sağlıklı toplumsal gelişme ve çoğalmayı tüm içtenliğimle temenni ediyorum.

Dr. Yaşar ATİK

Ankara Kuzey Kafkasya Kültür Derneği Yayını "Çerkes Motifleri" kitabından bir desen

Yeni yapılan camideki hoca, köyün işlerine bakan muhtar, kaymakam, vali hepsi Şarval'lardandı. Bir yıl içerisinde bütün verimli toprakları aldılar, yer yurt sahibi oldular, güzel evler inşa ettiler. Ubih'lar, bu topraklar bize ait, siz oturamazsınız diemediler, çünkü bütün güç Şarval'ların elindeydi. Ayrıca alışveriş, para alıp verme, yolculuk etme gibi yaşamsal konularda, onlarla anlaşmak zorundaydık. Şarval'lar diğer komşularımız gibi bize düşmanca davranmadılar, bizimle anlaşarak yaşama yolunu seçtiler. Bir süre sonra aramızda yakınlıklar başladı. Onlar sevinç içinde kızlarımızı alıyor, bizde onların kızlarını gelin getiriyorduk.

Şarval'ların Ali Hazret Paşa isminde bir beyleri vardı. Çoğunlukla İstanbul'da yaşıyordu. Şarvalların yanına ancak, köylüler kendisine olan toprak borcunu ödeyemediğinde, ya da canı sıkılıp şehir dışına çıkmak istediğinde geliyordu. Söylendiğine göre dünya savaşı bitip, Türkiye'deki iç karışıklıklar başlayınca, Ali Hazret Paşa, bulunduğu konuma önem vermeyerek, kendini devlet işlerine adanmış. Ortadan kaldırılmaya çalışılan Padişah'ın saflarında mücadele etti.

Zaten, aslında sorun olan kişi Paşa'nın kendisi değil, kahyası Hüseyin Efendi'ydі. İnsanları birbirine düşürmek için yaratılmış gibiydi. Açgözlüydü. Sultan'ın hazinesinde bulunan altın ve gümüşü götürüp önüne sersen bile gözü doymak bilmezdi. Ubih'ları yabancı insanlar olarak görür, kötü gözle bakardı. İçindeki kötülükleri açığa çıkarmaz, gizliden gizliye ortalığı karıştırırdı. Kapanlarını her yere kurmuş bekliyor, herkesin ipini perde arkasından idare etmek istiyordu.

Şarval'larla aramızdan bir akarsu geçiyordu. Bu su her iki halk için kötü olayların meydana gelmesine neden oldu Ubihlar yılda bir kez değirmenlerini çalıştırmak için dereceden su istiyorlardı. Hüseyin Efendi bunu kabul etti; ancak bir şartı vardı; Ubihlar her seferinde aldıkları suyun bedelini ödeyeceklerdi. Daha önce de belirttiğim gibi, burada iklim son derece kuraktı. Yaz gelince hasadımız ateşler içinde kalan

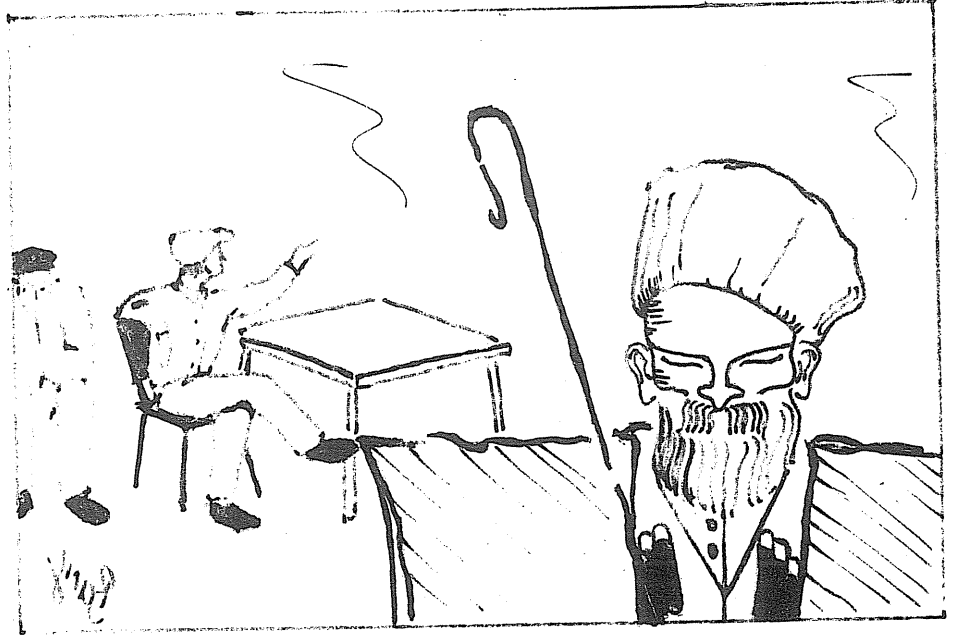
Tükenişin Romanı

SON ÜBİH

Bagrat ŞİNKUBA

Çev. Zehra AÇICBE

Ubih dilini araştıran bir Abhaz genci İkinci Dünya Savaşı'nda ölür ve aradan yıllar geçtikten sonra, anıları bir yazarın eline geçer. Bu anıların yazarı olan Förah Kodzba 1864 Çerkes Sürgünü'nde yurtlarından sürülen Ubihların izini sürerek Anadolu'ya gelmiştir. Burada bulabildiği yegane Ubih, artık yüz yaşını çoktan aşmış olan Zawurkan Zolak'tır. Annesi Abhaz olan Zawurkan Abhazca da bilmektedir ve "Sürgün" ün başından başlayarak hem kendinin hem de Ubihların dramatik sürgün öyküsünü Förah Kodzba'ya anlatır.

ormanlar gibi yanıyor, su kaynakları ve gölcükler birer birer kuruyordu. İşte o zaman Şarvallar "bu su zaten bize ait" diyerek derenin yönünü değiştirir, kendi topraklarını sulamak için kullanırlardı. Bizim tarlalarımıza ise bir su damlası bile gelemediğinden, toprağımız kuruyup, çorak hale gelir, hasadımız ziyan olur, hayvanlarımız susuz kalırdı.

Bunun üzerine Ubih tahmadaları toplanıp, Hüseyin Efendi'ye giderek "Allahü Teala'nın yarattığı su herkesin ortak malıdır,

bu yaptığımız bize karşı haksız bir davranıştır!" derlerdi. Hüseyin Efendi "Doğrudur, suyu yaratan Allahü Teala'dır ama Allahü Teala'nın dünyadaki halifesi olan haşmetli padişahımız, bizim önderimiz olan Ali Hazret Paşa'ya savaşlarda gösterdiği yiğitliklerden ötürü bu suyu ve toprakları hediye etti. Söylediklerime inanmıyorsanız, buyrun Sultan'ın iradesini okuyun!" diyerek burunlarına bir kağıt dayardı.

Gönderilen elçiler çaresiz bir şekilde geri dönüyorlardı. Bu işin güzellikle çözülemeyeceğini an-

layınca -böyle şeylerle ilk kez karşılaşmıyorlardı- silahlarını kuşanıyorlardı. Sonrasında kurumuş gölcükler kanla doluyor, her iki taraftan da masum köylüler ölüyordu.

Böyle felaketlerden sonra, Hüseyin Efendi barışmak için Ubihlara aracı yollardı. Onun gerçekte nasıl biri olduğunu anlamış olanlar, asıl niyetinin ne olduğunu bilirlerdi. Muhtarımız ve Hüseyin Efendi'nin bir adamı, köydeki evleri tek tek dolaşıp, gözyaşları ile yıkanmış paraları toplar götürüp Kahya'ya verirlerdi. İşte o zaman derenin yönü bize doğru döner, şırl şırl akmaya başlardı.

Çoruh nehrine atlayıp intihar eden yaşlı Ubih kadını Hamide'nin torunu olan Tahir'in izini bulmuştum. Kendisi, ailemiz dağılmadan önce aramızda büyümüştü. Birbirimize öz kardeşler kadar yakındık. Hanımı Gülizar, -kocasından aramızdaki yakınlığı öğrenmiş olsa gerek- bana çok değer veriyordu; ama Tahir'in kendisine yetişip görüşmem mümkün olmamıştı.

Ubihların arasında öğrenim görebilmiş tek kişi Tahir idi. Ubihların Karınca Ovası'na sürüldüğünü duyar duymaz, İstanbul'daki işlerini bırakarak, halkının yanına koştu. İlk iş olarak köydeki camide çocuklara eğitim verilmesini sağladı. Çocukların kendi tarihlerini öğrenmeleri için bizzat canla başla uğraşıyordu. Hazırladığı Ubih alfabesiyle Ubih çocuklarına dillerini yavaş yavaş öğretmeye başladı. Bütün bu olanlar Molla Mahmud'u çileden çıkarmaya yetmişti. Kendisi öğrencilere sadece Türkçe alfabe ve Arapça Kur'an okumayı öğretiyordu. "Çocuklara bunlardan başka şeyler öğretmek doğru değildir" diyerek Ubihça eğitim verilmesine karşı çıktı. Molla Ubihları Müslümanlık açısından yetersiz buluyor, bu yetersizliği tamamlamayı kendisine bir borç biliyordu. İstanbul'dan Muhtar'a gönderilen gizli bir mektup, bu tartışmalara tuz biber oldu.

"Tahir güvenilir değildir, gözünüz üstünde olsun" diye yazıyordu mektupta. Tahir'in okulu apar topar kapatıldı, Ubih çocukları tek harf

öğrenebilecekleri bir yer olmaksızın kalakaldılar.

Herkes merak içindeydi. Sabah, öğlen, akşam; günün her saati, bahçe kapısına gelerek soruyorlardı:

- Tahir'den bir haber var mı Gülizar? Bu halkın iyiliği için çalışan kişinin işini kolaylaştır, yüce Allahım- diyerek dua ederek geri dönüyorlardı.

Sadece ben mi, bütün bir halkın gözü, kulağı batıdan bize doğru uzanan yoldaydı. Gökyüzü ile ovanın birleştiği hemen hep birlikte o yöne gidiyorlardı. Ama henüz Tahir'den bir haber yoktu. Aslında bu, Tahir'in halkın şikayetnamesini İstanbul'a ikinci götürüşüydü. İlk gidişinde sevinç içinde geri dönmüş, yolunu gözleyen halka şunları söylemişti "Biliyorum, beni beklemekten usandınız ama, sanırım işleri yoluna koydum, oldukça zorluk çektim ama sonunda Büyük Vezir'le görüşmeyi başardım. Kendisi beni huzuruna kabul etti, götürdüğüm şikayetnameyi dinledi, bana büyük ilgi gösterdi. Ayakta beklemekte olanlar, sabırsızlık içindeydiler, hep bir ağızdan konuşuyorlardı:

- "Sana bir söz verdi mi, güven verecek şeyler söyleyebildi mi? İşte o zaman Tahir, İstanbul'da görüştüğü devlet büyüğünün sözlerini tekrarladı. "Hay, hay, Dağlar hiç bir şeyden korkmasınlar. Padişah efendimizin kanunları, bu ülkede yaşayan bütün halklar için geçerlidir. Bunu uygulamayanın cezası ölümdür. Siz Ubihlar muhacir bir halksınız, toprak vergisini de o oranda az ödemelisiniz. Ülkemizdeki iç karışıklıklar biraz yatışınca, sizlere okul açmakta da kararlıyız!"

Kötü haber tez ulaşır derler, iyi haber de rüzgarın uçurduğu toz gibi her yere ulaşmış, söyleyen kişi henüz sağından soluna dönmeye fırsat bulamadan, her yerde bunlar konuşulmaya başlanmıştı:

"Toprak vergisi (Öşür) kaldırılıyor!"

"Ali Hazret Paşa, bize yaptığı kötülüklerden dolayı paşalıktan azledilecek!"

"Kahya Hüseyin Efendi hapse atılacak!"

"Şikayetnamemizi incelemek için gelenler olduğunu duyan Ce-

vad Bey, sürüsünün peşinde, dağa kaçtı!"

"Aferin Tahir, iyi iş yaptın!"

Ama, umutları çok geçmeden paramparça (unufak) oldu. Kötü haber gelmişti: Tahir'in yanında görev yaptığı, nüfus sahibi devlet adamı görevinden ayrılmış, yerine ise kendisine rakip başka biri getirilmişti. Ubihların ümitsizliğe kapılmasına yol açan asıl neden, bu kişinin Ali Hazret Paşa ile olan yakınlığı idi. Ama henüz her şey bitmiş sayılmazdı. Çünkü Allah'ın yeryüzündeki halifesi olan Sultan'ın, kendilerine yapılan haksızlıklara son vereceğini sanıyorlardı.

Kurak ekinleri kırmış geçirmişti. Zaten Hüseyin Efendi'nin beklediği de buydu. Ubihlara giden suyun önünü kesti. Kara karga öterken leş ister, Hüseyin Efendi kızınca ise para. Oysa Ubih muhacirleri bunu ödeyecek güçte değillerdi.

Artık canlarına taketmiş olan halk tekrar toplandı.

- Bu kahya bizi gündüz vakti soyuyor! Kimseye derdimizi anlatamadık, aslında bu hırsız, idam edilmeyi çoktan haketti.

- Doğru, kimse derdimizi dinlemedi.

- Senden başka çaremiz yok Tahir! Şikayetnamemizi bir kez daha İstanbul'a götür!

- Biliyorsunuz sizin için kendimi esirgeyecek değilim. Ama boş yere gitmiş olurum, hiç bir şey çıkmaz! İstanbul'daki devlet erkanının, bizim derdimizle uğraşacak durumları yok şimdi!

- Tahir evladım, annelerimizin gözyaşlarını görmezden gelebilir misin? Çocuklarımızın açlık çılgınlıklarına kulaklarını tıkayabilir misin. Senin için ölüm tehlikesi varsa bile, bir kez daha şikayetnameyi götürmeni istiyoruz. Allahü Teala yardımcın olsun.

Neylesin Tahir, bir kez daha köylüsünün şikayetnamesini alarak İstanbul'a doğru yola çıktı.

Bu olay, ben Karınca Ovası'na gelmek üzereyken meydana gelmişti.

Böyle işsiz güçsüz, avare bir şekilde, iki ihtiyarın eline bakarak nasıl yaşayabilirdim? Geçimimi nasıl sağlayacaktım. Bir zamanlar demircilik yapmışım, unutmuş olamazdım ya! Dükkan için bir

kulübe yapmaya gücüm yeterdi belki ama balyoz, kerpeten, körük, çekiç gibi aletleri ne ile alacaktım. Hepsinden zor olan ise kömür işi idi, yakınlarda bir yerde orman yoktu ki, nerede söndürüp, ıslatayım.

Hayır, hayır o yol kapalıydı. Geriye ne kaldı o zaman, desene?

Seyit ve Hımvajayla birlikte buğday yetiştirmeye çalıştık ama o işte de boyumuzun ölçüsünü aldık; ektiğimiz yarısından çoğu boğazımıza gidiyordu. Pamuk yetiştirmeye ise gücümüz yoktu. Sonra iyi bir cins kabak tohumu bulduk, ekmeğe başladık. Ektiğimiz kabaklardan bol ürün elde edince, bunları ocaklarda kurutmaya başladık. Daha sonra Siyt, oturup bu susaklara güzel saplar takıyor, bunlardan altın süzgeçleri, mataralar, güğümler yapıyordu. Daha büyük kabaklardan ise çocuklar için çeşitli oyuncaklar yapıyordu. Bunların başlarına kuş tüylerinden saçlar, pamuktan bıyıklar takıyor, maskeler, kuklalar yaratıyordu. Bende yapacak başka bir iş bulamayınca, bu işe başladım.

Neyse ki bir eşeğimiz vardı, Bazen Siyt, bazen de ben elimizle yaptığımız oyuncakları, aletleri sırtına yükleyip çarşıya gidiyorduk. Bir kaç kuruş kazanabilmek için sabahtan akşama kadar güneşin altında bekliyorduk.

Babam Hamırza, sadece erkek işleri yapmak için büyüttüğü oğlunu, tangır tungur sallayarak çarşıda susak satmaya çalışırken görseydi, herhalde tabutunu kırıp dışarı çıkardı. Ama ne yapalım, yaşam insana herşeyi yaptırır, derler.

Sabahtan beri susaklarımın başları yere eğik, güneş tepemde, üstümde başımda sinekler, pazarda dikiliyordum. Bu kez elimdekilerin tümünü kolayca sattım. Çarşığı dolaşıp ihtiyaçlarımızı aldım: Tuz, gaz, sabun gibi şeyler. Sadece bunları değil, parama kıyıp helva ve beyaz ekmek bile aldım...

Yükümü eşeğe yükleyip eve doğru yola çıktım. Ama bugün karşıma kurt çıktıysa bile, (işe giden kişinin önüne kurt çıktıysa o gün şanslı açık olacağına inanılır) içimden bir türlü sevinmek gelmiyordu, yüzüm asıktı. Çarşıya gidersen olan biten herşeyi du-

yarsın, herkes savaşın tekrar başladığından söz ediyor, şunları anlatıyordu: Yunan gemileri İzmir'e çıkmış, hızla doğuya doğru harekete geçmişler, Fransız savaş gemileri Mersin limanında, karaya çıkartma yapacak şekilde hazır bekliyorlarmış, İstanbul'da Sultan'ın sarayının çevresinde, İngiliz savaş gemileri demir atmışlar, Sultan'ın kendisi de bu yabancı konukların taleplerini kabul etmekten başka çare olmadığını biliyormuş. "Böyle bir karmaşada Tahir ne yapabilir, kendisi sağ salim eve dönebilse bari" diye düşünerek eve vardım. Çarşıda duyduklarımı, Seyit ile Hımvaja'ya anlatınca onlarda "Kral ile Kraliçe kavga edince olan zavallı hizmetkara olur derler, böyle kötü günlerde Ubihlar arada kaybolup giderler" dedi Seyit, yatmaya giderken.

Her Cuma erkeklerle birlikte camiye gitmeye başladım, evet evladım başka bir yere değil camiye! Boş yere, Allah'a inanmaya başladı diye düşünme! Ben eskiden neysem yine oyum, benim için Allah da yok Tanrı da. Camiye, herkesin yaptığını yapmak, uyumsuz ve göze batan biri olmamak için gidiyorum. Hayatta kalan tek yakınım olan Siyt ve Hımvaja'yı üzmemek için, onların gözü önünde üç vakit namaz kılıyor, görmedikleri zaman ise kaytarıyordum. Buraya geldiğimden beri bir şeyin farkına vardım; sadece Siyt ve Hımvaja değil, Ubihların tümü, komşularımız Şarvallardan da daha fazla Müslümanlığı benimsemişlerdi. Hiç aksatmadan her Cuma, yanlarına aldıkları gençlerle birlikte, peşpeşe sıralanıp camiye gidiyorlar, Müslüman bayramlarını Şarvalardan daha çok önem vererek (benimseyerek, isteyerek) yerine getiriyorlardı (kutluyorlardı). İçkiden söz eden olmadığı gibi, adı bile unutulmuştu. Sık sık tekrarlanan "Tanrım iyiliğini esirgeme" sözünün yerini "Allahım, iyiliğini esirgeme" almıştı.

Ha bu arada Bıtkha'ya ne olduğunu sorarsan, kutsal varlığımız (bereket, bolluk tanrımız) yerinde duruyordu. Bazıları, özellikle yaşlılar inanıyorlar, tapınıyorlardı (dua

ediyorlardı). Yaşı oldukça ilerlemiş olan dini önderimiz Sovlah'da henüz hayattaydı. Her bahar halkı toplayıp "dua yamacı" (kutsal yamacı, kutsal tepe, melekler tepesi) denilen yerde, dini tören (kutsal tören) düzenliyordu.

Bir gün Siyt, Sovlah'ın hastalanıp yattığını duydu. Bir an önce ona ulaşmak istedi:

- Gel Zavurkan, birlikte dini önderimizi ziyarete gidelim, kendisini daha önce gidip görsen de olurdu- diyerek benim de gelmem gerektiğini vurguladı. Hayır diyemedim. Beraberce yola çıktık. Siyt büyük bir toplantıya katılacakmış gibi giyinmişti. Üstünde Akumju (çerkeska), Akaba (yamçı) vardı, belinde kaması, elinde sopası... Bu giysilerin, önderimizin gönlünü hoş tutacağını düşünmüş olmalıydı. Dar bir patikadan yürüyorduk. Siyt karşılaştığı tanıdıkları "Selamün aleyküm!" diye selamlıyor onlar da "Aleyküm Selam" diye karşılık veriyorlardı. Yol boyunca Ubihça bir tek selam sözü duymam mümkün olmadı. Ancak yine de aralarındaki konuşmaları Ubihça yapıyorlardı.

- Neden böyle oldu- diye sordum Siyt'e.

- Alistık evladım, hem ne farkeder, ikisi de aynı anlama geliyor!- diye yanıtladı ve bir daha bu konuyu açmadı.

Gençler, yürüdüğümüz yolun yanındaki ağaçların gölgesinde oturmuş birşeylerle meşgul oluyorlardı. Ubih ülkesinde olsaydık, bu gençler hep birlikte kalkıp bize yol verirlerdi, oysa şimdi, biri bile yerinden kımıldamadı, yaptıkları işe dalıp gitmişlerdi. Biz de sessizce çevrelerinden dolaştık.

- Selamün Aleyküm, evlatlarım- diyerek onlara seslendi Siyt.

- Aleyküm Selam!- diyerek oturdukları yerden yanıtladılar.

İçlerinden esmer, dalgah saçlı, yeni yetme bir çocuk oturduğu yerden Siyt'e bakarak;

- Giydiğin şu sımsıkı koyun postunu çıkarsan, yaşlanmış kemiklerin biraz hava alırdı belki- diyerek Seyit'in çerkeskasıyla alay etti. Bunun üzerine oturanların tümü kahkahayla gülmeye başladı. Siyt bu sözleri daha öncede duymuş olmalı ki, başını çevirip bile bakmadı, sadece "Eh,

Anacalbeyt" diyerek iç çekmekle yetindi. Uzun bir süre konuşmadan yürüdü, bense söyleyecek söz bulamıyordum. Ama yaşlı adamın neden hiç tepki göstermediğini de anlıyordum. Şimdi başı önde, düşünceler içinde giderken, gözlerinin önüne Ubih ülkesindeki gençliği gelmiş olmalıydı: Saçı, sakalı ağarmış, yaşını almış, iyi kalpli ihtiyarların çevresinde pervane gibi dönerek hizmetlerini görür, ata binerlerken hemen üzengilerini tutup çıkmalarına yardımcı olur, atlara bindikten sonra, sol taraflarında durarak onlara eşlik eder, atlarından incekleri zaman önce kendisi atından atlayarak, tekrar üzengileri tutup yaşlıların inmelerine yardımcı olur, atlarını kenara çekip bağlardı. Daha sonra ihtiyarlar oturup tütün içerlerken, kendisi ateşi yakar, su dökerek ellerini yıkamalarına yardımcı olur, yemeğe oturtur, ne denli uzun sürse de yemeklerini bitirene dek başlarında beklerdi.

Bugün yeni yetişen gençlerden, ona bu şekilde saygı gösteren kimse yoktu. Üstelik, giydiği çerkeskayla alay ettikleri gibi ayağa bile kalkma zahmetini göstermiyorlardı. Peki kimdi bunlar? Soy ve ırk olarak gerçek Ubihlar, kardeşlerinin, komşularının çocukları!

Bahçeye girdiğimizde Sovlah, duaya (tapınmaya) gidecekmiş gibi, bembeyaz giysilerini giymiş, elindeki sopaya dayanarak, incir ağacının gölgesindeki alçak taburede oturuyordu. Beyaz, geniş sakalları kemerine (göbeğine) kadar uzamıştı. Diğer yaşlılar; Davut, Şmat, Tatlastan, Murat da yakınında oturuyorlardı.

Beni görünce tanıdı ve kucakladı.

-Seni mahkum edenlerin, cezasını verirsin inşallah (Allah cezalarını versin) Zavurkan evladım?- diyerek beni zorla, uygun görmediğim halde, bir büyüğün yanına, kendi yakınında bir yere oturttu. Ağrısını sızısını unutmış, başına bağladığı sargıyı da bir kenara atarak, benimle konuşmaya başlamıştı. Her şeyi merak ediyor, öğrenmeye çalışıyordu. Anlattığım olaylardan dolayı, üzülüp, sinirlendiği belli oluyordu.

-Evlatlarım, kardeşlerim!- hepimize hitap ederek sözüne

başladı Sovlah. -Sizleri özel bir şekilde davet etmek istiyordum ama Zavurkan'ın tesadüf etmesi daha da iyi oldu. Bundan böyle, dini önderlik görevimden ayrılmak istiyorum, ne dersiniz?

Böyle bir şey duymayı beklemeyen yaşlılar şaşırdılar, ne diyeceklerini bilemeden öylece kalakaldılar.

-Bu konuyu, uzun süredir düşünmekteydim, ama için el vermiyordu. Bunun sizleri; son Ubih Tahmadalarını üzeceğini biliyordum- diyerek, sessizliği tekrar bozdu Sovlah.

-Önderimiz, başkanımız, senin zekan ve ileri görüşün her zaman yüksek olmuştur. Tanrı ile halkın sana layık gördüğü bu görevi bırakmak gibi kötü bir düşünceye seni iten şey nedir? Ubih'ların kalpleri kırık, belleri bükük, ölüm kalım mücadelesi içindeler. Böyle kötü bir dönemde, elinde bulundurduğun bu kutsal görevi bırakıp, neden geri çekiliyorsun? -oldukça kızgın bir şekilde sordu Siyt.

-Önderin, peşinden geleni yoksa, kime öncülük etsin? Ağaç nasıl ayakta kalır kökleri yoksa? Kutsal Anıha'ya kimse inanmıyorsa, kimse ona tapınmıyorsa, dini önderlik ne işe yarar? -Sovlah, başı öne eğik konuşmayı sürdürdü

-Sovlah sen bizim için Tanrı gibisin?, en kötü günlerimizde bile, bize cesaret verici şeyler söyler, yüreklendirirdin, bugünkü konuşmanı, hastalığının verdiği moral bozukluğu ile yapıyor olabilirsin. Oysa sen oturduğu yerden kalkamayacak kadar yaşlı biri değilsin, sapasağlam duruyorsun, Allah seni başımızdan eksik etmesin -dedi yaşlılardan biri.

-Kim demiş Anıha'mız yok diye? Bıtha varoldukça onun başında, bir önderde bulunmalıdır. -Tatlastan, yerinden kalkmış konuşuyordu.

-Anıha'mız olduğu gibi önderimizde olmalıdır. -ihtiyarlar hep bir ağızdan onayladılar.

-Böyle düşünenler sadece sizlersiniz; sizler henüz Ubih ülkesinin size verdiği yaşama sevincini kaybetmediniz. Bütün Ubih'ların bu şekilde düşündüklerini sanmıyorum! Sovlah başını yerden kaldırmış bize

doğru bakarak konuşuyordu.

-Hayır sevgili önderimiz, biz öyle bir tehlike (korku) görmüyoruz, gönlün rahat olsun!

Sovlah, koltuğunun altında asası daha da yaşlanmış bir şekilde, bir süre düşünerek oturdu. Daha önce tanıdığım kişi ile şu anda karşımda oturan kişinin arasında dağlar kadar fark vardı; Sovlah çökmüştü. Beyaz alnında oluşan kırışıklıklar bir açılıyor, bir kapanıyordu. Burnunun şekli değişmiş, tepeden yuvarlanan çığn dümdüz ettiği yamaç (bayır) gibi olmuştu. Derisi öylesine incedi ki, neredeyse burun kemiği gözüküyordu. Dudakları titriyor, bu titreme her an mırıldanıyormuş duygusu veriyordu. "Kıh, kıh-, öhö-öhö" diye öksürürken, inliyordu. İçeri çökmüş göz çukurlarından, çakır gözleri baygın bakıyor, yeşil bir duman oturmuş gibi durmasına rağmen, buzlu cam gibi parlıyordu. Eskiden Sovlah değil dua ederken, günlük konuşmalarını yaparken bile sesi derin bir vadide yankılanıyor muşcasına çınlardı. Şimdi ise sesi, kuytu bir mağaradan gelir gibi boğuktu.

-Madem öyle, tüm Ubih'ları kutsal tepenin altında toplayın!- dedi Sovlah, elindeki asayı bir kenara bırakmış, ayağa kalkmak ister gibi ellerini dizlerine dayamıştı.

-Halk toplantısı yapalım, yüz yüze bakalım, açık kalplilikle konuşalım, kim evsahibi kim misafir bilelim, artık dilimizi konuşmak istemeyenler, bize bunun nedenini açıklasınlar, atalarımızın geleneklerini alay konusu yapanlar neden böyle davranıyorlar bilelim,

Devam edecek

Baba

Mihail Lakırba

Tarkil Şaab Ankhoalı bir çiftçiydi. Bir tek oğlu vardı, adı Ardaşın'dı. Ardaşın çok küçükken annesini kaybettiğinden daha çok amcaları tarafından büyütülmüştü. Küçük yaşta öksüz kaldığı için olsa gerek fazla şımarık yetiştirilmişti. Ne isterse veriyorlar, ne söylerse yapıyorlardı. Çocukluğunda afacan, büyüdüğünde ise huysuz biri oldu.

O gün evde babası yoktu, yalnızdı. Evlerinin yakınından geçen yolda bir grup atlı gülerək, şarkılar söyleyerek, silah atarak ilerliyorlardı. Eşira'ya gelin almaya gidiyorlardı, Ardaşın kızdı onlara, yüksek sesle şarkı söylemeyi bırakmalarını haykırdı. Gruptan bir genç, "Niçin arkadaş, burada şarkı söylemenin bir sakıncası mı var?" diye sordu. "Uzaklaşana kadar şarkı markı söylemeyin." diye terslendi Ardaşın. Onunla da yetinmeyerek tabancasını çıkarıp üzerlerine ateş etti.

Kurşun damadın atının kafasına isabet etmişti, at olduğu yere yıkılıverdi. Damat hemen tabancasını çıkarıp Ardaşın'a karşılık verdi. Telaşla nişan bile almamıştı ama kör kurşun Ardaşın'ı kalbinden vurdu. Silah seslerini duyan herkes bir anda olay yerine toplandı.

Kadınlar feryat ediyorlardı. Ardaşın'ı öldüren genç Gunba ailesindendi. Zaten gelin alayını oluşturan grubun büyük çoğunluğu bu ailedendi. Açandara'lyıldılar.

Beklemedikleri bu kötü olay gelin almaya gidenlerin huzurunu kaçırdı ve geriye dönüp gittiler. Ama "Kardeşimizi öldüreni nasıl bırakırız" diye düşünen Terkil ailesinin bireyleri kestirme yol-

lardan dolanarak, onların yolunu Psırdzha ırmağında kestiler.

Kardeşlerini öldüren Gunba'yı yakaladılar. Ankhoa'ya getirerek sınıksı bağlayıp hapsettiler.

Acandara da yaşayan ve eli silah tutan bütün Gunbalar olanları duyduklarında kardeşlerini kurtarmak için silahlandılar. Psırdzha Irmağı'nın karşı yakasında sipere yattılar. Bu yakadakiler de; tüfeklerini kapıp siper aldılar.

- Verin kardeşimizi, yoksa dağıtıp götüreceğiz köyünüzü; diye seslendiler Gunba'lar.

- Gelin de götürün erkekseniz; diye karşılık verdi Terkiller.

Siperdeki her iki grup da savaşa hazırды. Bu sırada döndü Samırzakan'dan Ardaşın'ın babası Tergil Şaab. Oğlunun başına gelenleri duydu. Yakınlarından olayın nasıl gerçekleştiğini detaylarına kadar öğrendi. Tüm aile Tüm aile bireyleri Şaab'ın bundan sonra ne söyleyeceğini heyecanla bekliyorlardı. O hiç bir şey söylemedi. Karşı tarafta pusuda yatanlara haber gönderip görüşmek istediğini bildirdi. Az sonra Gunbalardan beş adam geldi. Cemiyetin hatırı sayılan tahmadaları Şaab'ın avlusuna toplandılar.

Terkiller, Şaab'a:

-Suçlu elimizde. Hemen öldürecektik ama sonradan seni beklemenin daha uygun olacağını düşündük!.. dediler.

Düşüncelere dalıp gitmişti Tarkil Şaab.

- Getirin buraya, oğlumu öldüreni ben de göreyim dedi sonunda.

Suçlu Agunba'yı gidip getirdiler. Biricik oğlunu öldüren adamı epey bir zaman izledikten sonra:

- Sökün bağlarını; deyinçe, söküverdiler genci. Ayakta ve ses çıkarmadan, başını eğmiş öylece

bekliyordu. Terkil Şaab, ok gibi fırlamaya hazır bir şekilde bekleyen Terkillere seslendi:

- Size söyleyeceklerimi tahmin edebiliyor musunuz?! Tesbitlerime göre oğlum kendi kendini öldürdü. Zorlayıcı hiç bir neden yokken ecelini zamansız karşıladı...

Sonra Agunba'ya dönüp konuşmasını sürdürdü:

-Durup dururken kalkıp size ateş etti. Şans gibi, sana değil de, bindiğin ata rasladı...

Sonra tekrar Terkillere döndü:

-Oğlumu iyi yetiştiremedik; siz de, ben de. Küçüktken eğitmedik, göz altında bulundurmadık, bu nedenle layık olduğu şekilde yetişmedi. Fazla müsamaha ediyorduk. İstedliğini, söylediğini iletmiyorduk. Her nasıl olduysa, çok fazla hoşgörü ile büyüttüğümüzden, huyu kötü oldu. İNSAN EKTİĞİNİ BİÇER! Sonra kendi kabahatimizi başkasına niçin yükleyelim. Dürüstlük değildir bu...

Şaab konuşuyor, herkes dikkat ve şaşkınlıkla dinliyordu.

- Baban var mı delikanlı? diye sordu Şaab sanık gence. Genç başını eğip saygılı bir sesle:

- Hayır, babam öldü, diye

yanıtladı.

- Kimin kimsen yok mu?

-Hayır, hiç kimsem yok... Yetimim ben...

Bu sözleri sarfederken sesini bir miktar yükseltmişti.

- Adın ne?

- Ardaşın.

- Ardaşın mı dedin? Senin de adın Ardaşın mı? deyip hayretini belli etti Şaab.

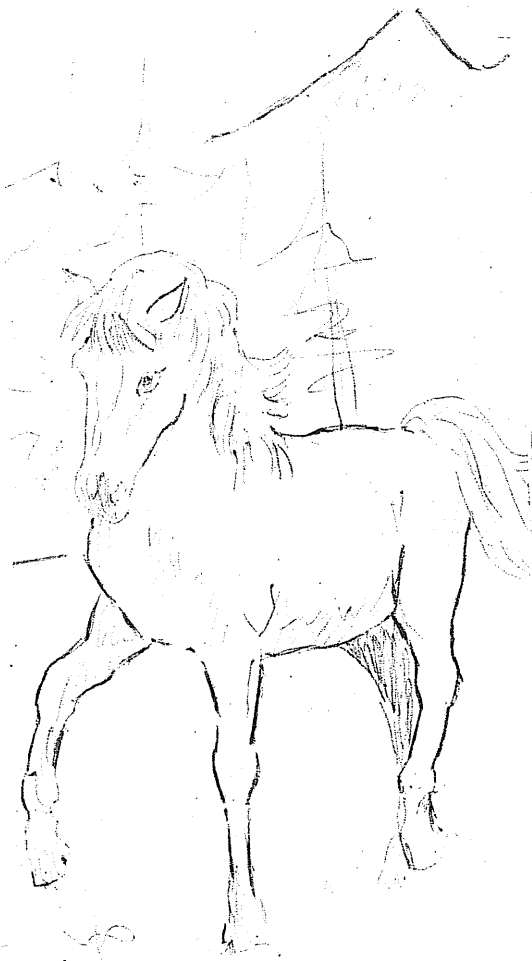
- Evet, Ardaşın!..

- Biricik oğlumu suçlu ya da suçsuz öldürdün. Yapayalnız bir adamım artık gördüğün gibi. Sana oğlum desem, oğlum gibi davranır mısın bana evladım? Razi mısın oğlumun yerine oğlum olmaya?.. Başı eğik dinleyen genç bu söz üzerine aniden dizlerinin üzerine çöküp Şaab'ın Çerkeskasının eteğini öptü.

- Hizmetini yaparım sağ olduğun müddetçe. Babam gibi bakarım sana, hatta senin yerine ben ölürüm, beni oğlun kabul ediyorsan, dedi sesini yükselterek. Şaab elini gencin omuzuna koydu.

- Kalk oğlum!.., deyip omuzlarından çekerek ayağa kaldırdı. Sımsıkı kucakladı yeni oğlunu

Çeviren: PAPA BEYBULAT

DİNLEYİN*

Meşbaş'e İshak

Ne kadar "mutluyuz" haberini gönderseniz de,
"Muhacir" ismiyle çağrılıyorsunuz herkesce
Gizlice hangi yöne gitseniz de,
Soğuk ve yabancı bir rüzgarla geliyorsunuz yüzyüze.

★★★

Kuru dalın ağaçtan koptuğu gibi,
Bizden kopmuş yaşıyorsunuz dünyada,
Harcıyorsunuz bütün gayretinizi,
Kalbiniz kan ağlayarak uzak topraklarda.

★★★

Uzak deniz ötelerinde bazılarınız
Bir parça kumaş gönderiyorsunuz,
Siz bilmiyorsunuz, fakat kardeşleriniz,
Onunla utanılacak duruma düşürüyorsunuz.

★★★

Siz bilmiyorsunuz fakat o gönderdiğiniz,
Kanlı gözyaşları dökülüyor gizlice,
Geceyi bitiriyorlar el sürerekten,
Eliniz deydi diye o gönderdiğiniz.

★★★

Siz bilmiyorsunuz fakat öz annelerinizden,
Şöyle diyenler çıkıyor çokça,
"Savaşta ölseydi daha iyiydi bence,
Biricik oğlum. böyle yaşamaktansa".

★★★

Ne kadar "mutluyuz" haberini gönderseniz de,
"Muhacir" ismiyle çağrılıyorsunuz herkesce,
Gizlice ne yöne gitseniz de,
Soğuk ve yabancı bir rüzgarla geliyorsunuz yüzyüze.

* Kamçı Gazetesi'nin Eylül 1970 tarihli sayısı (4 sayı) ndan alınmıştır.

1953'den günümüze dergiciliğimiz

Aydın Osman Erkan

geçen sayıdan devam

**Kafkas Mecmuası
Sayı 8-9**

Haziran - Temmuz 1955, tanesi 100 krş.

İçindekiler:

- 1. Bir Muhasebe** (Şeref Terim)
Derginin yabancı kaynaklardan değil, satış ve abone geliri ve bazı hemşehrilerin kısıtlı yardımları ile çıktığına değiniliyor.
- 2. Sayın Abonelerimize** (Kafkas)
Abonelere hitaben yazılmış bir açık mektup.
- 3. Yaramı deşen Bir Hemşehriye Cevap** (Turhan Yavuz Marşan)
Yazıda kabile ayrılıkçılığına karşı tavır alınıyor.
- 4. Bir matem Günü Konuşması**
28 Mayıs 1954'ün yıldönümü - Alman Ordusundaki Kafkas Lejyonu askerlerinin Sovyetlere teslim günü dolayısı ile Münih'ten Ali Kanterim'in konuşmasının metni.
- 5. Mağrur Güzellik Ülkesi Kafkasya** (P.Kosok)
Geçen sayılardan devam eden dizi.
- 6. Çerkezistan da usulü Hükümet ve Sureti Medeniyet** (Kürk Anbar'dan)
Geçen sayıdan devam ediyor.
- 7. Arkadaş - Akla, Ayüza** Apsualardan bir öykü.
- 8. Acı Bir Kayıp**
Mehmet Ketey'in hanımı, Sayın Saadet Ketey'in vefaati bildiriliyor. (1 Haziran 1955)
- 9. Kültür Davamız** (Adnan Yalvaçlı)
İstanbul'a gelmiş okuyan veya çalışan gençlere yardımcı olmak isteniyor.
- 10. Radyoda Yarım Saat** (Hilmi Tuğuj)
7 Nisan 1955'de Ankara Radyosu'nda "Düzce ve havalisi oyunları" programı üzerine, iyi temenniler.

Sayı 10

Ağustos 1955, tanesi 100 krş.

İçindekiler :

- 1. Mücahit** (Şeref Terim)
Ankara'da çıkan mücahit adındaki bir derginin, esir milletlerin özgürlüğünü savunan anti-komünist çizgisi övülüyor.
- 2. Nereye Gidiyoruz?** (Turhan Yavuz Marşan)
Günün dünyasının ve Doğu-Batı bloklaşmasının umudsuz durumu ele alınıyor.
- 3. Çerkesiztan'da Usulü Hükümet ve Sureti**

Medeniyet (Kürk Anbardan)
geçen sayıdan devam.

4. Mağrur Güzellik Ülkesi Kafkasya (P. Kosok)
Geçen sayıdan devam.

5. Şehit Muhafızlar (Cumhuriyet, 20 Temmuz 1955)
9 Eylül 1570'de Lefkoşa'ya bayrağı diken kahraman Bayraktar Aslan Canbulut beyin öyküsü.

6. Arkadaşımızın Amerikada Muvaffakiyetleri (İdare)
Kafkas Kültür Derneği, yayın kolunda da bazı çalışmaları bulunan hemşerimiz Aydın O. Erkan'ın tahsilde bulunduğu U.S.A.'daki başarıları konu ediliyor. Bir de fotoğraf var. Rotary Kulübü toplantısında

7. Kafkasya Milli Birlik Zinciri (Şemguş Ziyaettin Köken)
Birlik ideali konusunda kısa bir yazı.

8. Şimali Kafkasya Cumhuriyeti (Dağıstanlı Avaroğlu Ahmet)

11 Mayıs 1918'de ilan edilen bu federe cumhuriyet konusunda geniş bilgi veriliyor.

9. Şeyh Şamil'in At Üzerinde Kafkas Dağları'nda Bir Tablosu (Resim)

10. Yalan ve Hakikat (D.Dağırşavili)
Rusların asırlardır devam eden yalan ve propagandaları konu ediliyor.

11. Kremline İnanmayınız (Bek Sultan Baturhan)
2. Dünya Savaşı esnasında NKVD tarafından örgütlenen sahte Vatana Dönme Komitesi'nin sinsisi ve haince etkinlikleri konu ediliyor.

12. Eden Bulur Elbet : (Ts. Egumko)
1864 Göçü hakkında kısa bir yazı.

13. Kafkas Kültür Derneği'nden İlanlar

Sayı 11-12

Nisan -Mayıs 1956, 50 krş.

İçindekiler :

- 1. Bir Ziyaret ve Feci bir Müşahede** (Şeref Terim)
- 2. Bir Bozguncu Portresi** (Turhan Yavuz Marşan)
Düzcede dağa çıkan Abaza Basri için koparılan luzumsuz yaygaralar konu ediliyor.
- 3. Gece Rifat Bey** (Kafkas)
Bu büyük insanın hatırası konu ediliyor.
- 4. Uzun Hacı** (Mehmet Ketey)
1918-1920 Yıllarında kuzey kafkasya'daki liderlerden bu seçkin kimse konu ediliyor.
- 5. Yeni Dünya'da Kafkasyalı** (Aydın O. Erkan)
U.S.A.'da, Newyork'da ve Patterson'daki

Çerkesleri ziyaret eden yazar onları anlatıyor.

6. Soyum (Hikmet Yaskent)
Şiir.

7. Siyah Kanatlar (Ts. Agumko)

8. Biraz da Gülelim (İnal Şaplı)
Demir Perde gerisinden kara mizah

9. Okuyucu Mektupları

Bu sayı ile Kafkas Mecmuası'nın yayını son bulmaktadır. Özellikle maddi olarak yok-sunluğundan oluşan bu son, sonraları "YENİ KAFKAS" adı altında Ocak 1957'de tekrar yayın hayatına başlayarak devam edecektir.

PERİODİK YAYINLAR (BÖLÜM 2)

YENİ KAFKAS
(İki ayda bir çıkar)
Siyasi Tarihi Edebi Dergi

01 Ocak 1957'den - Kasım-Aralık 1962'ye kadar
33 sayı çıkmıştır.

Sahibi ve Baş Yazarı:
Dr. Vasfi GÜSAR
Neşriyat Müdürü:
Mehmet KETEY

Yayın Kurulu:

Seyin Time, Yıldız Okyay Lifi, Rahmi Uğur Dıpsöv, Dr. Hilmi Tuğuj, Ayşe Alpsal, Dr. Ahmed Bedri Atalay, Zahit Güsar, Refik Hızal, Aytek Namitok, Kundeyt Şurdum.

Yayın Yeri : Moda Halisefendi Sk. No: 8
Kadıköy/İSTANBUL

Fiyatı : 100 Krş.
Seneliği 8 Lira, altı aylığı, yabancı memleketlere, 10 Lira.

Sayı 1
Ocak 1957

Kapak Resmi: Şamil Kafkas'ta Ushba Dağı

İçindekiler :

- 1. Kafkas ve Tutulan Yol** (Dr. Vasfi GÜSAR)
Rusların daima uzlaşmaz bir emperyalist güç olduğunu kabul edip ona göre tavır takınılması gerektiği konu ediliyor. İsmail Ziya Bersis'in emekleri anılarak bu derginin de onun yolunda olduğu anlatılıyor.
- 2. Sov. Birliği Milletlerarası Politikası** (Dr. H.OROYS)
Sovyetlerin bir tek taktiği vardır ki, o da, sözde barış, gerçekte ise iç baskı ve savaşa hazırlık...!
- 3. Uşurma- Şeyh Mansur** (1722-1749)
Eski dergi 1953 sayı 11-12'den devam ediyor.

4. Yeni Eserler: İsmail Bey

M. Lermontof'dan çeviren Mehmet KETİY
Kafkas Albümü : K.K.D.'nin Taksim Gazinosu'nda verilen balosunun fotoğrafları.

5. General Musa KUNDUKHOV'un Hatıraları

(Fransızca'dan çeviren Murat Yağan)
Çar devrinde Rusya'da General Musa Kundukhov adıyla anılan, 1865'de Türkiye'ye hicret eden, Kunduk Musa Paşa'nın anıları.

6. Geçen Günlerin Hatırası

- İsmail Ziya Bersis,
- Gnl. Nazım Babuk Paşa,
- Şeyh Şamil,
- Hayrullah Seleyman Yediç vb. gibi vefat etmiş büyükler anlatılıyor;

7. Brötonlar (Dr. Cezmi Türk)

Kelt ırkından gelen ve Fransa'nın kuzey-batısında yaşayan bu etnik grup konu ediliyor.

8. Bazı Adige Adetleri (Seyin Time)

Orijinal ve değişik adetler söz konusu ediliyor.

9. Kardeşime (Şiir) Yüksel Kurtuluş

10. Akşam Duyguları

(Hayrullah Süleyman Yediç)
Kısa bir anı yazısı.

11. Kafkas (Şiir) H.S. Yediç

12. Çerkesler'de Binicilik Usulleri ve Adabı

(Adil Vedeş)
Binicilik, at, eğer takımı, Çerkes kırbacılar, yemler, kolanlar, üzenği vb. tanıtılıyor.

13. Yeni Yıla Girerken (Hilmi Tuğu)

Bu yeni yılda gerek dernek camiasına ve gerekse tüm hemşehrilerle temenniler.

14. Sosyal Hayatta İnsanların Mevki

(Neda Siyok)

15. Derneğimizi Ziyaret Eden Misafirler

Ürdün sağlık müştəşarı hemşehrımız Dr. Şevket Habboka ve ailesi Ağustos sonunda İstanbul'a gelerek onbeş gün kaldılar.

16. Çeçenlerin Cihat - Gazavat Şarkısı (Mehmet Ketey)

17. Amerikan Haberleri

Bolşevizm'den kurtarma Amerikan Komitesi'nin başkanı Mr. Houlard H. Sargeant'ın beyanatının tam metni. Newyork.

Sayı 2

Mart-Nisan 1957 fiyatı 50 krs.

Kapak Resmi : Hatı (Hitit) sanat eserlerinden Maraş Aslanı.

İçindekiler :

1. Acı kayıbmız - Şamil Şaplı (İdare)

Medine Muhafız, Çerkes Şaplı Osman Paşa'nın büyük oğlu ve Şeyh Şamil'in oğlu Gazi Muhammet Paşa'nın kızı Nefiset Hanım'ında oğlu olan, Şamil Şaplı'nın 07.02.1957'de İstanbul'da vefat ettiği üzüntü ile bildirilip, kısa bir özgeçmiş yazılıyor.

2. Artık zamanı Gelmişler (Mehmet Ketey)

1956 Aralık ayında Paris'de toplanan Nato Konferansı'nda, U.S.A. Dışişleri Bakanı J.F. Dulles'in, Rus uydusu ülkeleri, baskıdan kurtarmak zamanı gelmiştir, sözü konu ediliyor.

3. Kuzey Kafkasya'nın İstiklali (P.K.)

Tarihten alınan belgelerle bu konu üzerinde yapılmış bir inceleme.

4. Eden Bulur Elbet... (Ts. Agumkue)

Yeryüzünde ki acıklı ve sürekli bir zulmün hikayesi.

5. Nişan Töreni : Bir nişanın ilanı.

6. Canavarca İşlenmiş Cürmün Senei Devriyesi (Mehmet Ketey)

23 Şubat 1944'de yapılan tehcir hareketini hatırlatarak bu konuda bilgiler veriliyor.

7. Genel Musa Kundukhov'un Hatıraları (Murat Yağan)

Geçen sayıdan devam.

8. Çerkesya'da Terbiye ve İctimai Hayat (İmzasız)

9. Vefat ve Fotoğraf (Tıbbiyeli merhum Halil Nart)

10. Ahmet Mithat Hağur (1844-1912) (Seyan Time)

11. Geçen Günlerin Hatıraları

10 önemli tarihi gün konu ediliyor.

12. Çerkesler ve Anadolu (Adil Vedeş)

Çerkesler ve Hatiler arasındaki ilişki konu alınarak bu mevzu işleniyor.

13. Mısırın İmarında Çerkeslerin Roller

(Dr. Vasfi Güsar)
Çerkes Memlûkları idaresinde Mısır'da yaptırılmış 32 adet Cami, Medrese ve Mescid'in isimleri, inşa tarihleri ve mevkileri belirtiliyor. (iki fotoğraf eşliğinde)

14. Vecize Sözlür

6 adet atasözü

15. Kafkas Türküsü (Kundeyt Şurdum)

Şiir.

16. Amcam (Bedia Şaplı) Bir şiir

17. Çizemüğü Hacı Hüseyin Bey

(Sancaklı beyi)
Bir hemşerinin dayısını anma öyküsü.

18. Faydalı Bilgiler (Dr. Atsok)

Soğan ve sarımsak'ın faydaları konu ediliyor.

19. Kafkas Kültür Derneği Çayı

23 Mart 1957 Cumartesi günü akşamı Beyoğlu Konak Salonu'nda yapılacak eğlencenin ilanı.

20. Yeni Neşriyate Bir Bakış ve R. Traho

(Mehmet Ketey)
Almanya'da çıkan yayınlar inceleniyor.

21. Kafkas Kültür Derneği ve Yeni Lokal Derneğin yeni lokalinin açılışı anlatılarak yapılan toplantı konu ediliyor.

22. Birazda Gülelim (Mehmet Ketey)

U.S.S.R. den kara mizah.

Sayı 3.

Mayıs-Haziran 1957. Fiyatı 100 kuruş.

Kapak Resmi : Müşir (Mareşal) Fuat Thuga Paşa'nın üniformalı bir fotoğrafı.

İçindekiler :

1. Kerenski'nin Garantı'sı

(Dr. Vasfi Güsar)
Büyük Rusya'yı parçalamaktansa başında fena bir diktatörün bulunması daha iyidir. A. Kerenski.

2. Tarih Unutulmayacaktır

(F.F. Tülbentçi)
24 Haziran 1828'de Anapa Kalesi Ruslara teslim oldu. Yazıda bu olay konu ediliyor.

3. Kilit Taşı Kafkas (Mehmet Ketey)

1597 yılından, 1864'e kadar olan savaşlar ve gelecekte Kafkasya'da neler olabileceği.

4. Şamil'i Kafkasyalıların Drav Faciası

(M.Devletbey)
Avusturya'da Drav Nehri vadisinde bulunan, Alman ordusu safinda çarpışmış Kafkasyalı ve Kazakların Sovyetler'e teslim edilişi.

5. Açıklama (İdare)

Avrupa kongrelerine katılan, K.Kafkasyalıların hangi kongrelere ne amaçla katıldıkları sorulmuş. Bunlara cevap veriliyor. Ayrıca merhum Şamil Şaplı'nın fotoğrafı yer alıyor.

6. 1917 Lozan Konferansında Şimali Kafkasyalılar (Prof. Dr. Gothard Jaschke)

Mareşal Fuat Thuga Paşa ve heyetinin Lozan Konferansı'na Kuzey Kafkasya adına katıldıklarının öyküsü.

7. Gnl. M.Kundukhov'un Hatıraları(1837-1865)

(Murat Yağan)
Geçen sayıdan devam eden yazı dizisi

8. Rus Kasırgası (Topluigüne)

Rusya'dan, Amerika'ya iltica eden, Alexander Kerenski konu ediliyor.

9. Çerkesya'da Terbiye ve İctimai hayat

(Jabağı)
Yabancıların intibalarından, Sparta adetleri ile benzerlikten ve bu gibi ilişkilerden bahis edilerek yapılmış ilginç bir inceleme.

10. Hatırlayacağımız Büyüklerimizden

Aziz Meker (1877-1941), Avni Lifij (1889-1927)

11. Egoizm-Benlik (Necdet Siyuk)

Toplum hayatında egoistlik konusu ele alınmış ve bu alanda yapılmış bir inceleme.

12. Neşriyat (Yeni Kafkas)

- Kafkas Derneği tarafından yayınlanan, Kafkas Balosu albümü. Posta dahil 525 kuruş.
- Lermintof'un İsmail Bey romanı, Türkçesi, Mehmet Ketey.
- Arthur Byhan'ın La Civilisation Caucasienne adlı eserinin Fransızca tercümesi 240 sahife, 24 resim, 55 şekil.

13. Vase (Hilmi Tuğu)

Düğünden evvel oğlan evinin kız evine vereceği mal, eşya ve para olan "vase" konu ediliyor.

14. Dilekler (Firdevs Özbek)

15. Grip ve Salgını (Dr. Atsok)

Bu yaygın hastalık söz konusu edilip, sebepleri ve tedavi yöntemleri anlatılıyor.

16. Vecize Sözlür

5 Güzel atasözü neviinde yazı.

17. Kafkas Derneği Çayı

Şeker Bayramı dolayısıyla yapılacak çay ilanı ediliyor.

18. Kafkasyam (Ridade Şaplı) Şiir.

19. Gazi Muhammet (1793-1832)

Dr. Vasfi Güsar
Dağıstan'da İmam Gazi Muhammet'in müridizmi ve etkinliği kapsamlı bir şekilde konu ediliyor.

20. 11 Mayıs-Şimali Kafkas İstiklali (Nart)

Mayıs ayı dolayısıyla bu yıldönümü hatırlatılarak anılıyor.

Sayı 4

Temmuz-Ağustos 1957. Fiyatı 100 kuruş.
Kapak resmi: Dua eden Şimali Kafkasyalılar(foto)

İçindekiler:

1. Kuzey Kafkasyalılar Neden Esir Düştüler?

(Dr. Vasfi Güsar)
Kafkasyalılar da vahdet (birlik) yoktu. Kafkasın fedakar ve vatansever çocukları, şahsi ve ferdi gururları neticesi, çok parçalı, yamalı elbise giyen bir fakirin ruh hâletinin nümunesi olmuşlardır. Sen, ben, kabile, klon, dil, düşünce ve fikir ayrılıklarının esiri olmuşlardır.

2. Birleşik Amerika'nın sovyet tehakkümü Altında Yaşayan Milletleri Kurtarma Siyaseti :

(Mehmet Ketey)
22 Nisan'da John F. Dulles'in verdiği nutuk konu edilerek U.S.A. siyaseti inceleniyor.

3. Efsane : (Bedia Şaplı)

Şiir.

4. Gnl. Musa Kundukhov'un Hatıraları:

(Murat Yağan)

Okuyucu Mektupları

HEPİNİZİ KUTLUYORUM

Geçtiğimiz ay derginizin ilk sayısını aldım. Böyle bir dergi çıkardığınız için sizleri gerçekten kutluyorum. Eksik ve yanlış bulduğum bazı yerleri oldu ama eleştirmek için henüz çok erken olduğunu düşünüyorum. Birkaç sayı sonra her şeyin daha yerli yerinde olacağına inanıyorum, galiba bundan sonra iş bize düşüyor. Size sahip çıkarsak camiamıza daha güzel bir dergi hazırlayacağınızdan eminim. Şimdilik çıkardığınız dergi için teşekkür ediyorum. Şimdilik diyorum, çünkü ilerde "dost acı söyler" diye başlayan eleştiri mektuplarını alacaksınız.

Suat Aktepe-İstanbul

NASIL EDİNEBİLİRİM

Bir arkadaşımda ALAŞARA dergisi gördüm. Şöyle bakınca hoşuma gitti. Fakat tüm aramalarım rağmen bulamadım. Arkadaşımdan adresinizi isteyip bu mektubu size yazıyorum. Dergiye abone olmak istiyorum. Nasıl bulabileceğimi, bundan sonra ki sayıların nasıl elime ulaşacağını öğrenmek istiyorum.

-Semih Üçok-İskenderun

AHMET KIRIM'A KATILMIYORUM

Derginizde yer alan Ahmet Kırım röportajı birçok boyutuyla ilginç.

Ahmet Bey'i ve Ogni dergisini daha yakından tanıma imkanı verdi bize. Ahmet Kırım, Lazların duygularını değil, kendi düşüncelerini yansıtmaktadır. Bütün Lazlar onun gibi düşünmek zorunda değildir. Düşünmüyoruz da...

Cemil Kantoğlu-Pazar

DERGİ İSTİYORUZ

Biz Almanya'da yaşayan Kafkas kökenli insanlarız. Burada sanki ikinci muhacereti yaşıyoruz. Tesadüfen elime geçen Alaşara dergisi bizi düşünemeyeceğiniz kadar duygulandırdı. Derginin sayfalarını karıştırırken bir Türkiye'ye bir Kafkasya'ya gittik geldik. Bu duygularımızı anlamak için sanıyoruz bizim durumumuzda olmalısınız. Abone olmak istiyoruz. Çalışmalarınızda başarılar....

Mücella Martok-Sevilay Alçı-BERLİN

KAFKASYA'DAN DAHA ÇOK HABER İSTİYORUZ

Derginin içeriği güzel ama eksik. Kafkasya'dan daha çok haber istiyoruz. Türk basınında izlediğimiz haberler bir ya da iki haber ajansından alınmış ve yazılı haberler. Eğer Kafkasyalıların dergisi olma iddiasındaysanız Kafkasya'dan daha çok haber vermelişiniz.

Naci Özbay-ANKARA

ALAŞARA'YI NASIL ÇIKARTIYORSUNUZ

Alaşara Dergisi elime geçmez gayri ihtiyari künyesine baktım. Kim çıkartıyor diye. Herhangi bir derneğin ya da kurumun desteği olmadan dergiyi

nasıl çıkartıyorsunuz? Kutluyorum sizi.

Mesut Karaçay-ADANA

DERGİDE KAFKAS DİLLERİNE AZ YER AYRILMIŞ

Kafkasyalıların en bilinen özellikleri dilleridir. Derginizde her sayı yalnızca kısa bir öykü yayınlıyorsunuz. Daha çok istiyoruz.

Recep Topaloğlu-SAMSUN

KARAÇAYLILARLA İLGİLİ YAZILAR DA İSTİYORUZ.

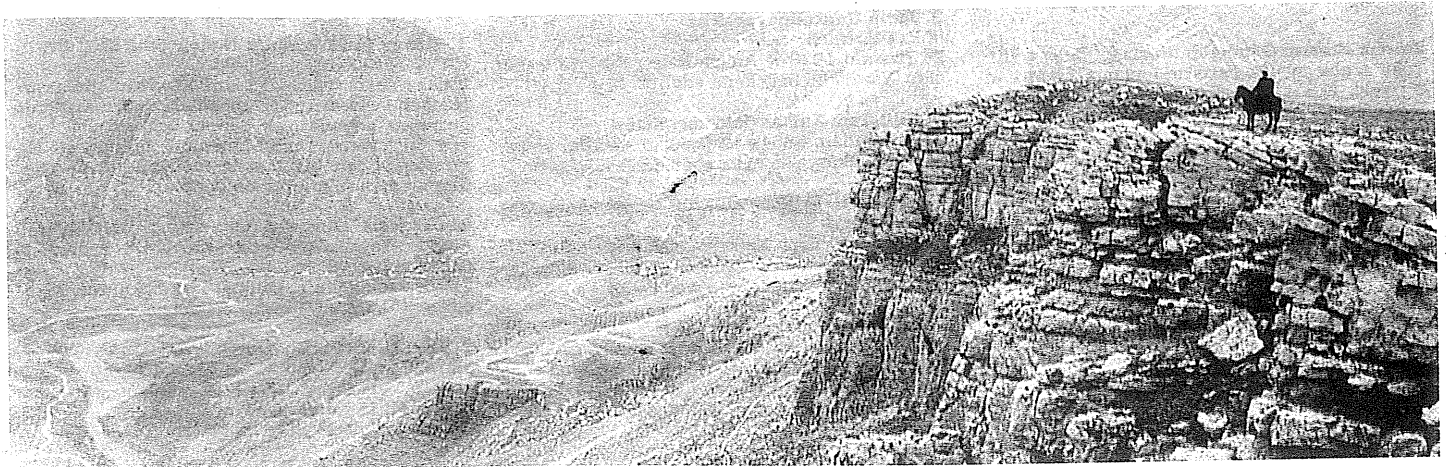
Derginizi ilgiyle izliyorum. Şu ana kadar Karaçaylılarla ilgili tek bir şey göremedim. Kafkas kültürünün ayrılmaz bir parçası olan Karaçaylar Pan Türkist akımlara çekilip kullanılmaya çalışılıyor. Alaşara'da Karaçaylara da yer vermelisiniz. Unutulmamalıdır Karaçay ve Malkarlar olmadan Kuzey Kafkasya, Kuzey Kafkasya olmadan Karaçay-Malkarlar olmaz

Metin Karça-ESKİŞEHİR

ATA SOYADLARIMIZI KULLANMAK İSTİYORUZ

...Bize geçmişimize bağlayan yegane bağ orjinal soyadlarımızdır. Tekrar eski aile soyadlarımızı kullanmak istiyoruz. Alaşara dergisi olarak bu konuda bize yardımcı olun...

Hakan JAN - DÜZCE

HAYRİ ERSOY

DİLİ EDEBİYATI VE TARİHİ İLE
ÇERKESLER

Abazalar - Adigeler - Ubıhlar - Çeçenler
Dağıstanlılar - Asetinler - Karaçay / Malkarlar

Lazlar - Gürcüler - Ermeniler

Nart Yayıncılık

ESRA
★

KONFEKSİYON

Vedat KOÇAK

Fabrika: Hızırbey Cd. Çiftliği Sk.

No:6 Kat:1 Fikirtepe

KADIKÖY / İSTANBUL

Tel. : (0216) 349 80 25

Fax : (0216) 337 75 33

